

FORSVAR FOR NATUREN

ANTVORSKOV ØVELSESPLADS

DRIFTS- OG PLEJEPLAN **2015-2029**

Titel: Antvorskov Øvelsesplads, Drifts- og plejeplan 2015-2029

Udgivelse: Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse 2014

Udarbejdelse: NIRAS/Lone Godske og Jane Kirkegaard

Kvalitetssikring: Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Henrik Olsen og Darja Andrejevna Poleshuk

Godkendelse: Chef for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Miljøafdelingen, Boie Skov Frederiksen

Fotos: Michael Sand og NIRAS A/S

Layout og produktion: Rosendahls A/S, København

ISBN: 978-87-92898-58-6

Internetversion: Planen kan findes i elektronisk format på www.forsvaret.dk

INDHOLD

1. RESUMÉ	8
2. INDLEDNING	10
2.1 Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner	10
2.2 Konkret om drifts- og plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads	14
3. MÅLSÆTNINGER	16
3.1 Forsvarsministeriets generelle drifts- og plejemålsætninger	16
3.2 Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Antvorskov Øvelsesplads	16
4. STATUS	20
4.1 Historie	20
4.2 Landskab og geologi	20
4.3 Ejendomsoversigt og kortgrundlag	21
4.4 Militæranvendelse	24
4.5 Naturbeskyttelse	25
4.6 Publikumshensyn	34
5. ANALYSE	36
5.1 Evaluering af drifts- og plejeplan 2003-2018	36
5.2 Ny indsats	37
6. VISIONER	42
7. AKTIVITETER	46
7.1 Rydning	47
7.2 Slåning og opsamling af slået materiale	48
7.3 Kultivering	49
7.4 Hydrologi	50
7.5 Beplantningspleje	51
7.6 Bekæmpelse af invasive plantearter	51
7.7 Fortidsminder	52
7.8 Publikumshensyn	52
7.9 Andet	53
7.10 Monitoring	53
8. RERENCELISTE	54
9. BILAG	56
9.1 Forsvarsministeriets generelle visioner for arealudviklingen	56
9.2 Modeller	60
9.3 Retningslinjer for Forsvarsministeriets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner	65
9.4 Arealtpekkoder	66
9.5 Høringsnotat vedrørende indkomne forslag til "Antvorskov Øvelsesplads 2015-2029"	68
9.6. Høringssvar	71

LÆSEVEJLEDNING

I drifts- og plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads gennemgås de overordnede mål, status og de langsigtede visioner for driften, som de beskrevne aktiviteter skal understøtte.

Planen beskriver i indledningen baggrunden for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for Forsvarsministeriets arealer og specifikt Antvorskov Øvelsesplads. I kapitel 3 om målsætninger beskrives herefter de kort- og langsigtede mål for Antvorskov Øvelsesplads opdelt i strategiske, taktiske og operationelle mål for henholdsvis den militære anvendelse, naturbeskyttelse og rekreative forhold.

Nuværende status for øvelsespladsen er grundlaget for en analyse af den prioriterede indsats, der skal iværksættes. Kapitel 4 om status indeholder således en beskrivelse af øvelsespladsens historie, geologi, ejendomsforhold, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier og endelig en kort beskrivelse af håndteringen af publikum.

Planens analysedel omfatter både en opsamling på den tidligere udarbejdet evaluering og en redegørelse for hvilken ny indsats, der skal gennemføres i denne plan-

periode. Indsatsen bygger desuden på de langsigtede visioner for landskabets fremtidige overordnede udvikling. I planen gennemgås de overordnede visioner, der knytter sig konkret til Antvorskov Øvelsesplads, mens generelle visioner for Forsvarsministeriets arealer gennemgås i Bilag 9.1.

Til sidst beskrives i tabelform de konkrete aktiviteter, der danner grundlaget for realisering af indsatserne beskrevet tidligere. Aktiviteterne bygger på en række modeller (metoder til naturpleje), der findes beskrevet i Bilag 9.2.

Retningslinjer for Forsvarsministeriets anvendelse af skyde- og øvelsesterrænerne fremgår af Bilag 9.3. I Bilag 9.4 vises en oversigt over arealanvendelseskommentarerne. Kommentarer til den eksterne høring gennemgås i Bilag 9.5, og det beskrives, hvordan kommentarerne eventuelt har haft indflydelse på planens aktiviteter. Selve høringssvarene fremgår af Bilag 9.6.

Hvert kapitel (undtagen kapitel 1) indledes med en kort opsummering af kapitlets væsentligste indhold. Denne opsummering fremgår med kursiv.

Haren trives godt på de åben slettearealer på Antvorskov Øvelsesplads.

1. RESUMÉ

Siden 1991 er der for en række af Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesområder udarbejdet drifts- og plejeplaner med henblik på at sikre rammerne for uddannelse og træning af militære enheder under realistiske vilkår og samtidig tilgodese hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser. Planerne udarbejdes i henhold til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses (tidligere Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes, FBE) bestemmelse for drifts- og plejeplaner (FBE, 2011). Målsætninger for driften af Forsvarsministeriets arealer er sammensat af mål for henholdsvis militær anvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn. Disse forskellige artede mål er formuleret og prioriteret i drifts- og plejemålsætningerne for de enkelte terræner og på grundlag af Forsvarsministeriets øvrige generelle retningslinjer udmøntet i en række arealtilknyttede plejemålsætninger.

Nærværende drifts- og plejeplan fastsætter rammen for udviklingen af Antvorskov Øvelsesplads for perioden 2015-2029. Planen fastsætter som et grundlæggende mål at bevare Antvorskov Øvelsesplads som et velfungerende militært uddannelsessted med mulighed for stadig udvikling af terrænet med henblik på at sikre Totalforsvarets behov. Samtidig sættes målene for naturbeskyttelse på Antvorskov Øvelsesplads højt. Dette er affødt af øvelsespladsens betydelige naturværdier med nationalt og internationalt beskyttede arter. Desuden er der tilknyttet rekreative interesser til øvelsespladsen.

Øvelsespladsen udgør i alt 566 ha, hvoraf Forsvarsministeriet ejer ca. 70 %, mens de resterende ca. 30 % er lejet skov. Den lejede skov hører under Valdemarskilde Gods og behandles ikke nærmere i denne drifts- og plejeplan.

Antvorskov Øvelsesplads er naturmæssigt særlig bemærkelsesværdig på grund af de mange små vandhuller med betydelige bestande af paddler, og Antvorskov Øvelsesplads skønnes at være en af Danmarks vigtigste

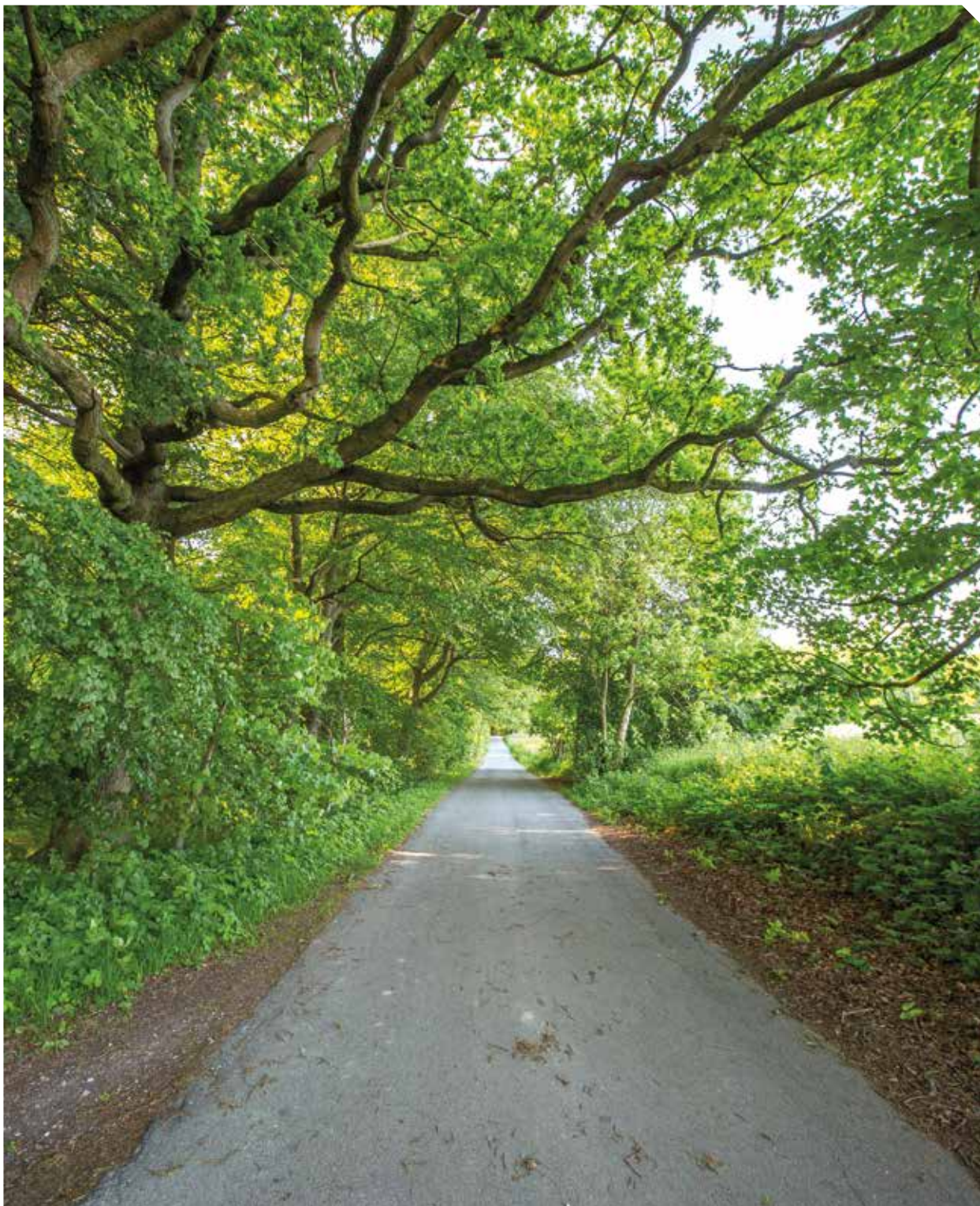
lokaliteter for paddler. Heraf udgør særligt løvfrø, der er ved at etablere sig i området, sammen med stor vandsalamander, grøn frø og springfrø meget værdifulde bestande. For at forbedre og styrke levestederne for disse arter fortsættes arbejdet med at oprense de mange vandhuller for at modvirke naturlig tilgroning og tilslamning og deraf følgende udtørring af vandhullerne.

Størstedelen af Antvorskov Øvelsesplads fremstår som et åbent og ret kuperet slettelandskab, der er gennemskåret af mange markante levende hegn. En af de største udfordringer i nærværende planperiode er at sikre terrænet mod tilgroning med træer og buske og mod den meget omfattende udbredelse af arter med en negativ effekt på det vilde dyre- og planteliv (invasive arter).

Specielt de nordlige dele af terrænet er ved at gro til med træer og buske, især rødelf, og er dermed blevet mindre egnede som uddannelseskulisser. For at forbedre områdets uddannelsesmæssige værdi planlægges delvise rydninger på et større areal.

Særligt den invasive art mangebladet lupin har spredt sig over det meste af øvelsespladsen, og der kræves en omfattende indsats for at begrænse artens udbredelse. Dette gøres ved gentagne slåninger for at forhindre frøsætning og dermed yderligere spredning. Det vil dog være nødvendigt først at kultivere (jordbearbejde og dermed planere) større områder, da tidligere øvelsesbrug med tunge bæltekøretøjer har efterladt dybe spor i terrænet.

Selve indsatsen formuleres i planens kapitel 7 om aktiviteter. Modellerne for hvordan indsatsen skal gennemføres er fastlagt ud fra Forsvarsministeriets generelle retningslinjer for forvaltning af de forskellige arealtyper og omsættes til konkrete aktiviteter, hvor der for Antvorskov Øvelsesplads er tale om en meget bred palet af både éngangsindgreb og løbende naturpleje.

En væsentlig prioritet i planarbejdet er at opstille en langsigtet vision for terrænets landskabelige udvikling i retning af åbent og halvåbent landskab og heri tilgodese både brugs- og naturbevarelsesmæssige

fordringer. Der fastlægges således en række naturudviklingstyper for de åbne og halvåbne landskaber. Landskabselementer som levende hegn og søer prioriteres højt.

2. INDLEDNING

Dette kapitel beskriver baggrunden for drifts- og plejeplaner på Forsvarsministeriets arealer generelt, herunder formålet med planlægningen, planprocessen og retsvirkning af planen mv. Desuden beskrives den mere konkrete baggrund for drifts- og plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads.

Igennem de sidste 100 år er en række områder i Danmark blevet udlagt til militære formål, hvoraf en stor del udgøres af skyde- og øvelsesterræner. Forsvarsministeriet råder således i dag over et samlet areal på ca. 33.000 ha, hvoraf størstedelen udgøres af nogle få, meget store terræner. En stor del af Forsvarsministeriets arealer er naturområder eller tidligere landsbrugsarealer, der ikke for nyligt har været i omdrift. Der er også en del arealer, der er bortforpagtet til ekstensivt landbrug, eller drives som skov. Den primære målsætning for arealerne er anvendelsen til militære uddannelsesformål. Dernæst prioriteres naturbeskyttelse, herunder konvertering til mere naturnær skovdrift. Endelig gælder, at Forsvars-

ministeriets arealer åbnes for publikum, når dette kan forenes med de militære og naturmæssige målsætninger. For langsigtet at kunne tilgodese de forskellige interesser, der er tilknyttet terrænerne, er det derfor helt afgørende at sikre en effektiv og målrettet planlægning, hvilket er en høj prioritet hos Forsvarsministeriet.

2.1 Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner

Siden 1991 er der udarbejdet drifts- og plejeplaner for Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner med henblik på at sikre mulighederne for den nødvendige uddannelse og træning af enheder under så realistiske forhold som muligt og samtidig tilgodese hensynet til

Et af terrænets mange vandhuller

naturbeskyttelse og publikums rekreative interesser. Der foreligger i dag 47 gældende drifts- og plejeplaner.

Drifts- og plejeplanerne udarbejdes af Forsvarsministeriet og er et af de vigtige redskaber, til at implementere Forsvarsministeriets miljø- og naturstrategi 2012-2015 (Forsvarsministeriet, 2012) og til at gennemføre en arealforvaltning, der sikrer de mange interesser, der knytter sig til militære terræner.

Det er med nærværende plan sikret, at eksisterende lovmæssige bindinger er overholdt. Ved nye væsentlige bindinger kan planen tilpasses via tillæg. Mindre ændringer, særligt af militær interesse, kan gennemføres uden tillæg. Planerne udarbejdes i henhold til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle retningslinjer for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner (FBE, 2011).

Drifts- og plejeplanerne omhandler i princippet alle forhold, der knytter sig til forvaltningen af Forsvarsministeriets øvelsesterræner. Støjforhold fra militære aktiviteter er dog ikke indeholdt i planerne, men henhører under særlig regulering via Bekendtgørelse om støjregulering af Forsvarets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner (Bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 2012).

2.1.1 Formål og målgruppe

Formålet med drifts- og plejeplanerne er at sikre et for Forsvarsministeriet bindende dokument, der

- beskriver de militære, naturbeskyttelses- og publikumsmæssige målsætninger, der knytter sig til terrænerne,
- fremlægger en status for terrænernes naturværdier og anvendelse,
- foretager en analyse af, hvordan målsætningerne bedst tilgodeses og forenes,
- opstiller visioner for den langsigtede udvikling af terrænerne,
- fastlægger generelle modeller og konkrete aktiviteter for forvaltningen i planperioden, og
- sikrer ejerskab blandt såvel interne som eksterne bidragsydere gennem inddragelse i tilblivelsesprocessen.

De primære modtagere af drifts- og plejeplanerne er den til enhver tid driftsansvarlige myndighed hos Forsvarsministeriet, samt de militære brugere. Hertil kommer civile myndigheder, frem for alt kommunerne, som med drifts- og plejeplanen opnår et solidt og veldokumenteret udgangspunkt for administrationen af lovgivning på terrænerne - særligt lovgivning om planlægning, miljømål, naturbeskyttelse og vandløb. Endelig er planerne rettet mod offentligheden, herunder ikke mindst lokale interessenter, der ønsker at anvende terrænerne til rekreative formål.

2.1.2 Indhold

Drifts- og plejeplanerne er udarbejdet, så de bliver så operationelle som muligt. De beskrivende afsnit refererer fortrinsvis til allerede publiceret eller på anden måde tilgængelig information, f.eks. tidligere drifts- og plejeplaner, der rummer en større mængde værdifuld dokumentation. Samtidig er det hensigten, at planerne, for at bevare størst mulig aktualitet, ikke beskriver forskrifter og målsætninger, der er stærkt foranderlige. Dette gælder ikke mindst de militære målsætninger, der har vist sig at kunne ændres over kort tid. Drifts- og plejeplanerne refererer derfor til de strateginotater, som Forsvarsministeriet udarbejder og løbende reviderer. Drifts- og plejeplanerne er den ramme, der skal sikre, at målsætninger og aktiviteter på det enkelte terræn samordnes med den konkrete indsats på naturbeskyttelsesområdet.

Konkrete projekter skal formuleres separat og i hvert enkelt tilfælde vurderes og behandles ved den til enhver tid relevante offentlige myndighed. Se afsnit 2.1.7.

Drifts- og plejeplanerne følger en kapitelstruktur, hvor målsætningerne vægtes højt, således at disse på baggrund af en analyse nemt og overskueligt kan omsættes til egentlige aktiviteter. En gennemgående struktur i planen er opdeling i følgende tre prioriteringer:

1. Militæranvendelse: Uddannelse og træning af personel og udvikling af materiel.
2. Naturbeskyttelse: Bevarelse og genskabelse af naturværdier. Herunder behandles fortidsminder.
3. Publikumshensyn: Adgang, information og formidling.

2.1.3 Revision, ændringer og tillæg

Opdatering og revision af drifts- og plejeplanerne foregår således, at den nye plan træder i kraft senest, når den eksisterende planperiode udløber. Der kan dog blive tale om, at planerne revideres halvvejs i planperioden. Revisionen består i en evaluering af den foregående planlægning og indsats samt en opdatering af status, herunder også opdatering af lovmæssige krav. På grundlag heraf indstilles, videreføres eller tilrettes eksisterende aktiviteter, ligesom der kan gennemføres nye. Revisionen består desuden af opdatering af kortmateriale.

Ændringer i planer, der ikke umiddelbart forestår revision, kan gennemføres af Forsvarsministeriet efter behørig inddragelse af eksterne parter, herunder civile myndigheder. Ligeledes kan der udarbejdes tillæg for specifikke, afgrænsede temaer.

2.1.4 Planproces

Revision og udarbejdelse af drifts- og plejeplanerne indebærer en række faser: Igangsættelse, indsamling af data og materiale, formulering, høring, beslutning og publicering, og endelig implementeringen. Interne brugere og eksterne bidragydere inddrages via høring og konsultation med henblik på identificering af forslag og ønsker til planlægningen samt indsamling af relevante data fra forskningsinstitutioner, myndigheder, nabolodsejere og interesseorganisationer. Inddragelsen sker dels formelt og dels uformelt. Ansvar for planprocessen, der er nærmere beskrevet i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle retningslinjer for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner, påhviler Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse (FBE, 2011).

2.1.5 Planperiode

Planperioden for drifts- og plejeplanerne er fastsat til 15 år, og konkrete plandispositioner tilrettelægges inden for denne tidsramme.

2.1.6 Virkning, retsbaggrund og myndighedsinddragelse

Drifts- og plejeplanerne er ikke juridisk bindende, og en række af de aktiviteter, planerne beskriver, kræver dispensation og/eller tilladelse mv. i henhold til dansk

lovgivning, herunder lovgivning, der er en udmøntning af internationale direktiver mv. Ved inddragelse af interessenter i tilblivelsesprocessen har Forsvarsministeriet dog en berettiget forventning om, at myndighedsbehandlingen af sådanne dispositioner vil ske med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen og dermed smidigt og hurtigt. Tilsvarende ønskes det, at planerne kan blive en platform for samarbejde mellem Forsvarsministeriet og lokalsamfundet og bidrage til gensidig forståelse for terrænernes drift, pleje og flersidige anvendelse.

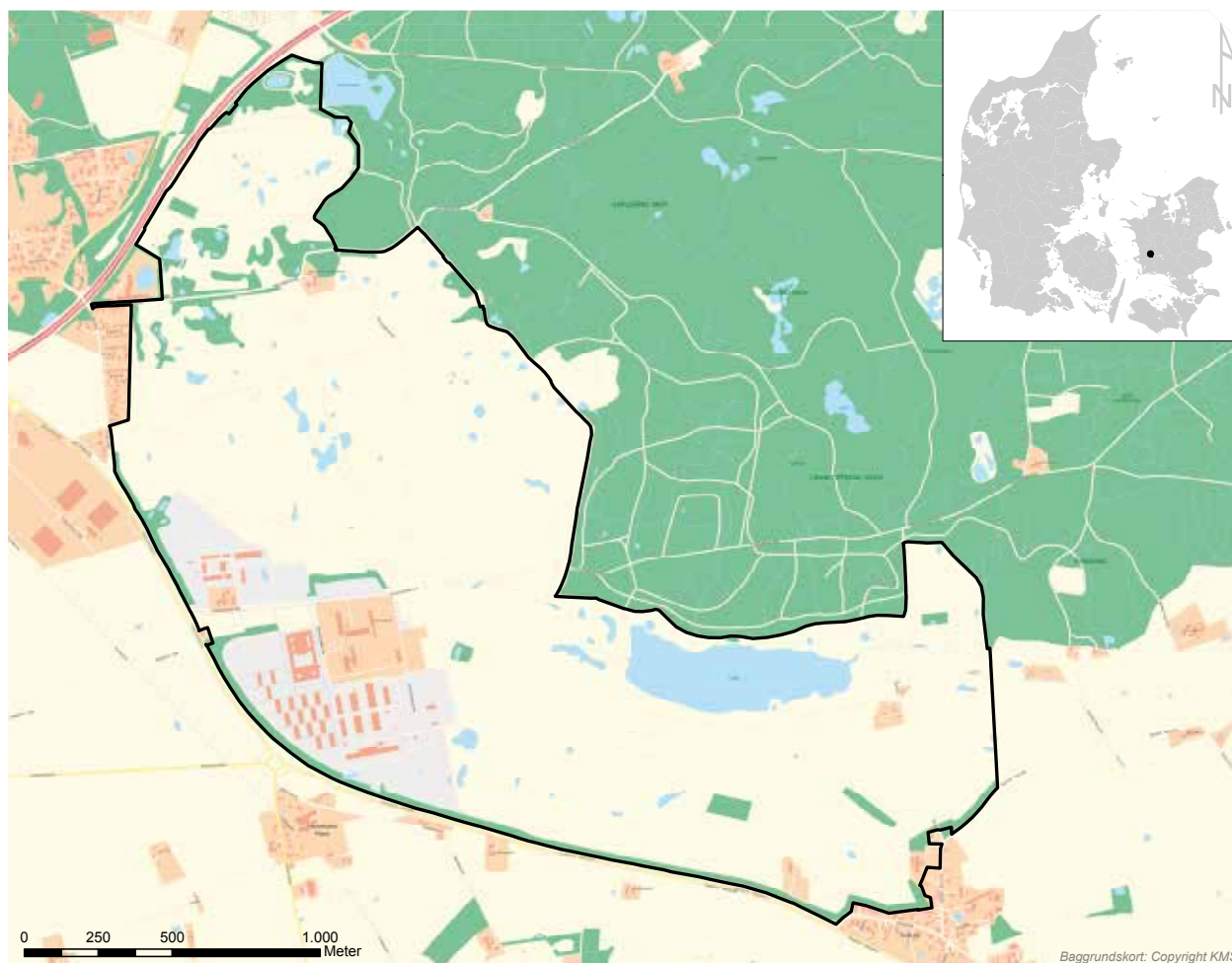
2.1.7 Relation til lovgivning

Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner beskriver ikke de lovmæssige bindinger, der har betydning for det enkelte terræn, herunder de konkrete forhold, der gælder i form af f.eks. udpegnings af beskyttede naturtyper (naturbeskyttelsesloven), fredskov (skovloven), og fortidsminder (museumsloven). Lovene er indarbejdet i Forsvarsministeriets egne bestemmelser, der ligger til grund for drifts- og plejeplanerne. Vurderingen af krav om myndighedsbehandlinger af drifts- og plejetiltag, projekter, anlæg mv. er en fast etableret del af Forsvarsministeriets sagsbehandling, hvormed indholdet af de enkelte forskrifter ikke behøver en nærmere beskrivelse i drifts- og plejeplanerne. Eksempler på projekter, der kræver myndighedsbehandling, er opstilling af faste og midlertidige anlæg, etablering af nye beplantninger, rydning af eksisterende beplantninger, deponi af materiale til vejvedligehold mv.

Derudover beskriver de landsdækkende statslige vandplaner, hvilken indsats og hvilke virkemidler der skal til for at sikre et godt vandmiljø i området, og udgør desuden grundlaget for opstilling af mål for, hvordan miljøtilstanden skal være i et områdes søer, vandløb, kystvande og grundvand. Forsvarsministeriet bidrager med virkemidlerne, hvor det er relevant (f.eks. ændrer vedligeholdelse eller restaurerer vandløb, etablerer nye vådområder og udlægger randzoner).

2.1.8 Relation til generelle retningslinjer

Forsvarsministeriets har primo 2011 udarbejdet 7 bestemmelser, der fungerer som generelle retningslinjer for f.eks. skovdrift, drift og pleje af landbrugsarealer og

Figur 2-1: Antvorskov Øvelsesplads eksklusiv tillejede arealer.

lysåbne naturarealer, samt forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter (FBE, 2011). Disse retningslinjer udgør rammen for forvaltningen på det enkelte terræn, og de er således direkte retningsgivende for drifts- og plejeplanerne. Det sker fortrinsvis gennem kapitel 5 og bilag 9.2, hvor der opstilles modeller for den konkrete implementering af planerne, og hvor der er en mere specifik reference til bestemmelserne.

2.1.9 Relation til Forsvarsministeriets strateginotater

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har siden 2009 i samarbejde med de operative kommandoer og hjemmевærnskommandoen udarbejdet strateginotater for samtlige terræner og opdaterer disse en gang årligt. Formålet med strateginotaterne er at beskrive de nu-

værende militære forhold på terrænerne samt ønsker til anvendelse af områderne i en 25-årig tidshorisont. Desuden behandler notaterne Forsvarsministeriets forventede fremadrettede brugsmønstre for områderne. Strateginotaterne danner grundlaget for målbeskrivelsen af de militære interesser i udarbejdelsen af drifts- og plejeplanerne.

2.1.10 Konkret implementering

Drifts- og plejeplanerne vil i kraft af deres relativt lange gyldighedsperiode kun vanskeligt kunne anvendes som et dokument til direkte dag-til-dag-implementering af konkret forvaltning.

Den myndighed, der til enhver tid har ansvaret for den specifikke implementering af drifts- og plejeplanerne,

omsætter planens aktivitetsoversigter til konkrete tiltag på det enkelte terræn og har desuden ansvaret for, at den enkelte aktivitet til enhver tid er i overensstemmelse med gældende lovgivning. Ved eventuel tvivl om, hvorvidt en given aktivitet kan gennemføres lovligt, skal dette altid afklares i samarbejde med Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

2.2 Konkret om drifts- og plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads

Antvorskov Øvelsesplads ligger umiddelbart sydøst for Slagelse i Slagelse Kommune. Øvelsespladsen udgør i alt 566 ha, hvoraf ca. 30 % er skov.

Forsvarsministeriet ejer 401 ha af arealet, mens 166 ha i den nordlige del er lejet. Den lejede skov hører under Valdemarskilde Gods og behandles ikke nærmere i denne drifts- og plejeplan. Det drejer sig om Horsevang, Charlottedal Skov, Idagård Skov, Karlsgård Skov samt Slagelse Lystskov. Driften af Soldatens Lod i den nordvestlige del af øvelsespladsen foretages af Slagelse Kommune og behandles således heller ikke i denne drifts- og plejeplan.

Øvelsespladsen hører under Gardehusarregimentet, som benytter den intensivt. Desuden benyttes pladsen af Hjemmeværnet og lejlighedsvis af andre myndigheder.

Øvelsespladsen er placeret direkte i forbindelse med Antvorskov Kaserne, hvilket sikrer optimale forhold for enhederne garnisoneret på kasernen. Desuden befinder garnisonens moderne skydebane sig også på øvelsespladsen.

2.2.1 Revideret drifts- og plejeplan for Antvorskov Øvelsesplads 2015-2029

Udarbejdelse af nærværende drifts- og plejeplan er påbegyndt i 2013 og har inddraget en række interne og eksterne interesseparter. Processen er afsluttet i 2015 og har blandt andet haft den tidligere drifts- og plejeplan (Miljøministeriet, 2003) som et særligt betydende grundlag.

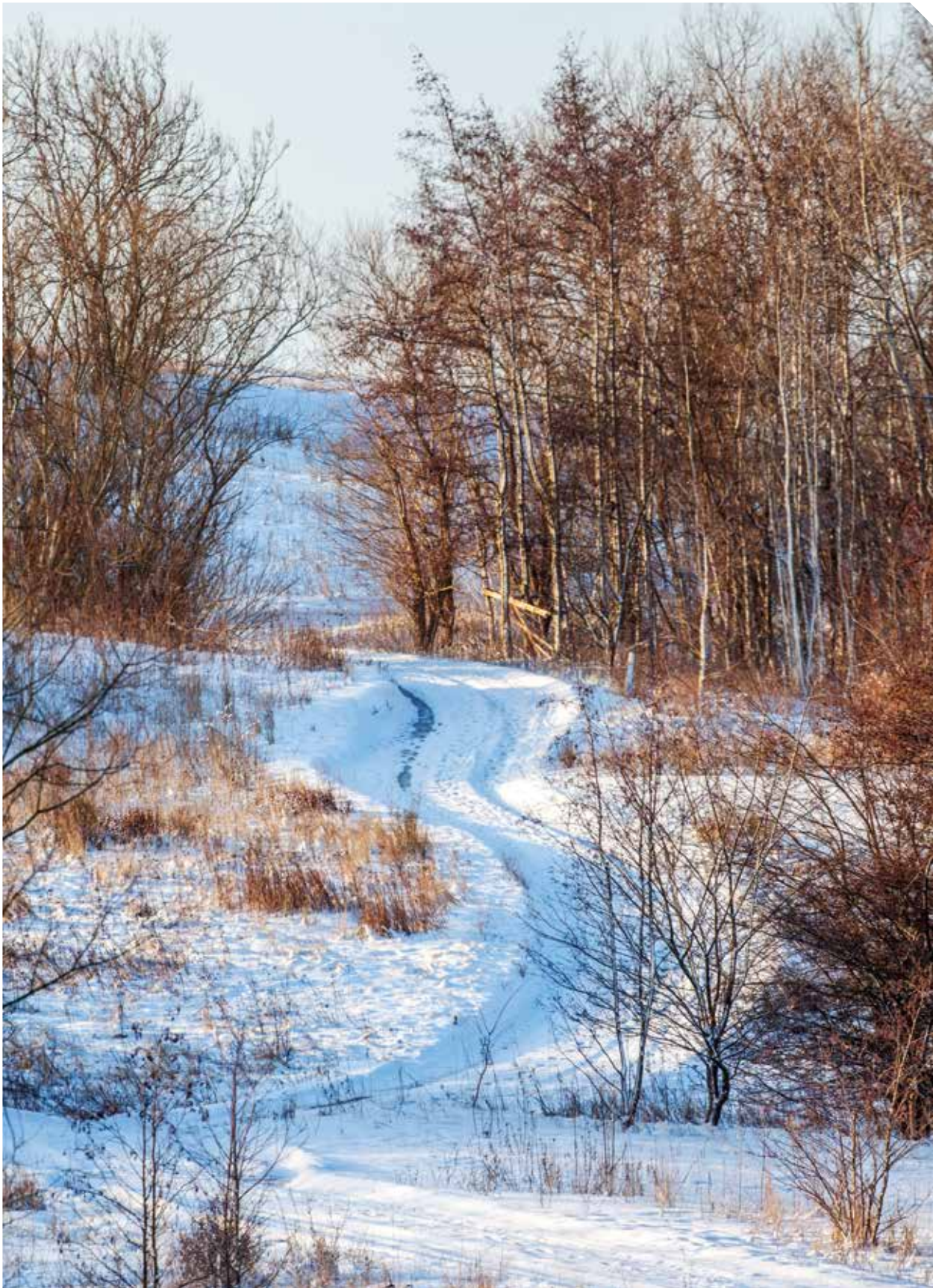
I forbindelse med igangsættelse af planen er der foretaget indsamling af data og materiale, herunder besigtigelse af områdets søer og vandhuller, for at evaluere den drift, der har været på terrænet i den foregående planperiode. Der har derimod ikke været lavet nye botaniske registreringer eller nye registreringer af dyrelivet på øvelsespladsen, udover hvad der er observeret ved de øvrige besigtigelser.

Planen tager udgangspunkt i det gældende strateginotat opdateret i 2013. Der har været afholdt et indledende møde med de militære brugere af terrænet den 19. august 2013. På mødet blev en række ønsker til terrænets udvikling som militær uddannelseskulisse gennemgået. Efterfølgende er der foretaget en afvejning af ønsker og behov for udviklingen af øvelsesterrænet. Planen har været sendt i intern høring i slutningen af 2014 og i ekstern høring i august 2015.

2.2.2 Forpagtning af skov tilhørende Valdemarskilde Gods

Den skovbrugsmæssige drift af den tilforpagtede skov foretages af ejer og er ikke en del af nærværende drifts- og plejeplan. Vedligehold og driften af veje og spor i den tilforpagtede skov varetages af Forsvarsministeriet, og bliver koordineret med tilsvarende aktiviteter på øvelsespladsen.

3. MÅLSÆTNINGER

Dette kapitel beskriver målsætningerne for Antvorskov Øvelsesplads på kort og lang sigt. Kort- og langsigtede målsætninger har fungeret som et arbejdsredskab under drifts- og plejeplanens udarbejdelse og er bestemmende for den fremtidige drift og pleje af terrænet.

3.1 Forsvarsministeriets generelle drifts- og plejemålsætninger

Målsætningen for driften af Forsvarsministeriets arealer er sammensat af mål for henholdsvis militær anvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn. Disse forskelligartede mål er formuleret og prioriteret i drifts- og plejemålsætningerne for de enkelte terræner og på grundlag af Forsvarsministeriets generelle retningslinjer udmøntet i en række kortsigtede drifts- og plejemålsætninger for de enkelte delarealer.

Målene opdeles i strategiske, taktiske og operationelle mål. De strategiske mål er langsigtede, mens både de taktiske og operationelle mål skal søges opfyldt indenfor planperioden. Målene er indbyrdes forbundet fra det overordnede og langsigtede til det konkrete og kortsigtede.

3.1.1 Militær anvendelse

Arealerne på Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterrener anvendes primært af Forsvarsministeriets militære enheder til uddannelsesmæssig brug. Desuden bliver arealerne anvendt af Politiet, det civile beredskab og øvrige myndigheder. Arealerne skal fremstå så varierede som muligt, så de over tid indeholder de terræntyper, der er behov for til militære uddannelser og anden øvelsesvirksomhed.

3.1.2 Naturbeskyttelse

Forsvarsministeriets arealer udgør i kraft af mange års ekstensiv drift og målrettet naturpleje nogle af de mest værdifulde naturområder i Danmark. Mange terræner er helt eller delvist udpeget som naturarealer af international betydning med krav om en aktiv indsats for at sikre gun-

stig bevarelsesstatus for særligt udpegede naturtyper og arter (såkaldte Natura 2000-områder; i alt ca. 17.000 ha). Dette kan ske igennem en indsats mod f.eks. næringsstofberigelse, tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi og invasive arter. Hertil kommer, at der på alle terræner potentielt forekommer arter, der kræver særlig beskyttelse, f.eks. odder, flagermus, visse krybdyr og padder samt insekter. Yngle- og rasteplasser for dyr og planter omfattet af Habitatdirektivets bilag IV (EU, 1992) er endvidere beskyttet ifølge naturbeskyttelsesloven § 29 a og § 30, stk. 2. Ifølge vejledningen til naturbeskyttelsesloven forudsættes, "at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand". Det er en generel målsætning, at Forsvarsministeriet aktivt bidrager til sikring af naturværdierne. Forsvarsministeriets arealer rummer ydermere andre væsentlige samfundsmæssige værdier i form af kulturminde, som skal beskyttes.

3.1.3 Publikumshensyn

Hovedparten af Forsvarsministeriets arealer er tilgængelige for offentligheden, når arealerne ikke anvendes til militær uddannelse. De skal derfor tilbyde publikum gode oplevelser i forbindelse med såvel organiseret som uorganiseret brug. Publikums adgang skal kanaliseres hensigtsmæssigt i forhold til militære aktiviteter og faciliteter, publikums sikkerhed samt kulturminde, naturområder og arter, der kræver særlig beskyttelse mod forstyrrelser (FBE, 2011).

3.2 Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Antvorskov Øvelsesplads

Drifts- og plejemålsætningerne for Antvorskov Øvelses-

plads følger den overordnede struktur - henholdsvis militær anvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn.

3.2.1 Militær anvendelse

Det er et grundlæggende mål at bevare og udvikle Antvorskov Øvelsesplads som et velfungerende uddannelsessted for relevante militære brugere. Øvelsespladsen har regional betydning og anvendes af Hæren (herunder især Gardehusarregimentet) og Hjemmeværnet som de primære brugere. Der er særlig fokus på udvikling af terrænet til brug for uddannelse af enheder, der skal deltage i internationale operationer.

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Antvorskov Øvelsesplads skal opfylde Forsvarsministeriets behov for uddannelsesaktiviteter. Antvorskov Øvelsesplads er en regional øvelsesplads, som bruges primært af Hærens enheder garnisoneret i Antvorskov og lokalt hjemmeværn, sekundært af øvrige enheder på Sjælland. Øvelsespladsen er en af Forsvarsministeriets vigtigste øvelsespladser på Sjælland. Terrænet indgår i en akse bestående af Antvorskov, Næstved samt Kulsbjerg Øvelsespladser. Øvelsespladsen er en ubetinget nødvendighed for inddækning af uddannelsesbehovet for enheder garnisoneret i Antvorskov og en betinget nødvendighed for øvrige sjællandske enheders uddannelse.	Øvelsespladsen med dens nuværende indretning giver gode muligheder for uddannelse af pansrede infanterienheder. Med indførelsen af nye våbensystemer og indsættelse af enhederne i nye fremtidige indsættelsesområder kan der blive stillet øgede krav til terrænets beskaffenhed, herunder terrænets størrelse i forbindelse med uddannelsens gennemførelse. Med henblik på at opnå de bedst mulige uddannelsesresultater skal de nuværende betingelser samt anvendelsesmuligheder som minimum fastholdes og gerne udvides. Udvidelse af brugsretten af arealer i tilslutning til Antvorskov Øvelsesplads skal undersøges og prioriteres, med henblik på at gøre terrænet større og derved forbedre uddannelsesvilkårene for pansrede enheder samt med henblik på at etablere mere realistiske øvelsesscenarier. Det sikres, at veje og spor vedligeholdes, således at terrængående køretøjer fortsat kan anvendes.	Terrænet og dets vegetationsstruktur med veksling mellem uoverskuelighed og oversigt skal fastholdes og styrkes for at skabe så realistiske øvelsesscenarier som muligt. Terrænet anvendes primært af infanterikampkøretøjer og pansrede mandskabsvogne. Der anlægges stier/lysninger i Kjelds Lund, Grønlænderlund og Kajs Lund, således at skovene egner sig til militære øvelser. Spor og veje skal tilføres materiale årligt eller efter behov. Vedligeholdelse af spor og veje koordineres med tilsvarende vedligeholdelse i den tilforpagtede skov.

3.2.2 Naturbeskyttelse

Målene for naturbeskyttelse retter sig særligt mod de mange vandhuller med dyreliv af national og international betydning, og de betydelige slettearealer, som ikke har været i landbrugsmæssig drift i en længere årrække.

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Naturtyper og arter sikres generelt gennem en langsigtet bekæmpelse af invasive arter.	Særligt mangebladet lupin, men også kæmpe-bjørneklo og japansk pileurt/kæmpe-pileurt bør fortsat bekæmpes for at holde bestandene på et acceptabelt niveau.	Mangebladet lupin bekæmpes med årlige slåninger før frøkastning i rotation på forskellige dele af terrænet. Driften fortsætter, så længe der er nye fremspirende planter. I udvalgte områder vil det kun være muligt at gennemføre slåninger, hvis der forinden er foretaget jordbearbejdning af området ved harvning eller tilsvarende for udjævning af terrænet. Kæmpe-bjørneklo og japansk pileurt/kæmpe-pileurt bekæmpes på de kendte voksesteder maskinelt/manuelt, så længe der er nye fremspirende planter.
Levesteder for bilag IV arter på hele terrænet bevares og forbedres. De værdifulde, nationalt beskyttede og egns karakteristiske naturtyper og arter, som området repræsenterer, skal sikres i god naturtilstand. Det skal generelt indenfor rammerne af den militære brug søges at understøtte en mangfoldig natur.	Danske beskyttede naturtyper; moser, vandløb og søer sikres i god tilstand. Der sikres velegnede yngle- og levesteder for følgende arter: Stor vandsalamander, løvfrø, spidssnudet frø, springfrø, lille vandsalamander, skrubbtudse, butsnudet frø, grøn frø og markfirben. Velegnede levesteder for terrænets mange fugle- og flagermusarter skal fastholdes og styrkes. På slette og andre naturarealer skal naturindholdet styrkes. Egnede levesteder for efterårsdamrokke sikres.	Til sikring af de beskyttede naturtyper, herunder også som levesteder for bilag IV arter, fredede arter og arter på Den Danske Rødlister, gennemføres naturpleje på 69 vandhuller gennem drifts- og plejeperioden fordelt med 25 vandhuller i perioden 2015 - 2019, 16 vandhuller i perioden 2019 - 2024 og 28 vandhuller i perioden 2024 - 2029. Yngle- og levesteder for markfirben sikres gennem militære kørselsaktiviteter på øvelsespladsen, hvorved sandjord blottes. Etablering og vedligeholdelse af levesteder for terrænets fugle- og flagermusarter fremmes gennem den øvrige naturforvaltning i området, herunder styning af gamle træer langs Parcelgårdsvej, fastholdelse af lysåbne forhold omkring terrænets mange vandhuller og pleje af det åbne landskab for fremme af biodiversitet. Invasive arter på slettearealerne bekæmpes ved slåning mv. jævnfør ovennævnte målsætning. Vedligehold af spor i områder, der potentielt er levested for efterårsdamrokke, skal ske under hensyntagen til denne art.
Fortidsminder og kulturminder i området sikres.	Gravhøje og sten- og jorddiger beskyttes mod skadelig brug og bevares gennem hensigtsmæssig pleje.	Der opretholdes kørsels- og aktivitetsforbud på gravhøjen Bavnem. Bavnem ryddes for opvækst. Det sikres, at der er tydelig afmærkning af overkørsler (kødben), så påkørsel af beskyttede sten- og jorddiger undgås.
Antallet og størrelsen af egentlige bevoksninger og levende hegn fastholdes som udgangspunkt, såfremt de militære interesser ikke er i strid med dette.	Levende hegn og bevoksninger vedligeholdes, eventuelt med genplantninger/huludfyldninger efter behov. Bevoksninger udtynnes efter behov.	Levende hegn og bevoksninger genplanter med hjemmehørende træer og buske.

3.2.3 Publikumshensyn

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Antvorskov Øvelsesplads skal fortsat kunne anvendes rekreativt som udflugtsmål og oplevelsessted under hensyntagen til militære og naturbeskyttelsesmæssige interesser.	Offentlig adgang til arealet sikres efter de til enhver tid gældende regler. Information om områdets unikke paddebestand styrkes. Publikumshensynet tilgodeses ved udarbejdelse af foldere og andet materiale rettet mod besøgende.	Opdatering af information om adgangsmuligheder til terrænet via internettet senest 2016. Udarbejdelse af ny publikumsfolder senest 2016. Opdatering af infotavler senest 2016.

4. STATUS

Dette kapitel giver en status for forholdene på Antvorskov Øvelsesplads ved planperiodens start. Status indeholder en beskrivelse af ejendomsforhold, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier og publikumshåndtering.

Udarbejdelse af status i denne drifts- og plejeplan bygger på et bredt grundlag af data og information, herunder oplysninger fra Antvorskov Øvelsesplads, den tidligere drifts- og plejeplan, Danmarks Miljødata og de statslige vandplaner. Hertil kommer information fra lokale enkeltpersoner og institutioner, herunder DOF-Basen (Dansk Ornitologiske Forening) og www.Fugleognatur.dk. Der henvises i øvrigt til Forsvarsministeriets hjemmeside for oplysninger om Forsvarsministeriets naturforvaltning.

4.1 Historie

Staten overtog i 1964 herregården Charlottedal af familien de Neergaard ved en ekspropriation. Gården var en af flere gårde, der blev bygget samtidig og navngivet efter bygherrens børn. I dag findes kun Charlottedal og Idagård, mens Karlsgård, der også var beliggende i tilknytning til den nuværende øvelsesplads, for længst er nedlagt. Sjællandske Livregiment tog bl.a. Charlottedals bygninger i brug 5-6 år før Antvorskov Kaserne blev indviet, ligesom øvelsespladsen successivt i 1964 og 1976 blev udvidet ud fra den gamle "Store øvelsesplads", der siden 1912 lå langs Skovstien mellem Parkvej og Lystskoven øst for Slagelse by. Aftalen om at leje en del af skoven blev også indgået i 1976. Den oprindelige øvelsesplads er i dag dels bebygget med dele af Slagelse Centralsygehus, dels gennemskåret af motorvej E20. Derudover er der opført et tenniscenter og boldbaner på området. En mindre del af den oprindelige "Store øvelsesplads" udgør i dag "Soldatens Lod", der ligger nordligst mellem motorvejen og skovkanten nær Studentersøen og Arnehavehus. Soldatens Lod blev etableret som kørselsfrit område på basis af en overenskomst mellem Slagelse Kommune og Sjællandske Livregiment, da regimentet ønskede at anlægge kampvognsspor gennem dele af Slagelse Lystskov.

Området er således en kompensation for begrænsningen af færdselsretten i Slagelse Lystskov.

Antvorskov Kaserne blev indviet 1. maj 1975. Antvorskov Kaserne er et eksempel på en velbevaret koldkrigskaserne bygget efter kollegieprincippet, hvor fritid og arbejde er adskilt og opdelt i tre tydelige funktionsbestemte kvarterer: belægning, uddannelse og værksteder. Kasernen er tegnet af arkitekt Holger Sørensen og opført i præfabrikerede betonelementer med flade tage og vinduesbånd (Kulturstyrelsen, 2013).

Gardehusarregimentet fik ved indgåelse af forsvarsforliget af 25. maj 1999 domicil på Antvorskov Kaserne. Gardehusarregimentet er en sammenlægning af Sjællandske Livregiment, Gardehusarregimentet og Danske Livregiment. Dette indebærer, at Gardehusarregimentets Hesteskadron skulle flytte fra Gardehusarkasernen i Næstved til Antvorskov Kaserne i Slagelse. På Antvorskov Kaserne var der imidlertid ikke plads nok til de mange nye soldater, og derfor blev der bygget en ny indkvarteringsbygning og en stabsbygning, som begge blev taget i brug i 2002. Endvidere blev cafeteriet ombygget, og de nye staldbygninger til Gardehusarregimentets Hesteskadron langs Sdr. Ringgade, mellem Charlottedal Allé og Korsbjerg, blev indviet i 2003.

4.2 Landskab og geologi

Antvorskov Øvelsesplads ligger sydøst for Slagelse. Området er geologisk set en del af et stort morænelandskab med dødskarakter, der er skabt af det ungbaltiske isfremstød fra sydøst, som fandt sted i den sidste af istiderne for ca. 17.000 - 18.000 år siden. Det var et af de allersidste isfremstød i Danmark. Dødskarakteren

afspejles bl.a. i et småbakket terræn præget af mange lavninger og små søer, såkaldte dødishuller, der er skabt i forbindelse med dødisens indlejring og senere afsmeltning. Det største dødishul i området er Nysø, men derudover rummer området mere end 100 dødishuller i form af små søer. Hovedparten af jordbunden består af moræneler fra istiden, men Nysølavningen, hvor den genskabte Nysø nu findes, består af ferskvandsgytje og –sand, dannet efter istiden. Højdepunktet Korsbjerg samt grusgravsbakken nord for Rosted består af smeltvandssand. Området ved spejderpladsen syd for Studenterø består af smeltevandsler.

Landskabet er især karakteriseret ved det småbakkede terræn, de mange lavninger og småsøer samt en udpræget karakter af naturområde og øvelsesterræn. Området er en del af den tidligere Antvorskov Hovedgård og har derfor tidligere været præget af store dyrkede marker. I dag afspejles den oprindelige hovedgårdskarakter primært i hovedbygningerne til Charlottedal og Antvorskov Hovedparcel. Bebyggelsen i området består især af kaserneanlægget i tilknytning til Charlottedal, der præger den vestlige del af området.

Det er karakteristisk for området, at der fra de mange højdedrag er vid udsigt over landskabet. Helt særlig er udsigten fra Korsbjerg, der med 73 m.o.h. er områdets højeste punkt. Herfra er der udsigt over et vekslende, smukt kuperet landskab præget af lysåben natur, spredte krat, levende hegn og mange små søer. De mange bæltepor overalt på terrænet vidner om den intensive, militære øvelsesbrug.

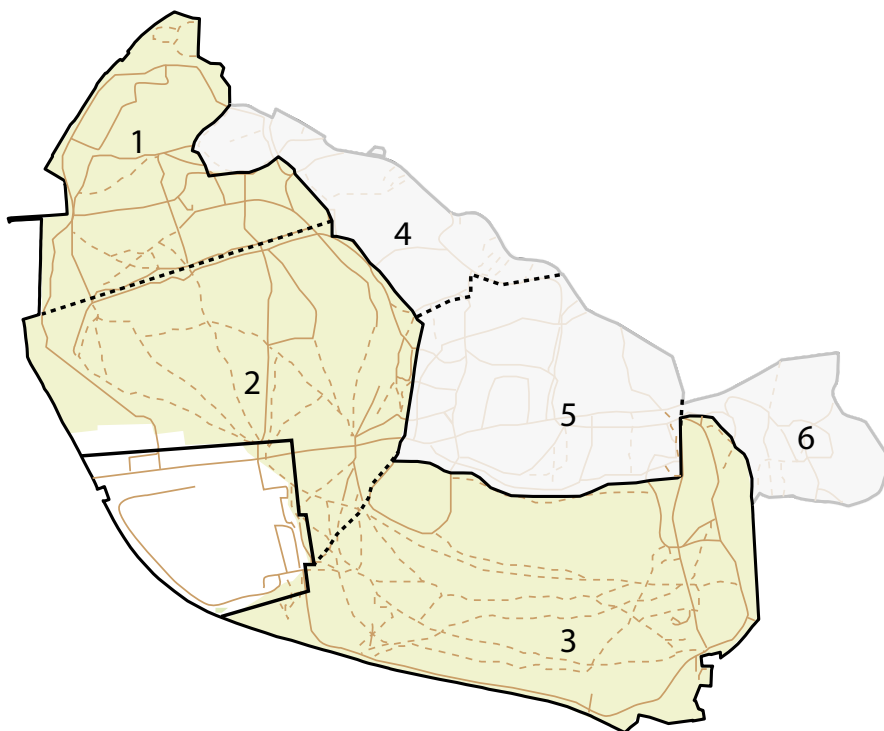
4.3 Ejendomsoversigt og kortgrundlag

4.3.1 Terrænet og dets inddeling

Som grundlag for planlægningen af drift og pleje anvendes en administrativ inddeling i 6 afdelinger og underliggende litra.

De 3 af delområderne (4, 5 og 6) omfatter den tilforpantede skov og behandles ikke yderligere i denne drifts- og plejeplan. De 3 resterende delområder (1, 2 og 3) benævnes Nordlig del (1), Central del (2) og Sydlig del (3). I den vestlige del af delområde 2 ligger Gardehusarregimentets hestefolde. Driften af disse indgår ligeledes ikke i denne drifts- og plejeplan, men håndteres i en særskilt plan. Afdelingsnumrene fremgår af Figur 4-1.

Figur 4-1: Inddeling af terrænet i 6 delområder.

På grundkortet (kortbilag 1) er afdelingerne opdelt i flere litra, hvilket vil sige driftsenheder, der er ensartede m.h.t. terræn, naturtype, anvendelse og vækstforhold. Minimumsstørrelsen for en litra er for træbevoksede arealer som hovedregel 0,3 ha og for ubevoksede arealer ca. 1,0 ha. Visse intensive eller særlige anvendelser er udlitreret uanset størrelse; det gælder f.eks. huse og søer. Til hver litra knyttes en kode, der angiver arealtypen (f.eks. ORE for overdrev, SLE for slette). Markante, mindre bevoksninger eller andre arealer (herunder lavbundsarealer), der ikke ønskes adskilt som selvstændig litra, f.eks. på grund af størrelsen, men alligevel ønskes markeret, er indtegnet med prikket linje på kortene. Liste med forklaring af de anvendte arealanvendelseskoder er vedlagt som bilag 9.4.

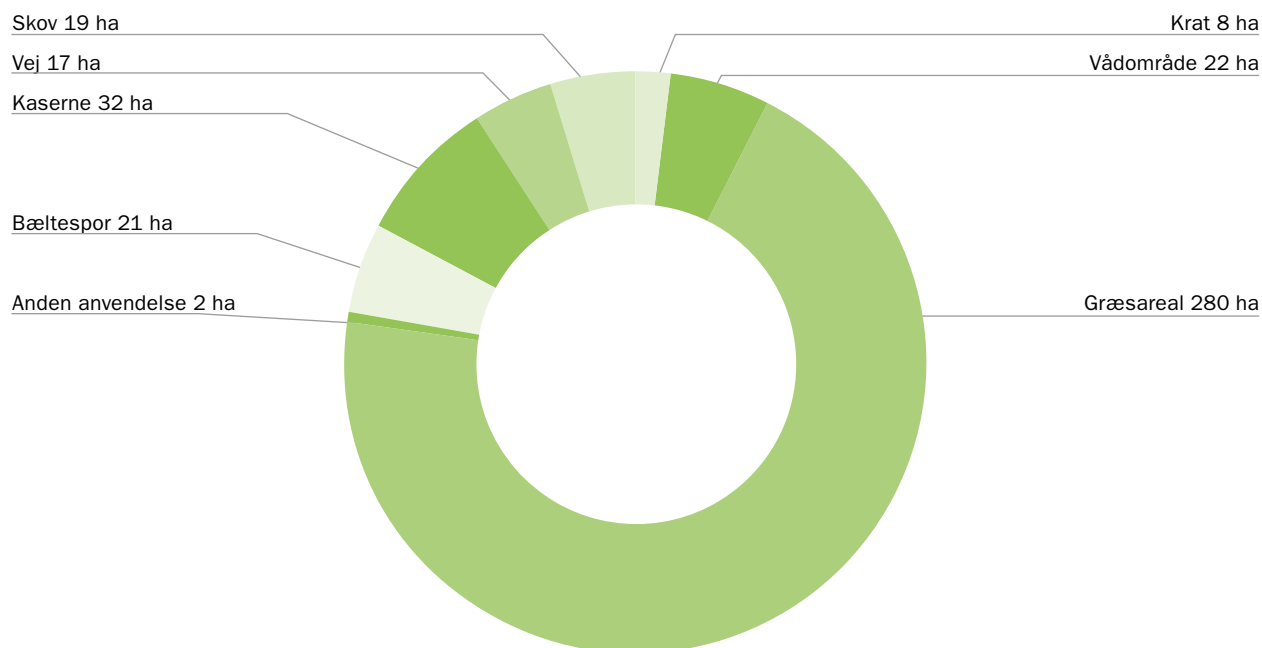
De naturtyper, der fremgår af grundkortet, modsvarer den vejledende registrering af de beskyttede naturtyper

mose, overdrev og enge. Søerne på grundkortet afspejler ikke den vejledende registrering af beskyttede naturtyper, da der er flere søer på øvelsespladsen, end det fremgår af den vejledende registrering på Miljøportalen. Alle søer over 100 m², vurderes dog at være beskyttede jævnfør naturbeskyttelsesloven. De beskyttede naturtyper er beskrevet i afsnit 4.5.4.

Ud over den systematiske inddeling af terrænet forekommer en lang række stednavne, som anvendes i den daglige kommunikation – f.eks. Soldatens Lod, Bjørnhøj Have og Kjelds Lund. Også flere af de levende hegn er navngivet (f.eks. Hønsehegn, Fasanhegn og Skydebanehegn), og flere af søerne har egne navne (f.eks. Studenterdam, Svømmesø, Kattedam og Krebsedam). Endelig er flere af elementerne i terrænet navngivet særskilt (f.eks. Bavnen, Grusgrav, Østerby, A-B-C område og Antvorskov Parcelgård).

Hesteskadronen træner.

Figur 4-2: Overordnet arealfordeling på Antvorskov Øvelsesplads. I alt 401 ha. Vådområder omfatter mose, enge, søer og vandløb, og græsarealer omfatter slette, overdrev og græs. Kilde: Grundkort, kortbilag 1.

4.3.2 Arealfordeling

Arealfordelingen på Antvorskov Øvelsesplads på tidspunktet for opstart af planlægningsarbejdet (2013) fremgår af Figur 4-2.

Det fremgår, at græsarealer, hvoraf slette udgør hovedparten af arealet, men også Nysø og de mange små vandhuller med små bevoksninger omkring, udgør betydelige landskabelige elementer. Terrænets landskabelige og biologiske værdier er særligt knyttet til de åbne slettearealer og til de mange små vandhuller.

Siden sidste planperiode er arealet med vådområder markant øget. Dette skyldes særligt etablering af Nysø i 2004.

Øvelsespladsen er i mange henseender et typisk udsnit af den sjællandske natur og er i kraft af sin størrelse særdeles velegnet til militær uddannelse. Den militære brugsværdi er dog stærkt afhængig af områdets udseende, herunder bevarelse af en hensigtsmæssig overfladestruktur, bevoksninger, terrænlínjer mv.

Øvelsespladsen er desuden påvirket af gennemløbet af tre offentlige veje.

4.3.3 Naboforhold

Antvorskov Øvelsesplads afgrænses mod syd af offentlig vej (Sønder Ringgade) og mod nordvest af endnu en offentlig vej (Motorvej E20). Mod nord grænser øvelsespladsen op til den tilforpagtede privatejede skov, Charlottedal Skov ejet af Valdemarskilde Gods og mod øst og sydvest til privat ejendom, herunder boliger i Rosted by og boliger langs Kongevejen.

4.3.4 Kortmaterialer

På grundlag af luftfotos, markgennemgang, matrikelkort og tidligere kort er der udarbejdet to kort til denne drifts- og plejeplan

- Grundkort
- Aktivitetskort

4.3.4.1 Grundkort, kortbilag 1

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på tidspunktet for opstart af planlægningsarbejdet (2013).

I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for aktivitetskortet.

4.3.4.2 Aktivitetskort, kortbilag 2

Aktivitetskortet er en grafisk illustration af de fremtidige forskrifter og retningslinjer beskrevet som aktiviteter i drifts- og plejeplanen. Systematikken er her, at der med farver og særlige signaturer angives de områder, hvor der gennemføres særlige aktiviteter og plejeforanstaltninger. En homogen farve angiver aktiviteter, der er tilbagevendende, f.eks. slåning af lysåbne arealer, mens skravering angiver engangsindgreb (projekter). I visse tilfælde, f.eks. ved aktiviteter med meget begrænset arealstørrelse, eller hvor aktiviteten dækker hele øvelsespladsen, er tiltagene udeladt af det trykte kort.

4.4 Militæranvendelse

Antvorskov Øvelsesplads er en af Forsvarsministeriets vigtigste øvelsespladser på Sjælland. Terrænet indgår i en akse bestående af Antvorskov Øvelsesplads, Næstved Øvelsesplads samt Kulsbjerg Øvelsesplads. Uddannelses- og øvelsesfaciliteter skal tilgodese de uddannelsesmæssige behov på terrænet. På Antvorskov Øvelsesplads findes i dag en række faciliteter, hvis anvendelse er bundet. Dette skyldes, at flytning af det pågældende anlæg enten ikke er mulig eller vil kræve etablering af et tilsvarende anlæg et andet sted på terrænet. Ved anvendelse af faste anlæg opnås en række fordele i forhold til midlertidige anlæg: Der kan benyttes faste tilkørselsveje, hvorved andre dele af terrænet skånes for færdsel, terrænet skånes for unødigt gravearbejde, og uddannelsestiden udnyttes optimalt. Ved anlæggene er der taget relevante sikkerheds- og miljøhensyn.

I 2008 har øvelsespladsen gennemgået en større renoivering, herunder er der udbedret og reetableret diverse spor til tunge køretøjer samt etableret nye BSO faciliteter (beredskabsområder) og vedligeholdte eksisterende levende hegn. På grund af områdets terræn og naturforhold er det velegnet til uddannelse, både til fods og i terrængående køretøjer. Kørsel med infanterikampkøretøjer vil fortsat betyde slid på veje og spor.

Øvelsespladsen anvendes primært til uddannelse af enheder garnisoneret på Antvorskov Kaserne. Derudover anvendes terrænet af andre sjællandske enheder og af det lokale hjemmeværn samt enheder fra politiet og flere civile foreninger.

4.4.1 Begrænsninger

Terrænet er omfattet af en række begrænsninger, som følger dels af naturlige og geografiske hindringer og dels af egentlige retningslinjer, reglementer, bestemmelser og lovgivning. Bestemmelserne for anvendelse af øvelsespladsen (Gardehusarregimentet, 2012) skal sikre, at øvelsespladsen bliver anvendt på den bedste måde for brugere og for ejere. Bestemmelserne oplister bl.a. områder, hvor al øvelsesaktivitet er forbudt, samt angiver retningslinjer for brug af åben ild, gravearbejde, kørsel, brug af skoven og offentlighedens adgang.

Generelt begrænses militæraktiviteterne af lovgivning, herunder miljømæssige begrænsninger i bekendtgørelse om støjregulering af Forsvarets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner (Bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 2012) og andre bestemmelser, der er fastlagt for området. Desuden regulerer en række love og bestemmelser etablering af øvelses- og skydetekniske anlæg.

Enhver militær aktivitet skal desuden vurderes i forhold til gældende lovgivning og bestemmelser. Det er den udøvende enheds ansvar at sikre, at denne vurdering foretages. Ved tvivlstilfælde kontaktes den relevante natur- og miljømyndighed under Forsvarsministeriet.

4.5 Naturbeskyttelse

Antvorskov Øvelsesplads er naturmæssigt særlig bemærkelsesværdig på grund af de mange små vandhuller med betydelige bestande af padder. Således rummer området 8 arter af padder, og der har i de forløbne år været gjort en stor indsats for at forbedre og styrke levestederne for disse arter. I forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads 2003-2018 blev der foretaget en række feltbesigtigelser i 1999 med registreringer af vegetation, pattedyr, fugle, dagsommerfugle og padder.

Her har særligt den sårbare og sjældne paddeart løvfrø været genstand for en meget omfattende registrering, og der er foretaget udsætning af løvfrø i årene 1994-1998. Projektet var et samarbejde mellem Vestsjællands Amt og Sjællandske Livregiment, og formålet var dels at genindføre løvfrø og dels at sikre 7 andre paddearter, der allerede forekommer på øvelsespladsen. I forbindelse

Figur 4-3: Grafisk illustration af niveauerne for naturbeskyttelse på Forsvarsministeriets arealer.

med udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan har der ikke været gennemført nye feltregistreringer. Beskrivelserne nedenfor bygger således på eksisterende materiale fra den tidligere drifts- og plejeplan (Miljøministeriet, 2003), materiale fra Miljøportalen, eksterne parter og enkelte besigtigelser på terrænet foretaget i 2013.

Der gives i det følgende en status for naturværdierne på Antvorskov Øvelsesplads. Rækkefølgen af beskrivelserne følger beskyttelsesniveauet, således at naturværdier med højst beskyttelsesniveau beskrives først. Til slut beskrives øvrige temaer, herunder invasive arter. Se figur 4-3.

4.5.1 Natura 2000

Antvorskov Øvelsesplads eller tilgrænsende områder er ikke udpeget som Natura 2000-område, og derfor beskrives og vurderes der ikke nærmere på dette.

4.5.2 Beskyttede arter (bilag IV)

Habitatdirektivets bilag IV (EU, 1992) sætter rammerne for særlig beskyttelse af en række plante- og dyrearter. For Antvorskov Øvelsesplads vedkommende er der potentielt følgende arter i terrænet (Søgaard & Asferg, 2007): vandflagermus, brunflagermus, sydflagermus, dværgflagermus, hasselmus, markfirben, stor vandsalamander, løvfrø, spidssnudet frø og springfrø. Af de beskyttede arter er særligt padderne hyppige i og omkring de mange vandhuller. Vådområder med forekomst af planten krebseklo er potentielle levesteder for grøn mosaikguldsmed. Arten er dog ikke registreret i forbindelse med vandhullerne med krebseklo på Antvorskov Øvelsesplads.

Flagermus

Der er ikke gennemført egentlige registreringer af flagermus på Antvorskov Øvelsesplads. I forbindelse med besigtigelse i 1999 blev der truffet dværgflagermus i Soldatens Lod og brunflagermus ved Charlottedal Skov

Vandhul fyldt med krebseklo langs Parcelgårdsvej. Krebseklo er en svømmende vandplante med tragtformede, roset-stillede blade. Krebseklo er relativt sjælden, men findes enkelte steder i Syd- og Sønderjylland og på Sjælland.

og i de daværende Nysøenge. Sommeropholdsstederne for flagermus findes ofte i hulheder, sprækker, spættehuller mv. i træer og i forskellige typer bygninger. Om vinteren foretrækkes opholdssteder, der er beskyttede mod fjender, og som er uforstyrrede og frostfrie, men med lave plusgrader. Mange arter kræver endvidere en høj luftfugtighed under vinterdvalen. Vandflagermus er helt afhængige af søer/vandløb til fødesøgning, men ellers trives flagermus generelt i et varieret landskab. Hvis der ligeledes er ældre bygninger forbedres forholdene for visse arter af flagermus. På Antvorskov Øvelsesplads skønnes det, at de landskabelige betingelser med både bevoksninger, åbne sletter, mange vandhuller og en ældre bygningsmasse giver gode muligheder for forekomst af flere arter af flagermus.

Hasselmus

Hasselmus er fundet i større skovområder omkring Slagelse, men ikke på selve øvelsespladsen. Løvskov med

urter, bærbuske og bregner som undervegetation samt uforstyrrede skovbryn er typiske levesteder for hasselmus. Arten spreder sig ved at klatre i vegetationen, og vil kun yderst sjældent bevæge sig over ubevoksede områder. Opsplitning af skovarealer og fjernelsen af levende hegn har således påvirket levestederne negativt. Hasselmusen er afhængig af den sammenhængende vegetation, når den skal bevæge sig over store afstande. På Antvorskov Øvelsesplads vurderes det, at arten vil kunne spredes fra skoven og via levende hegn ud på terrænet.

Padder

Antvorskov Øvelsesplads skønnes at være en af Danmarks vigtigste lokaliteter for padder. Heraf udgør særligt løvfrø, der er ved at etablere sig i området, sammen med stor vandsalamander, grøn frø og springfrø, meget værdifulde bestande. Den meget store koncentration af små og mellemstore vandhuller i terrænet og terrænets

Løvfrøen trives i et varieret landskab med haver, levende hegn og skovbryn. Den er den eneste danske frø, der klatrer i træer.

Udsigt over Nysø fra øvelsesbyen Østerby. Søen blev genoprettet i 2004.

varierende natur med levende hegn, lunde og beplantninger suppleret med gamle stendiger er altafgørende for, at disse bestande fortsat er sunde og levedygtige. Desuden må det forventes, at den relativt store plejeindsats, der er foretaget imellem 2002 og 2012, styrker paddebestandene yderligere.

Særlig løvfrø har været genstand for megen opmærksomhed på terrænet. Således har der i årene 1994-1998 været udsat løvfrø fra de 2 sidste løvfrølokaliteter på Sjælland, og der har været plejet tornet krat (brombær og lignende), som løvfrø har som det foretrukne sommeropholdssted. Dette har bevirket, at der foruden springfrø og stor vandsalamander, der også er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, nu også er en yngledygtig bestand af løvfrø på terrænet.

I Slagelse Kommunes naturkvalitetsplan (Slagelse Kommune, 2009) er vandhuller på Antvorskov Øvelsesplads fastsat til værdiklasse 2 (stor værdi) på grund af tilstedeværelse af løvfrø.

Krybdyr

Der er ikke lavet undersøgelser af forekomst af krybdyr på Antvorskov Øvelsesplads. Krybdyr er vekselvarme og stiller derfor krav om varieret natur, men med lysåbne levesteder, hvor solen kan varme kroppen op. Markfirben stiller desuden krav om arealer med bar og løs, gerne sandet jord, hvor den ofte træffes i små kolonier, og her kan kørespor med moderat slitage være velegnede områder, også i forbindelse med den varmekrævende udklækning af æg. Alle arterne er afhængige af lysåbne forhold.

4.5.3 Vandplan

Jævnfør Vandplan 2010-2015 er Lindeså nedstrøms Nysø beskrevet som et mindre vandløb. Målet for Lindeså er god økologisk tilstand og faunaklasse 5.

Faunaklassen er en indekssværdi for vandløbets biologiske tilstand (vandløbskvaliteten), og faunaklasse 5 er god tilstand. Nuværende økologiske tilstand for Lindeså er god og nuværende faunaklasse er 5. Nysø

Sø nr. 88 ved Helipad.

Sø nr. 45 nær Bjørnhøj Have.

er i Vandplan 2010-2015 beskrevet som kalkrig, ikke brunvandet og lavvandet. Miljømålet er en god økologisk tilstand. Nysøs tilstand er ikke beskrevet i Vandplan 2010-2015.

4.5.4 Nationalt beskyttet natur og vandløb

Eng, moser og søer

Antvorskov Øvelsesplads rummer kun mindre arealer beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, jævnfør den vejledende registrering af beskyttet natur (Danmarks Miljøportal). Heraf udgør overdrev og søer langt den overvejende del med Nysø som den eneste større sø (ca. 14,5 ha) og med 105 mindre søer imellem 100 m² og ca. 5.000 m². Nysø modtager, foruden vand fra Lindeså, der gennemløber søen, også vand fra den nord for beliggende Charlottedal Skov via 2-3 grøfter.

Nogle få af de mindre søer på terrænet er navngivet, f.eks. Studenterdam, Svømmesø og Kattedam. Omkring enkelte af søerne er registreret mindre beskyttede mosearealer, hovedsageligt tilgroet med pil, birk og rø-

del. Søerne er jævnt fordelt ud over hele terrænet, dog med den store nyetablerede Nysø beliggende i den sydøstlige del og de små søer fordelt med de fleste på den nordvestlige del af terrænet.

Overdrev

Den nordlige del af Antvorskov Øvelsesplads er registreret som beskyttet overdrev jævnfør naturbeskyttelsesloven. Overdrevsarealerne er besigtiget i 2009, og der er registreret en lang række plantearter, der er typiske for overdrev, heriblandt følgende arter: almindelig hvidtjørn, almindelig knopurt, almindelig røllike, almindelig torskemund, fløjlsgæs, gul fladbælg, håret star, kantet perikon, prikbladet perikon, rødknæ og smalbladet vikke.

Vandløb

Lindeså udspringer ved Svømmesø, hvor den dog på en strækning indtil Charlottedal Allé til tider er helt tørlagt. Åen er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven fra Charlottedal Allé og løber herfra vestover igennem Nysø. Før etablering af Nysø var Lindeså her en udrettet kanal

Grøn frø lever hele året i vandhuller med skov i nærheden. Grøn frø kræver varmt vand, og derfor skal solen helst kunne skinne på hele det vandhul, hvor den yngler. Vandet skal være rent, og der skal være mange vandplanter.

uden særlig naturværdi. Lindså er ca. 1 - 1,5 meter bred før og efter Nysø. Ved udløbet mod øst ligger Lindså dybt i terrænet, ca. 2 - 2,5 meter under terræn med stejle skrænter. Lindså er målsat som karpefiskevand.

4.5.5 Fredninger

Antvorskov Øvelsesplads er ikke omfattet af fredninger.

4.5.6 Fredede arter

En række dyr og planter på Antvorskov Øvelsesplads er fredet, jævnfør Bekendtgørelse nr. 330 af 19. marts 2013 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt. Det drejer sig om alle padderne på øvelsespladsen (lille vandsalamander, stor vandsalamander, løvfrø, skrubtudse, springfrø, butsnudet frø, spidssnudet frø og grøn frø), hvoraf flere også er omfattet af Habitatdirektivets bilag IV. De fleste danske arter af krybdyr findes desuden på Antvorskov Øvelsesplads (almindelig firben, markfirben, stålorm og snog) og de er alle fredet. Heraf er markfirben desuden omfattet af Habitatdirektivets bilag IV. Jævnfør bekendtgørelsen er der forbud mod forsætligt drab eller indfangning af de fredede arter. Derudover er alle danske arter af orkidéer fredet, herunder maj-gøgeurt, der er fundet på øvelsespladsen.

4.5.7 Fredede fortidsminder

Der er kun registreret et enkelt beskyttet fortidsminde, Bavn, på Antvorskov Øvelsesplads. Bavn er placeret i den sydøstligste ende af øvelsespladsen, hvor der er en fin udsigt over hele den østlige del af øvelsespladsen. Der må ikke køres eller holdes øvelsesaktiviteter på eller umiddelbart omkring gravhøjen.

Langs flere af de gamle skove står gamle stendiger, formodentlig etableret fra 1700-tallet og frem til 1805. Flere af disse stendiger er renoveret i løbet af 2011 og 2012. Endvidere er der beskyttede sten- og jorddiger i det åbne terræn i forbindelse med bl.a. Skydebanehegn og Nysøhegn.

Jævnfør museumslovens § 27 stk. 2 skal gravearbejde standses, hvis der under jordarbejde findes spor af fortidsminder (strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter). Fortidsmindet skal straks anmeldes til kulturministeren eller det nærmeste statslige eller statsanerkendte kulturhistoriske museum. Fund kan således have betydning for mulighederne for anlæg eller militære gravearbejder.

Typisk kuperet sletteareal på Antvorskov Øvelsesplads, der desuden bærer præg af kørsel.

Udsigt til gravhøjen Bavn.

4.5.8 Fredskov

Der er ingen større fredskovsarealer på Antvorskov Øvelsesplads, idet den lejede skov under Valdemarskilde Gods ikke behandles nærmere i denne drifts- og plejeplan.

4.5.9 Øvrige naturtyper

Slettearealer

Størstedelen af Antvorskov Øvelsesplads fremstår som slette. Slette er typisk åbne, relativt flade arealer. På Antvorskov Øvelsesplads er slettearealerne dog flere steder ret kuperede. Slette er ikke beskyttet af naturbeskyttelsesloven, og da slette ofte findes på tidligere landbrugsarealer, kan arealerne have begrænset naturmæssig værdi. På Antvorskov Øvelsesplads har arealerne dog ligget ugødsket og usprøjtet hen i så lang tid, at potentialet for en højere naturværdi er tilstede. At naturværdien alligevel er begrænset skyldes især den store dominans af den invasive planteart mangebladet lupin, der stort set forekommer på hele terrænet, men også fravær af en ekstensiv drift (slet eller afgræsning) af arealerne er med til at forringe den nuværende naturværdi. Den manglende drift betyder, at sletteområderne foruden mangebladet lupin er domineret af høj vegetation med bl.a. agertidsel, rejnfan og dueurt.

Levende hegn og beplantninger

Det store åbne sletteareal er flere steder gennemskåret af levende hegn med flere arter af løvfældende træer og buske. Flere af hegnene er plantet i nyere tid og har således endnu ikke udviklet sig i fuld højde. Et af de nye hegn ses i tilknytning til beskyttede jord- og stendiger (Skydebanehegn) og hindrer således kørsel på dette. Der er i alt ca. 7.400 meter levende hegn på terrænet. De levende hegn fungerer som levesteder for smådyr og ledelinjer for pattedyr som rådyr, ræv og flagermus.

I den sydøstlige del af terrænet findes en række mindre, navngivne beplantninger med både nåletræ og løvtræ (Kjelds Lund, Bjørnhøj Have, Grønlænderlund, Kajs Lund). I den nordvestlige del af terrænet er beplantningerne særligt koncentreret omkring vandhullerne og omkring Parcelgården, som er omgivet af gammel skov.

Landbrugsarealer og vildtagre

Der er ingen arealer på Antvorskov Øvelsesplads, der drives som landbrugsarealer. Alle tidligere landbrugsarealer fremstår i dag som slette. Der er spor efter tidligere vildtagre på terrænet, men driften af disse er indstillet.

Der etableres ikke nye vildtagre og områderne indgår driftsmæssigt i de omkringliggende arealer.

Ikke beskyttede plante- og dyrearter

Slettearealerne er karakteriseret ved typiske plantearter for udyrket svær lerjord så som agertidsel, stor nælde, almindelig kørvel, almindelig hvene, aftenpragtstjerne, almindelig agermåne, almindelig hundegræs og kruset skræppe. Som nævnt er den invasive art mangebladet lupin den langt hyppigste art på terrænet. Mangebladet lupin er kvælstoffikserende og vil til stadighed opretholde et højt næringsniveau, hvor den vokser. På de mere våde arealer og omkring vandhullerne er plantearter som tagrør, lyse-siv, gul iris og diverse arter af pil typiske. For en mere detaljeret gennemgang af floraen på terrænet henvises til den tidligere drifts- og plejeplan (Miljøministeriet, 2003). De fleste plantearter på Antvorskov Øvelsesplads er almindelige arter, dog med fund af de sjældne eller halvsjældne plantearter krebseklo (fundet i flere vandhuller), billebo-klaseskærm, maj-gøgeurt og merian.

Der er i 1999 gennemført en detaljeret gennemgang af terrænets fugleliv på henholdsvis de åbne slettearealer, i vådområderne, i skovene og ved bygningerne. Der er i den forbindelse registreret 106 arter. Heraf er en meget stor del registreret i den tilforpantede skov, mens resten for de flestes vedkommende er almindelige arter knyttet til åbne slettearealer eller vådområder. Der henvises til den tidligere drifts- og plejeplan for en nærmere gennemgang af forekomsten af fugle (Miljøministeriet, 2003).

Dansk Ornitologisk Forening har desuden en omfattende database med observationer af fugle på Antvorskov Øvelsesplads knyttet til både åbent terræn, vådområder og løvskov. Af denne database fremgår, at følgende arter observeres jævnligt på øvelsespladsen: bramgås, grågås, tornsanger, gråsiken, almindelig stormmåge, hættemåge, stillits, ringdue, landsvale, bysvale og blishøne.

Der forekommer råvildt på hele terrænet. Der ses desuden både dåvildt og sikahjort, oftest i kanten af skoven ned til Nysø. Hare og ræv ses jævnligt på terrænet. Der

er dog ikke gennemført en systematisk gennemgang af pattedyrfaunaen på arealerne.

I forbindelse med den tidligere drifts- og plejeplan for Antvorskov Øvelsesplads er der lavet registreringer af dagsommerfuglefaunaen. Der er dog ikke gennemført en systematisk undersøgelse af insektlivet. I forbindelse med nærværende drifts- og plejeplan er der ikke foretaget undersøgelser af insektlivet. Der henvises derfor til Antvorskov Øvelsesplads drifts- og plejeplan 2002-2017 (Miljøministeriet, 2003) for registreringer af insekter.

I foråret/sommeren 2014 er der fundet efterårssdamrokke i kørespor på terrænet. Efterårssdamrokke er ikke registreret i Danmark de sidste 100 år. Arten har derfor status som DD, det vil sige med utilstrækkelige data, i Den danske Rødliste. Efterårssdamrokke er et krebsdyr på op til ca. 7 cm længde, der lever i vegetationsløse vandhuller, der i perioder er udtørrede. Æggene kan ligge i udtørret tilstand i 20-25 år, men stadig klække i samme øjeblik, vandet vender tilbage til vandhullet. Således er de militære kørespor på Antvorskov Øvelsesterræn med den fede lerede jord gode ynglesteder for efterårssdamrokke, og arten kan være udbredt til flere kørespor, end der hvor fundene blev gjort i 2014. Det vurderes derfor, at efterårssdamrokke kan være tilstede i andre kørespor på terrænet.

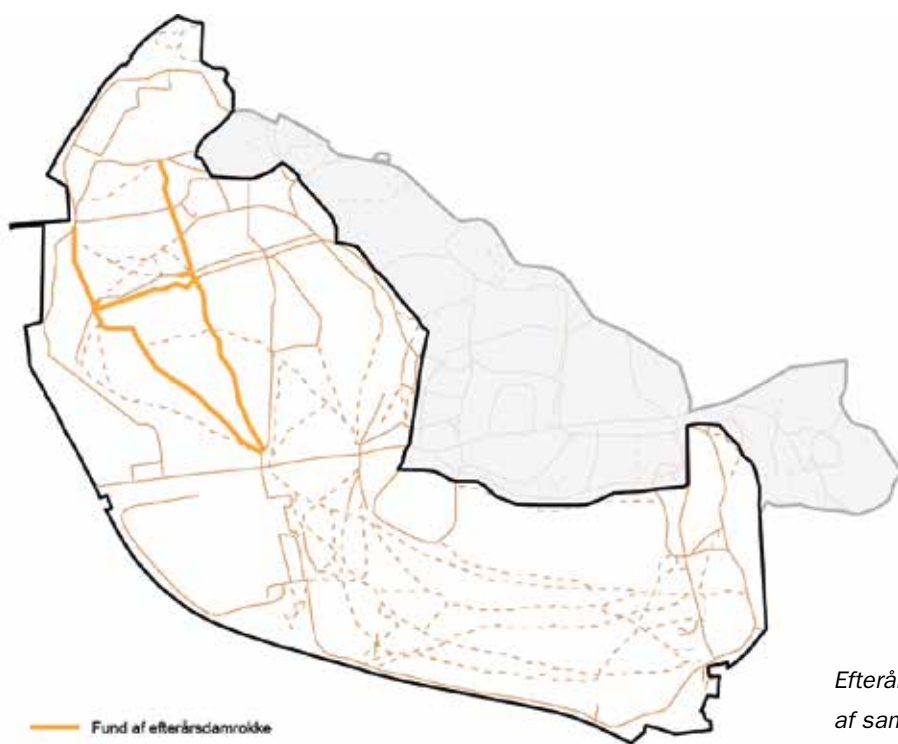
4.5.10 Invasive arter

Invasive arter er defineret som indslæbte, fremmede arter, der ved deres spredning og forekomst skader den hjemmehørende biodiversitet.

Der findes både invasive planter og invasive dyrearter, og for Antvorskov Øvelsesplads er der særlig fokus på plantearterne, der udgør en stor trussel for den naturlige vegetation på slettearealerne.

Mangebladet lupin

Mangebladet lupin forekommer mere eller mindre dominerende på hele terrænet og spreder sig fortsat. Mangebladet lupin anses for at være en invasiv art, der er på Naturstyrelsens observationsliste, da den har potentiale til at udvikle sig til landskabsukrudt. Arten er indført

Efterårsdamrokke (øverst) og forekomst af samme i kørsor i foråret/sommeren 2014 (nederst).

som prydblade. Senere er den også anvendt til andre formål, eksempelvis som foder til husdyr og vildt. Mangebladet lupin har således sandsynligvis været en del af de vildtblandinger, der tidligere er udsået i vildtagre på terrænet igennem mange år.

Arten kan bl.a. etablere sig på lette jorder, hvor den kan fiksere kvælstof og herved øge næringsindholdet i jorden. Herefter vil arter, der er tilpasset et lavere næringsindhold i jorden, ikke længere kunne klare sig. Også på de mere lerede jorde på Antvorskov Øvelsesplads er

Eksempel på kraftig dominans af mangebladet lupin på terrænets slette.

mangebladet lupin ved at fortrænge den naturlige vegetation.

Kæmpe-bjørneklo

Kæmpe-bjørneklo anses ikke for at være et væsentligt problem på Antvorskov Øvelsesplads i øjeblikket. Arten findes dog enkelte steder på terrænet, og der skal fremadrettet være en stærk opmærksomhed på arten, for at den ikke spreder sig yderligere. Der findes forskellige metoder til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo. Hvilken metode der vælges vil ofte være afhængig af antallet af planter, de fysiske forhold på stedet, f.eks. jordbunds-type, terrænforhold og voksestedets tilgængelighed.

Overordnet er der tre "grønne" bekæmpelsesmetoder: rodstikning/opgravning, slåning og græsning (Naturstyrelsen, 2011).

Japansk pileurt/kæmpe-pileurt

Japansk pileurt/kæmpe-pileurt findes enkelte steder på terrænet. Japansk pileurt/kæmpe-pileurt er meget svær at bekæmpe på grund af dens omfattende rodnet og

kraftige vækst. Bedst er det at forhindre den i at etablere nye bestande. Dette kan gøres ved at nyetablerede planter rykkes op eller rodstikkes. Herefter skal man sikre sig, at rester af rodnettets ikke har overlevet (Naturstyrelsen, 2011).

Rynket rose

Rynket rose findes enkelte steder på terrænet og særligt omkring Kjelds Lund i den østlige del af terrænet. Rynket rose bekæmpes mest effektivt ved opgravning og efterfølgende hyppig fjernelse af rodsrud.

4.6 Publikumshensyn

Antvorskov Øvelsesplads anvendes af lokale og udefrakommende besøgende, både i form af uorganiseret brug under de generelle regler for offentlig adgang og til mere organiserede aktiviteter. F.eks. gennemfører Danmarks Naturfredningsforening årlige guidede ture, hvor bl.a. arealerne omkring Nysø besøges.

Grundreglen er, som på Forsvarsministeriets øvrige terræner, at offentlighedens adgang skal tilgodeses,

når hensynet til sikkerhed samt uddannelses- og øvelsesvirksomhed tillader det. Det betyder, at når der ikke foregår militær aktivitet på arealerne (typisk helligdage, weekender og aftener), vil arealet være åbent for publikum efter de retningslinjer, der fremgår af de ordensregler, der ses på informationstavlerne placeret ved alle indfaldsveje til terrænet.

Ud over den uorganiserede færdsel stilles terrænet til rådighed for andre typer af aktiviteter, f.eks. ridning, anvendelse af skydebaner, hundetræning mv. Sådanne aktiviteter kræver dog en tilladelse, og henvendelse herom rettes til den lokale ansvarlige driftsmyndighed på Antvorskov Kaserne.

4.6.1 Jagt

Jagt indgår som en del af områdets øvrige ressourceudnyttelse. Drifts- og plejeplanen regulerer ikke den jagtlige anvendelse.

Den fremtidige jagt- og vildtforvaltning baseres på udlejning af jagt, samt udlægning af jagtfrie arealer. På Antvorskov Øvelsesplads udlejes 324 ha til jagt.

Jagtudlejningen er afbalanceret i forhold til den militære brug af arealerne, naturbeskyttelse, offentlighedens rekreative brug og økonomi. Der gennemføres generelt en mindre intensiv jagt end tidligere.

5. ANALYSE

Dette kapitel indeholder en emneopdelt diskussion af, hvordan drifts- og plejeplanen på en hensigtsmæssig og balanceret måde kan tilgodese de opstillede målsætninger under hensyntagen til optimering af ressourceudnyttelsen. Det indledes med en evaluering af indsatsen under den tidligere drifts- og plejeplan.

5.1 Evaluering af drifts- og plejeplan 2003-2018

Drifts- og plejeplan for Antvorskov Øvelsesplads er gældende for perioden 2003-2018. I forbindelse med nærværende revision af planen er der lavet en evaluering, der er udarbejdet som et selvstændigt dokument (FBE, 2014). I evalueringen vurderes opfyldelse af de foreskrevne aktiviteter. Hertil kommer en skematisk oversigt over, hvad der er udført, hvad der ikke er udført, og hvad der er udført udover det planlagte. Endelig gives en vurdering af indsatsens betydning for sårbare og karakteristiske naturtyper og arter.

Af militære hensyn er der i planperioden foretaget visse forbedringer af de militære øvelsesfaciliteter. Bl.a. er skydebanen gennemrenoveret, og der er opført faciliteter til Hesteskadronen. En række tiltag er dog ikke gennemført, enten grundet ændrede uddannelses- og øvelsesmæssige behov eller af økonomiske årsager. Der er (re)etableret en række levende hegn og etableret nye beplantninger, men vedligeholdelse af eksisterende beplantninger er ikke prioriteret. En række beskyttede stendiger er blevet renoveret, og der er løbende sket renovering af øvelsespladsen, inklusive veje og spor, samt foretaget oprydning. Der er dog visse steder efterladt afmærkningsstrimler, patronhylstre mv., ligesom der mangler afmærkning af tvangsspor og overkørsler, så disse ikke altid benyttes. Til militær uddannelsesmæssig brug er der, ud over de planlagte aktiviteter, anlagt en ørkenlejr, en minesøgerbane, en minimorterbane, en C-IED-bane, samt etableret en række mindre beplantninger.

For tiltag som primært bundet i naturbeskyttelseshensyn vurderes det generelt, at de overordnede retningslinjer i nogen grad er fulgt. De direkte naturplejerelevante emner kan inddeles i to grene: Pleje af vådområder og de åbne slettearealer.

På et væsentligt område, nemlig slåning og rydning af de åbne slettearealer, er drifts- og plejeplanen ikke gennemført. Det er en klar udfordring for den kommende planlægning, at få standset de invasive arters udbredelse på betydelige dele af arealet. Der gødskes og sprøjtes ikke længere på terrænet, når der ses bort fra bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo efter særlige procedurer.

Den interne jagtorganisation er nedlagt i 2012, og jagen er nu udlejet. Vildtpleje og vildtagte er udfaset.

I planperioden er der foretaget omfattende pleje og restaurering af en lang række vådområder, bl.a. som en videreførelse af et løvfrøprojekt, gennemført i perioden 1994-1998. Endvidere er søen Nysø blevet genskabt i 2003, og oversvømmelsen af de tidligere afvandede engarealer har både stor naturmæssig, landskabelig og øvelsesmæssig værdi. Der er etableret og plejet vandhuller ud over drifts- og plejeplanens anvisninger. Der mangler dog visse steder afmærkningspæle ved vandhullerne.

Øvelsesterrænet er åbent for publikum, såfremt der ikke foregår militære aktiviteter. Der er opsat informationstavler ved indfaldsvejene med opdaterede aktivitetsoversigter.

Sammenfattende kan det konkluderes, at fokus har været på områdets vandhuller, og i mindre grad på de åbne græsarealer, invasive arter, og beskyttelsen af fortidsminder, hvilket vil adresseres i denne drifts- og plejeplan for terrænet.

5.2 Ny indsats

Den nye indsats på Antvorskov Øvelsesplads skal tilrettelægges således, at hensynet til de militære uddannelsesmål prioriteres højest. Terrænet vil derfor til enhver tid være pålagt krav til beskaffenhed, tilgængelighed og indretning til hurtigt skiftende uddannelsesbehov. Det må forventes, at dette krav fastholdes og eventuelt øges i de kommende år. På baggrund af dette er der dog stadig vidtrækkende muligheder for både at beskytte de eksisterende naturværdier og at videreudvikle naturværdierne på terrænet i løbet af den kommende planperiode. En særlig opmærksomhed skal fortsat rettes imod de mange vandhuller på terrænet på grund af disses store naturværdier, men også store sårbarhed overfor påvirk-

ninger, herunder den naturlige tilgroning og tilslamning og deraf følgende udtørring.

De store sletteområder har i en lang årrække ligget hen uden gødskning eller sprøjtning, men har i dag et begrænset naturindhold, primært på grund af forekomsten af den invasive art mangebladet lupin. Med den rette pleje kan de store slettearealer opnå et større naturindhold, også uden at den militære brug af terrænet bliver vanskeliggjort. Den militære anvendelse kan endog på en række områder bidrage til en større biodiversitet på terrænet i kraft af det militære uddannelsesmæssige behov for et varieret landskab.

Det forudsættes jævnfør naturbeskyttelseslovens § 52 og vejledningen til denne, at Forsvarsministeriet som statslig arealforvaltende myndighed løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde egne arealer i en naturmæssig rimelig stand. På Antvorskov Øvelsesplads omfatter dette de beskyttede søer og

vandhuller, de små moseområder, der omkranser nogle af vandhullerne og den ferske eng og overdrevsarealet i den nordlige del af terrænet jævnfør kortbilag 1. De små vandhuller er særligt truet af tilgroning. Disse trusler bliver i det følgende diskuteret og analyseret med henblik på en afvejning imellem de opstillede mål og på fastsættelse af hensigtsmæssige og passende aktiviteter. Der er ikke i forbindelse med planarbejdet iværksat yderligere screening af betydningen af igangværende militære eller andre aktiviteter i forhold til naturtyper og levesteder, men Forsvarsministeriet vil, i det omfang der i planperioden eventuelt bliver opmærksomhed om nye temaer, forholde sig hertil.

5.2.1 Tilgroning

De dele af terrænet, der er ved at gro til med træer og buske er ofte mindre interessante som uddannelseskulisser for infanteri kampkøretøj og bliver derfor ikke præget af de militære aktiviteter, der potentielt kan holde tilgroningen nede - altså i sig selv en negativ selvforstærkende årsag/virkning. Dette er en af grundene til tilgroningen med især rødæl i området omkring Kattedam nord for Korsbjerg og en begyndende tilgroning nord for Antvorskov Parcelgård. For igen at fremme områdets øvelsesmæssige værdi, vil der være behov for en delvis rydning på begge disse arealer.

Omkring vandhuller, hvor kørsel normalt ikke tillades (se dog afsnit 7.4), vil der løbende være behov for rydninger af opvækst af især pil og rødæl. De mindste vandhuller er særligt truet af tilgroning, og her skal der sættes ind først. Der er allerede igangsat rydningsindsatser fra 2008 - både i og omkring vandhullerne, men der er behov for at følge op, fortsætte og prioritere denne indsats i den nye planperiode. Rydninger omkring vandhullerne er mest påkrævet på syd- og østsiden af det enkelte vandhul, således at den tidlige forårssol kan få adgang til vandfladen, men også så vegetationen samtidig giver en vis lævirkning fra vindpåvirkning fra sydvest, som er den fremherskende vindretning på Vestsjælland.

Fortidsmindet Bavn skal desuden ryddes for træ- og buskvækst for at beskytte fortidsmindet og for at øge fortidsmindets synlighed i landskabet.

5.2.2 Hydrologi

De åbne vandflader i vandhullerne vil med tiden forsvinde, hvis der ikke foretages indgreb. Dette vil være problematisk for de mange paddearter, der er afhængige af lysåbne vandflader som yngleområder. Der vil derfor fortsat være behov for vedligeholdelse af vandhullerne i plejeplansperioden. En række af vandhullerne har enten ikke været plejet tidligere eller også er plejen foretaget for så længe siden, at der er behov for en ny oprensning/rydning indenfor ganske få år. Andre vandhuller er oprenset indenfor de senere år, og behovet for en ny oprensning opstår måske først om 10-15 år. Oprensningsne skal under alle omstændigheder være skånsomme og skal efterlade vandhullerne med flade brinker. Som udgangspunkt er det af landskabelige hensyn at foretrække, at slam og andet næringsrigt materiale fjernes helt eller udjævnes i god afstand fra vandhullerne. Ved at fjerne næringsstoffer forlænges endvidere tiden inden vandhullet skal oprenses igen. Eventuelt kan kvasbunker dog efterlades i terrænet på steder, hvor de ikke er til gene for den militære brug, da kvasbunker kan huse levesteder for en lang række mindre dyre- og fuglearter på terrænet. Før plejen af det enkelte vandhul iværksættes skal der udarbejdes en nærmere projektbeskrivelse.

Alternativt kan der gøres forsøg med at vedligeholde vandhullerne ved, at de indgår aktivt i de militære uddannelsesaktiviteter ved kørsel med terrængående køretøjer. Ved en sådan aktivitet bør naturtilstanden i vandhullerne dog overvåges og aktiviteten indstilles, når den ønskede naturtilstand er opnået, eller hvis aktiviteten ikke har den ønskede effekt på naturtilstanden. Kørsel gennem vandhuller må dog som udgangspunkt ikke finde sted uden forudgående dispensation, jævnfør naturbeskyttelsesloven.

5.2.3 Bevoksninger

Kjelds Lund er en mindre nåletræsbevoksning omkranset af bl.a. rynket rose. Bevoksningen fastholdes som nåletræ, men for at skabe adgang til skovbevoksningen i forbindelse med militære øvelsesaktiviteter etableres passage/lysninger i forbindelse med kommende bevoksningsindgreb. I de mindre bevoksninger Grønlænderlund og Kajs Lund etableres spor, så der kan foretages gen-

nemkørsel med bælteketøjer. Bevoksninger i den sydlige del af terrænet holdes delvist lysåbne, hvis det skønnes nødvendigt indenfor plejeplanperioden.

5.2.4 Levende hegn

De eksisterende levende hegn fastholdes i mængde og udstrækning i plejeplanperioden. Dog fjernes ca. 50 % af det levende hegn/bevoksningen nordøst for Bavnen for at skabe udsigt på tværs af terrænet af militære hensyn. Stålhogn opsat for at beskytte nyplantede levende hegn/beplantninger fjernes, så snart det skønnes, at de levende hegn er modstandsdygtige overfor vildtskader. Dette er relevant for hegnet omkring Andehuller, omkring hegnet syd for Kjelds Lund og omkring Grønlænderlund og Kajs Lund.

5.2.4 Forstyrrelser

Potentielt kan støj fra militære aktiviteter være generende for det lokale dyreliv samt de omkringliggende lokalsamfund. Sidstnævnte problematik håndteres ikke i drifts- og plejeplanen. Det vurderes generelt på baggrund af erfaringer fra øvelsesterrænerne, at de øvelsesmæssige aktiviteter ikke er et problem i forhold til forstyrrelser (støj, bevægelser) af de naturlige dyrebestande. Hjortevildt vænner sig f.eks. hurtigt til forstyrrelser fra militære aktiviteter og det vurderes derfor ikke at være et tema, der skal behandles i drifts- og plejeplanen.

Øvelsesterrænet er åbent for offentligheden på cykel eller til fods ad befæstede veje, når der ikke er øvelsesaktiviteter. Det vurderes, at der ikke er dyrearter på terrænet, der er sårbare overfor denne almindelige færdsel.

5.2.6 Invasive arter

Bekæmpelse af mangebladet lupin, der i de forløbne år har bredt sig på hele terrænet, er en af hovedopgaverne på terrænet i den kommende planperiode.

Mangebladet lupin kan bekæmpes ved oprykning eller gentagen slåning for at reducere frøspredningen. Oprykning vil pga. det betydelige arealmæssige omfang på terrænet ikke være en hensigtsmæssig metode at anvende på Antvorskov Øvelsesplads. Det vurderes, at slå-

ningerne skal gentages flere gange om året i en længere årrække, da jordbunden indeholder en stor frøpulje. For at kunne slå vegetationen vil det mange steder være nødvendigt først at udjævne jordoverfladen med plov/harve og/eller gravemaskine.

Kæmpe-bjørneklo har en kraftig vækst i foråret, og sammenholdt med den enorme frøproduktion kan planten hurtigt etablere sig og danne dominerende bevoksninger, der fortrænger andre plantearter. Kæmpe-bjørneklo optræder kun enkelte steder på Antvorskov Øvelsesplads og bekæmpes ved rodstikning/opgravning og/eller slåning.

Japansk pileurt/kæmpe-pileurt danner flere meter høje, meget tætte bestande, hvor under der er meget mørkt, og næsten ingen andre planter eller dyr trives. Japansk pileurt/kæmpe-pileurt findes kun enkelte steder på Antvorskov Øvelsesplads og bekæmpes ved konstant nedskæring i et par år eller gentagen slåning.

5.2.7 Nedslidning

Antvorskov Øvelsesplads er rammen om intensiv brug af infanterikampketøjer, og området vil uundgåeligt bære præg af denne kørsel. Da jordbunden er kraftig lerjord, vil der ved kørsel under fugtige terrænforhold kunne dannes dybe spor. Til gengæld er jordbunden næringsrig, og plantevæksten vil ret hurtigt dække de blottede flader med ny vækst. Generelt kan de fleste områder på terrænet, bortset fra de vandhuller, hvor der er en særlig sårbar fauna, bruges til kørsel med terrængående køretøjer. Spordannelse kan tilmed skabe små midlertidige biotoper med tørre skrænter og våde huller til gavn for både padder, krybdyr og insekter. Kørsel på beskyttede naturtyper udenfor eksisterende spor vil dog som oftest kræve en forudgående myndighedsbehandling.

Det fastholdes i den indeværende planperiode, at der ikke må foretages øvelsesvirksomhed i følgende områder: På Bavnen, i Grusgrav, på Korshøj, på Parcelgårdsvej, Soldatens Lod, på skydebanerne og i områder, der er afmærket med hvide pæle (f.eks. omkring vandhuller).

Knopsvane i Nysø.

5.2.8 Beskyttede arter

Antvorskov Øvelsesplads spiller en regional rolle for beskyttelse af en række arter. Arterne kan være påvirket af ovenstående trusler og forventes tilgodeset gennem den planlagte håndtering heraf. Naturplejeindsatsen vil særligt have fokus på det store antal af fredede og internationalt beskyttede paddearter. Særligt er der opmærksomhed på øvelsesområdets bestand af den sjældne løvfrø. Løvfrø stiller krav om et sammenhængende net af velegnede ynglevandhuller, der skal være lavvandede, med god vandkvalitet, uden fisk og med mange vandplanter. Vandhullerne må gerne have tornede buske og krat i umiddelbar nærhed. Løvfrøen overvintrer i stendiger, træstubbe og lignende. Plejen af vandhullerne til gavn for løvfrøen vil også være en fordel for områdets øvrige paddearter.

Midlertidige vandhuller dannes på grund af de militære aktiviteter

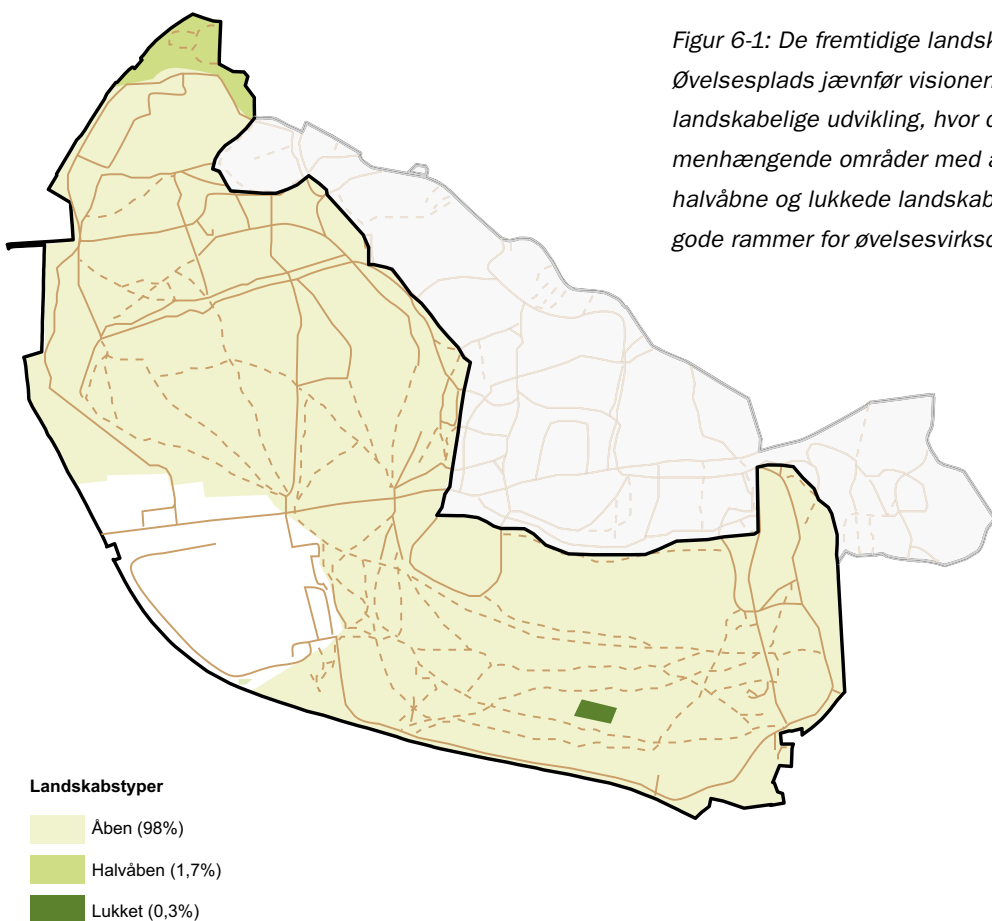
6. VISIONER

Dette kapitel giver en beskrivelse af de langsigtede visioner for landskabstyperne og arealudviklingen på Antvorskov Øvelsesplads. Det omfatter en vurdering af de såkaldte landskabstyper, der beskriver visionen for fordelingen af det lukkede, halvåbne og det åbne landskab på større delarealer. Ligeledes omfatter beskrivelsen de såkaldte arealudviklingstyper, der giver den langsigtede vision for udviklingen af tilstanden på arealet.

Opdelingen af de militære øvelsesterræner i lukket, halvåbent og åbent landskab og deres militære, biologiske og rekreative udviklingsmål er beskrevet nærmere i Arealudviklingskataloget (FBE, 2013). Hver landskabstype omfatter en række arealudviklingstyper, der nærmere beskriver det typiske landskab og dets naturindhold.

Ønsket for den fremtidige udvikling af landskabstyperne på Antvorskov Øvelsesplads fremgår af Figur 6-1.

På Antvorskov Øvelsesplads er det visionen, at størstedelen af terrænet skal fremstå som et åbent landskab, og en mindre del som de halvåbne arealudviklingstyper

Figur 6-1: De fremtidige landskabstyper på Antvorskov Øvelsesplads jævnfør visionen for områdets langsigtede landskabelige udvikling, hvor der bevares store sammenhængende områder med åbent landskab og mindre halvåbne og lukkede landskaber med henblik på at sikre gode rammer for øvelsesvirksomhed.

eng, mose og overdrev. Hertil kommer landskabselementerne søer, levende hegn, fortidsminder og krat. Beplantningen Kjelds Lund vil fortsat fremstå som et lukket landskab med tæt nåleskov.

Det åbne landskab

Det åbne landskab er uden træbevoksning, men dog ofte med naturelementer som levende hegn, krat mv.

Det åbne landskab er kendetegnet ved lavtvoksende urte- og græssamfund og slettearealer, der for nyligt har været i landbrugsmæssig omdrift. På Antvorskov Øvelsesplads findes det åbne landskab på størstedelen af terrænet, hvor de tidligere landbrugsarealer nu er arealudviklingstypen: Slette. Sletten på Antvorskov Øvelsesplads er præget af intensiv militær brug.

Figur 6-2: Eksempel på arealudviklingstypen slette i landskabstypen åbent landskab.

Udsigt henover sø nr. 46 mod nordvest. Størstedelen af Antvorskov Øvelsesplads er åbent landskab.

Det halvåbne landskab

Det halvåbne landskab kan have karakter af spredt bevoksning med naturlig indvandring af træer, se Figur 6-3. Landskabstypen kan beskrives som skov med åben struktur eller mere spredt bevoksning med f.eks. gruppevis træer og buske. På Antvorskov Øvelsesplads findes det halvåbne landskab særligt i den nordvestlige del af øvelsespladsen, hvor flere slettearealer er under tilgroning til skovudviklingstypen: Åben løvskov.

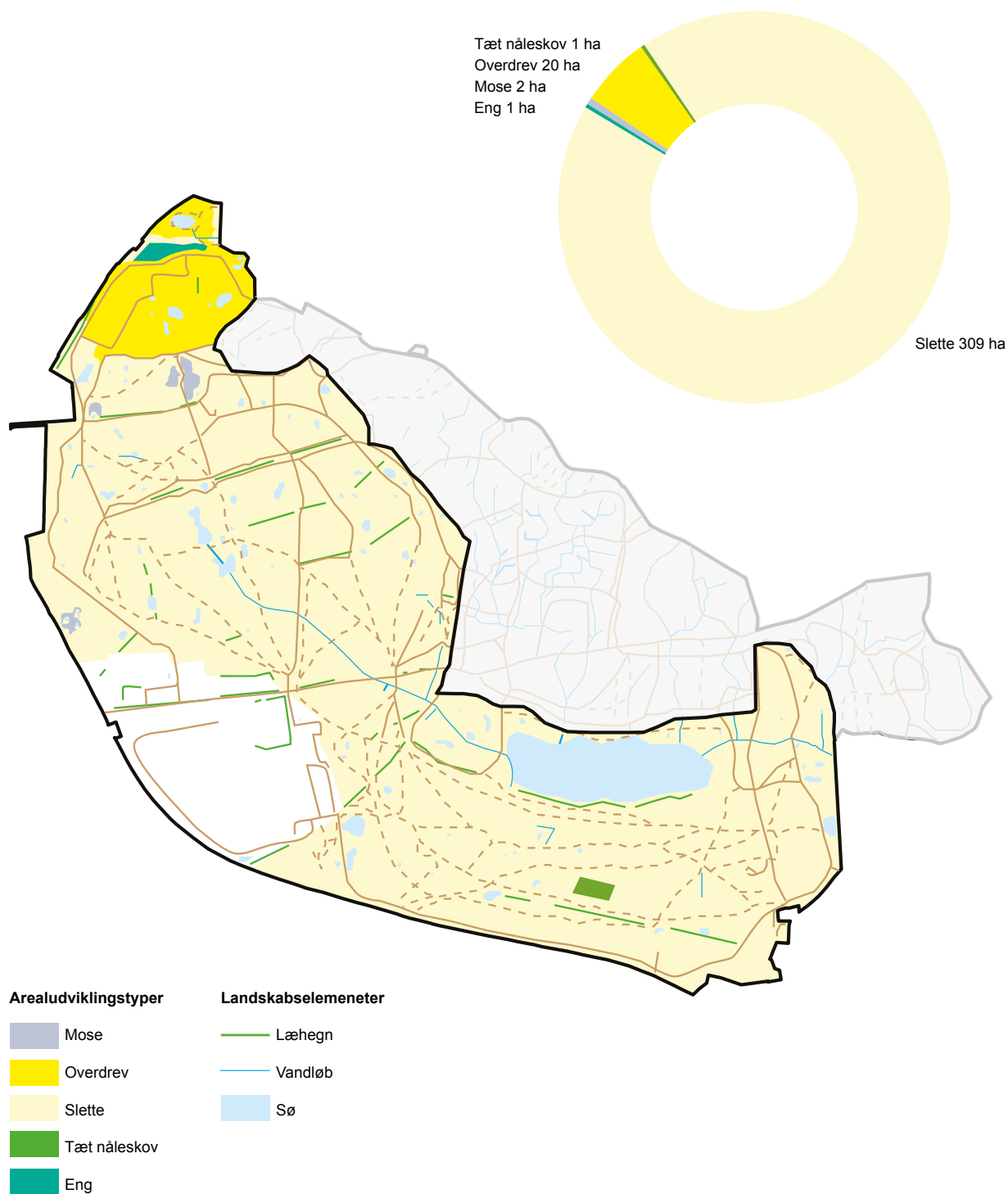
Figur 6-3: Eksempel på arealudviklingstypen overdrev i landskabstypen halvåbent landskab.

Det lukkede landskab

Det lukkede landskab er karakteriseret ved større mere eller mindre tæt bevoksede skovarealer, se Figur 6-4. Området vil ofte kunne karakteriseres som løv-, nåle- eller sumpskov. På Antvorskov Øvelsesplads er der kun lukket landskab i forbindelse med skoven Kjelds Lund nordøst for Compounden. Skoven er arealudviklingstypen: Tæt nåleskov.

Figur 6-4: Eksempel på arealudviklingstypen tæt nåleskov i landskabstypen lukket landskab.

Figur 6-5: Fordeling af de 4 arealudviklingstyper inklusiv de vigtigste landskabselementer, der er udlagt for den langsigtede udvikling af Antvorskov Øvelsesplads.

I udvælgelsen af fremtidige arealudviklingstyper er der dels lagt vægt på Antvorskov Øvelsesplads betydelige slettelandskab med et stort antal små vandhuller, og

dels på de militære behov for både åbne landskaber og skjul. Figur 6-5 viser en oversigt over de fremtidige arealudviklingstyper på Antvorskov Øvelsesplads.

7. AKTIVITETER

Dette kapitel anviser på grundlag af målsætning, status og analyse den konkrete, praktiske realisering af indsatsprogrammet på det enkelte delareal. Dette sker som en udmøntning af de modeller, der er beskrevet i bilag 9.2, hvor den enkelte aktivitet i mange tilfælde uddybes. Hertil kommer aktiviteter, som ikke er omfattet af en model, og som derfor beskrives mere grundlæggende, eventuelt med henvisning til særskilte projektformuleringer. Afsnittene kan omsættes direkte i arbejdsbeskrivelser.

Det vedlagte aktivitetskort (kortbilag 2) illustrerer de overordnede planlagte drifts- og plejetiltag i den 15-årige planperiode. De enkelte aktiviteter er nærmere beskrevet i nedenstående afsnit. Aktiviteterne knyttes til en række modeller, der er nærmere beskrevet i bilag 9.2. Modellerne beskriver den driftsaktivitet, der skal

gennemføres på det enkelte areal og kan anskues som en værktøjskasse. Modellerne skal sikre opfyldelse af målsætningerne på sigt og bygger i vid udstrækning på rammer og vilkår fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle retningslinjer for arealdrift og -pleje (FBE, 2011).

Slåning af areal langs Parcelgårdsvej, hvor der vokser japansk pileurt.

De første afsnit er aktiviteter, der kan henføres til specifikke modeller. Efterfølgende gennemgås en række aktiviteter, der ikke er suppleret af egentlige modelbeskrivelser.

For hver aktivitetsgruppe opstilles en tabel over de planlagte aktiviteter. Tabellen indeholder kolonner med oplysninger om: målsætning, id, lokalitet, afdelinger, areal, udførelsestidspunkt og aktivitetsbeskrivelser.

Målsætningskolonnen beskriver hvilken målsætnings-type, der udgør grundlaget for aktiviteten. Id-nummeret fremgår også af aktivitetskortet og kobler kort og tabel sammen. Under aktivitetsbeskrivelser uddybes den enkelte aktivitet.

7.1 Rydning

Gennemføres efter model 1 og 8.

Rydningernes gennemførelse afhænger af tilgroningens karakter og formålet med rydningen. De fleste steder foretages en delvis rydning, for at fremme den øvelsesmæssige brug af arealet. Et enkelt sted laves en hel rydning for at etablere sigtelinjer i landskabet.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær og natur	1-1	Pottemagerlund.	1a, 1c, 1e, 1f, 1g, 1j, 1k, 1l, 1n, 2a, 2d	Ca. 49	2015	Delvis rydning. Slette- og overdrevarsareal ryddes. Grupper af bevoksninger efterlades. Rydningen fordeles eventuelt over 3 år.
Militær	1-2	Kjelds Lund.	3f	Ca. 1	2015	Delvis rydning. Rynket rose i kanten af bevoksningen fjernes helt. Der etableres kørespor af ca. 6 meters bredde og lysninger i bevoksningen.
Militær	1-3	Levende hegn/bevoksning ved Bavnen.	3a	140 lbm	2015	Hel rydning. Del af bevoksningen vest for Bavnen for at skabe udsigt fra Grusgraven og vestover.
Militær	1-4	Grønlænderlund.	3e	100 lbm	2015	Delvis rydning. Der etableres kørespor af ca. 6 meters bredde.
Militær	1-5	Kajs Lund.	3e	100 lbm	2015	Delvis rydning. Der etableres kørespor af ca. 6 meters bredde.
Militær	1-6	Parcelgårdsvej.	1d	300 lbm	Senest 2015	Delvis rydning. Der fjernes enkelte nærmere udpegede træer (eller foretages styning) på strækningen for at skabe udsigt mod syd fra Pottemagerlund.
Militær	1-7	Nord for Rosted.	3a og 3t	ca. 24	2015-2017	Delvis rydning. Slettearealet ryddes. Grupper af bevoksninger efterlades.

7.2 Slåning og opsamling af slået materiale

Gennemføres efter model 2 og model 3.

Ved slåning af græsarealer skal der sigtes mod en mosaikstruktur, hvor både slåede og ikke-slåede arealer indgår.

Formålet med slåningerne på terrænet er tosidet, idet den både skal begrænse udbredelsen af mangebladet lupin og sikre mod tilgroning generelt. Af hensyn til bekæmpelsen af mangebladet lupin bør slåning som minimum finde sted 2 gange årligt i 3-5 år. Årets første slåning skal finde sted inden blomstring (maj - juni).

Anden slåning skal finde sted ca. to måneder efter den første. Dette vil gradvist reducere mængden af mangebladet lupin. Efter 3-5 år forventes det, at man kan nøjes med at slå en enkelt gang årligt, helst inden blomstring, men ellers senest inden frøene modnes. Ved årlige slåninger sikres desuden mod tilgroning af det åbne landskab.

Der igangsættes fra 2015 slåning på delarealer indenfor øvelsespladsen, hvor det er muligt uden indledende kultivering.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	2-1	Uddannelsesstrækanten.	3s	3,3	Hvert år fra 2015.	Slåning. Slås en gang om året for at holde træopvækst nede.
Militær	2-2	Helipad.	3s	0,2	4-5 gange årligt.	Slåning løbende. Græsset holdes konstant kortklippet.
Militær og natur	2-3	Størstedelen af terrænet.	Afdeling 1, 2 og 3. Ej på kort.	Ca. 297	Hvert år fra 2015.	Ekstensiv slåning og opsamling af slået materiale Der gennemføres slåninger fra 2015 på de arealer, hvor det er muligt at foretage maskinel slåning. De arealer, hvor maskinel slåning ikke er mulig på grund af ujævn overflade, gamle køre-spør osv. forberedes til slåning som beskrevet i afsnit 7.3. Efter slåning opsamles materialet jævnfør model 3.

7.3 Kultivering

Gennemføres efter model 4.

Kultiveringens er en jordbearbejdning, hvor formålet er at forberede områder med meget ujævnt terræn til, at der kan gennemføres slåninger jævnfør afsnit 7.2 Id 2-3. Kultiveringen skal planlægges således, at aktiviteten påvirker den militære brug af terrænet mindst muligt. Det planlægges hvert enkelt år, hvilke(t) område(r) aktiviteten skal igangsættes på, sådan at aktiviteten som minimum har været gennemført på hele terrænet i løbet af en 5-årig periode. Det må forventes, at op til halvdelen af arealet er så ujævnt, at slåninger ikke kan igangsættes uden forudgående kultivering. Der udpeges således årligt et areal på minimum 50-60 ha, hvoraf 10-30 ha vil have behov for en kultivering. Det resterende areal slås jævnfør beskrivelserne i afsnit 7.2.

Kultivering gennemføres desuden ikke på følgende land-skabselementer: 2 meter fra levende hegn, 2 meter fra

beskyttede diger, 2 meter fra beskyttede fortidsminder (Bavnen), udsigtspunktet Korsbjerg, eksisterende faste kørespor/veje, 10 meter fra vådområder (søer og mosser), 10 meter fra vandløb og 2 meter fra mindre bevoksninger. Der må ligeledes ikke kultiveres på naturområder beskyttet efter § 3 i naturbeskyttelsesloven.

De kultiverede områder skal ikke tilsås efterfølgende, da frøpuljen er jorden er tilstrækkeligt til at sikre genvækst.

Delområde 2 prioriteres først i planperioden på grund af den kraftige forekomst af mangebladet lupin.

Før igangsættelse af kultivering af de enkelte delområde aftales nærmere hvilke spor, der skal bibeholdes.

Modellen evalueres løbende, således at målsætningerne om slåning og den militære brug af terrænet fastholdes.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Natur	3-1	Ej på kort.	Hele terrænet.	10-30 ha/år	2015-2019	Der kultiveres (dozes/harves/pløjes mv.) efter behov, for at forberede arealet til slåning.

7.4 Hydrologi

Gennemføres efter model 6 og 8.

Der forventes et plejebæbehov på 69 af terrænets i alt ca. 100 vandhuller. Heraf plejes 25 vandhuller i perioden 2014-2019, 16 vandhuller i perioden 2019-2024 og 28 vandhuller i perioden 2024-2029. For alle projekterne

gælder, at aktiviteten iværksættes efter myndighedsgodkendelse på baggrund af udførlige projektbeskrivelser indeholdende beskrivelse af faktiske aktiviteter, såsom fældning/oprykning af krat, uddybning med videre. For alle vandhullerne sikres det, at der er tilstrækkelig afmærkning med pæle (kørselsforbud).

Målsætning	Id	Lokali-tet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennem-føres	Aktivitetsbeskrivelse
Natur	10, 12, 14, 16, 19, 20, 23, 30, 37, 38, 39, 42, 43, 47, 53, 57, 59, 65, 78, 81, 84, 94, 97, 101 og 103.	Fordelt på hele terrænet.	Afdeling 1, 2 og 3		2015-2019	Førstegangspleje, delvis rydning. Der udarbejdes en nærmere projektbeskrivelse, før aktiviteten igangsættes.
Natur	17, 18, 22, 25, 32, 36, 44, 45, 46, 51, 55, 58, 61, 77, 80 og 104.	Fordelt på hele terrænet.	Afdeling 1, 2 og 3		Gennem-føres 2019-2023	Førstegangspleje, delvis rydning. Der udarbejdes en nærmere projektbeskrivelse, før aktiviteten igangsættes.
Natur	2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 15, 21, 24, 26, 28, 33, 34, 35, 41, 52, 60, 64, 66, 67, 69, 70, 75, 88, 95, 98 og 102.	Fordelt på hele terrænet.	Afdeling 1, 2 og 3		Gennem-føres 2023-2027	Førstegangspleje, delvis rydning. Der udarbejdes en nærmere projektbeskrivelse, før aktiviteten igangsættes.
Natur, militær					2015-2020	Kørsel ved og/eller igennem vådområder. Der udpeges 5 vandhuller, hvor der ønskes en aktivitet, der inkluderer kørsel med pansrede køretøjer. Efter 5 år evalueres denne driftsform, og der udlægges eventuelt 5 nye områder for en fremtidig drift med de justeringer, som evalueringen anbefaler.

7.5 Beplantningspleje

Gennemføres efter model 5.

Etablering af levende hegn foretages med hjemmehørende og lokalitetstilpassede træer og buske. Langs levende hegn anlægges en udyrket fodpose af græs og urter.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Længde (lbm)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	4-1	Compounden.	3a	Ca. 300	Senest 2015.	Etablering af levende hegn. Der etableres en ca. 20 meter bred bevoksning af blandet løv og nål. Nøjagtig placering aftales nærmere inden udførelse.
Militær	4-2	Afskærmning imod kommende terrænridebane.	2a	Ca. 300	I forbindelse med etablering af terrænridebanen.	Etablering af levende hegn. Bevoksningen etableres i en 20 meters bredde for at hindre kørsel på en eventuelt fremtidig terrænridebane.
Militær	4-3	Ved Østerby.	3a	Ca. 70 og 45	Senest 2015.	Etablering af levende hegn. Der etableres 2 levende hegn for at skabe sigtelinjer fra Østerby.
Militær	4-4	På grænsen til bebyggelse ved Kongevejen.	1d	Ca. 250		Etablering af levende hegn. Levende hegn etableres for at afgrænse øvelsesterrænet mod naboarealer. Der plantes arter af buske, der opnår en maksimal højde på 2 meter for at sikre fortsat udsyn over terrænet.

7.6 Bekæmpelse af invasive plantearter

Gennemføres efter model 7.

Mangebladet lupin bekæmpes ved kultivering og efterfølgende slåningerne som beskrevet ovenfor.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Natur		Hele terrænet.	Ej på kort.		Løbende.	Japansk pileurt/kæmpe-pileurt. Bekæmpes på hele terrænet.
Natur		Hele terrænet.	Ej på kort.		Løbende.	Kæmpe-bjørneklo. Bekæmpes på hele terrænet.
Militær	1-2	Kjelds Lund.	3f	1,1	2015 og herefter løbende.	Rynket rose. Rynket rose i kanten af bevoksningen fjernes helt. Ved eventuelt genvækst gentages rydningen.

7.7 Fortidsminder

Gennemføres efter model 1.

Der afklares desuden, om der er tilstrækkelig afmærkning omkring fortidsminder og sten- og jorddiger.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Natur	5-1	Bavnen.	3a	Ca. 0,5	2015 og herefter løbende.	Rydning af opvækst. Træopvækst på højen ryddes og fjernes. Rydningen gentages min. hvert 5. år eller efter behov. Rydningen foretages som motormanuel rydning, f.eks. med buskrydder.

7.8 Publikumshensyn

Gennemføres efter model 9.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Publikum		Ej på kort.			2016	Informationsskilte ved alle adgangsveje til terrænet opdateres og renoveres senest 2016. Der udarbejdes informationsfolder med ordensreglement samtidig med opdatering af informationsskiltene.

7.9 Andet

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Længde (lbm)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Natur	6-1	Spor og veje hvor der er fundet efterårs damrokke i 2014.	1 og 2.	2.900	Hvert år.	Der foretages kun nænsom vejvedligeholdelse uden tilførsel af vejmateriale udefra. Opkørt materiale genanvendes som vejfyld.

7.10 Monitoring

Forsvarsministeriet vil bidrage til dataindsamling i samarbejde med universiteter, myndigheder, organisationer og ved egne undersøgelser.

8. RERENCELISTE

Bekendtgørelse nr. 460 af 13. juni 2005 om jordressourcens anvendelse til dyrkning og natur.

Danmarks Miljøportal: Naturdata hentet 2013. <http://internet.miljoeportal.dk>.

EU (1992): Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

FBE (2011): FBE bestemmelse for drifts- og plejeplaner. Bilag 5 til FBEBEST 610-6 med underbilag.

FBE (2013): Arealudviklingskatalog. Et værktøj til arealplanlægning på Forsvarets arealer. Forsvaret. 51s. *Tilgængelig i elektronisk format (pdf) på www.forsvaret.dk.*

FBE (2014): Antvorskov Øvelsesplads. Evaluering af drifts- og plejeplan 2003-2018. Forsvaret.

Forsvarsministeriet (2012): Forsvarsministeriets miljø- og naturstrategi 2012-2015. 17s. Tilgængelig i elektronisk format (pdf) på www.forsvarsministeriet.dk.

Gardehusarregimentet (2012): Antvorskov Øvelsesplads. Bestemmelser for anvendelse af øvelsespladsen. Gardehusarskasernen, Slagelse. *Bestemmelsen er tilgængelig i elektronisk format (pdf) på www.forsvaret.dk/GHR.*

Kulturstyrelsen: Oplysninger om Antvorskov Kaserne hentet 2013. <http://www.kulturstyrelsen.dk/kulturarv/kommune-og-turisme/kold-krig/15-antvorskov-kaserne>

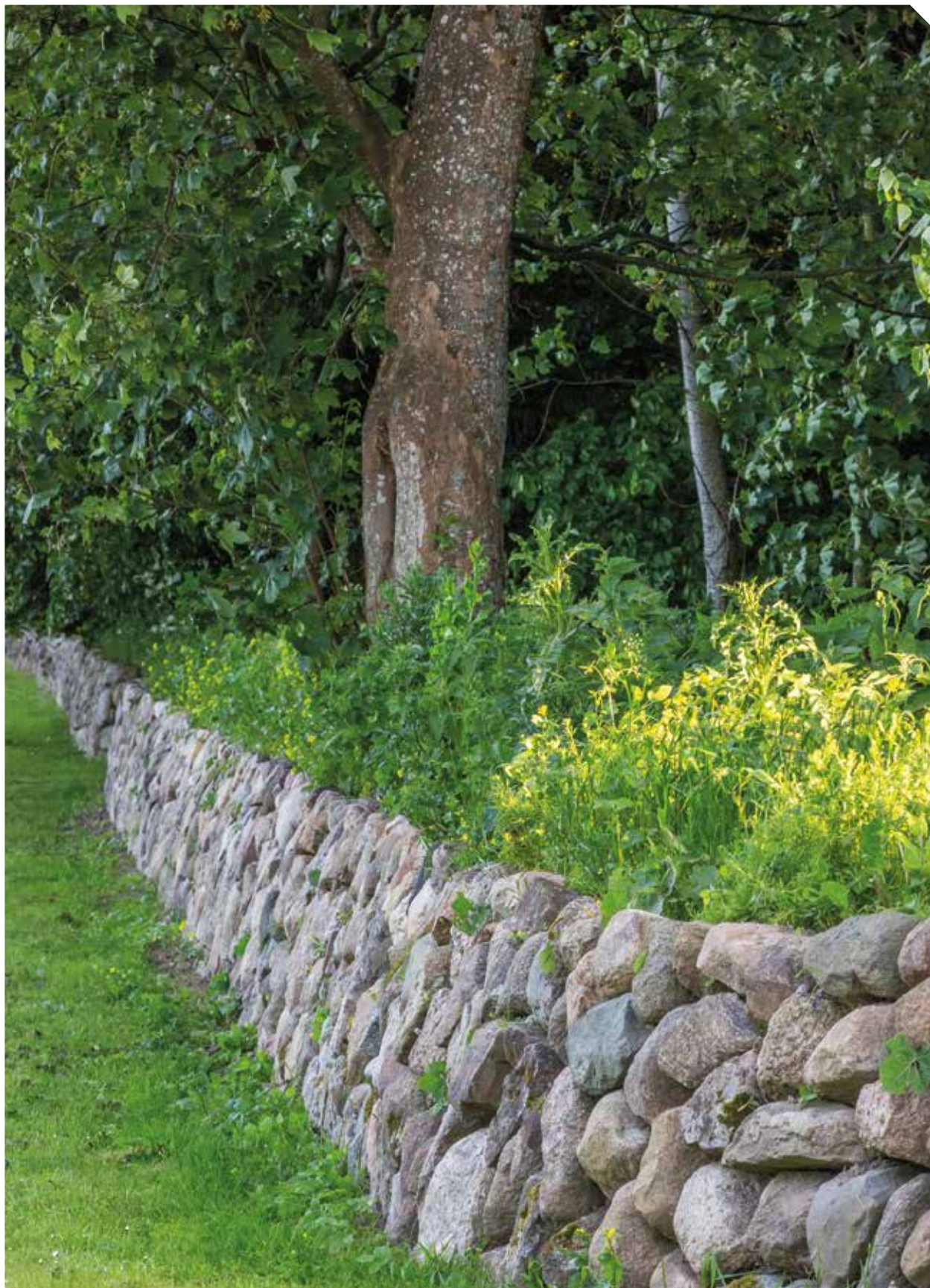
Miljøministeriet (2003): Antvorskov Øvelsesplads, Drifts- og Plejeplan 2003-2018. Skov- og Naturstyrelsen og Gardehusarregimentet. 116s + bilag. *Tilgængelig i elektronisk format (pdf) på <http://www.forsvaret.dk>*

Naturstyrelsen: Oplysning om bekæmpelse af invasive arter hentet 2013. <http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/invasivearter/Borger/Bekaempelse>

Ravn, Peer (2014): Fund af Efterårssdamrokke, *Tripos cancrifornis* på Antvorskov Øvelsesplads 2014. Notat til Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste. 5s.

Slagelse Kommune (2011): Naturkvalitetsplan 2009-2013. Slagelse Kommune, Miljø og Natur. 40s + bilag. *Tilgængelig i elektronisk format (pdf) på <https://www.slagelse.dk>*

Søgaard, B. & Asferg, T. (2007): Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV – til brug i administration og planlægning. Faglig rapport fra DMU nr. 635. Danmarks Miljøundersøgelser, Århus Universitet. 226s. *Tilgængelig i elektronisk format (pdf) på <http://dce.au.dk>*

9. BILAG

9.1 Forsvarsministeriets generelle visioner for arealudviklingen

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner er erhvervet over en hundrede år lang periode. En stor del udgøres af arealer, der tidligere har tjent land- og skovbrugs-mæssige formål. I takt med at jordbrugsdriften er ophørt eller ekstensiveret, er der på mange arealer blevet plads til den natur, der ellers er trængt i det omgivende intensivt udnyttede danske landskab. Ca. halvdelen af Forsvarsministeriets samlede areal er udpeget som Natura 2000-område, og ca. halvdelen heraf udgør naturtyper, der er udpegningsgrundlag for områderne. 2/3 af de udpegede naturtyper er i høj eller god naturtilstand. Ligeledes huser Forsvarsministeriets arealer et bredt udsnit af internationalt prioriterede og beskyttelseskrævende arter, herunder ikke mindst fuglearter, der er tilknyttet næringsfattige, våde og lysåbne naturtyper. Til dette kommer en række dansk beskyttede naturtyper, f.eks. næsten 1.000 søer samt moser, heder, overdrev mv. I alt ca. 15.000 ha er således registreret som beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Der findes herudover 147 km beskyttet vandløb. Endelig rummer Forsvarsministeriets arealer værdifulde og typiske danske natur- og kulturlandskaber med et bredt og stabilt indhold af karakteristiske og ikke beskyttelseskrævende arter. Med indholdet af landskaber, naturtyper og arter og med mulighed for at give råderum for dynamik og processer, er Forsvarsministeriets arealer et meget væsentligt bidrag til at bevare og udvikle biodiversiteten i Danmark og Europa. Til dette kommer, at Forsvarsministeriets arealer har betydeligt potentiale for at demonstrere bæredygtig forvaltning af biodiversitet samt for oplevelsesmuligheder for befolkningen.

Forsvarsministeriets Miljø- og Naturstrategi fra 2012, (Forsvarsministeriet, 2012) lægger vægt på, at der opretholdes en naturtilstand på Forsvarsministeriets arealer, der skaber de bedste betingelser for bevarelsen af den naturlige flora og fauna. Det væsentligste virke-

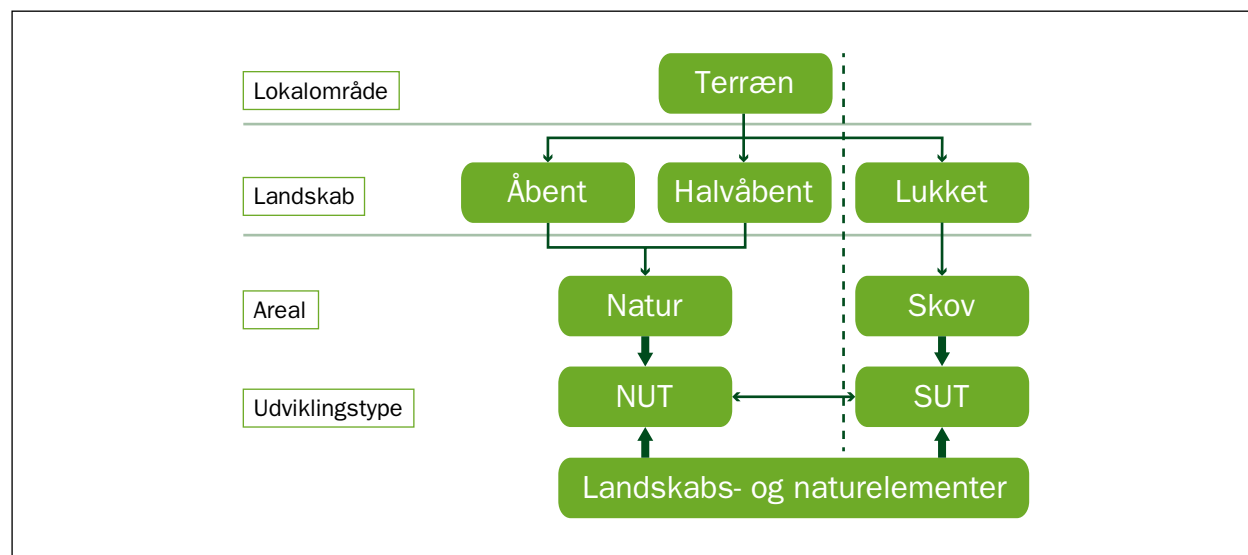
middel hertil er at fortsætte ekstensiveringsprocessen, således at der i planlægningen - sammen med hensynet til udvikling af områdernes funktionalitet som uddannelsessteder - indlægges et overordnet hensyn til biodiversiteten med tilhørende dynamik og naturlige processer. Dette kræver en holistisk tilgang til arealforvaltningen, således at den klassiske sondring mellem skov-, landbrugs- og naturarealer afløses af en opfattelse, der på lang sigt udvikler landskab og natur i en integreret form på hele terrænet og ligeledes afstemt med landskaber og naturtyper i lokalområdet. Et redskab hertil er at opstille og beskrive den langsigtede landskabs- og naturudvikling i form af visioner for udviklingen på de enkelte delarealer. Hermed sikres en fælles referenceramme for de arealforvaltnings- og planlægningsmæssige tiltag.

De større militære områder udgør arealmæssigt en væsentlig del af konkrete lokalområder i Danmark, hvor de ligger ruralt og med en klar underrepræsentation af vejanlæg og bebyggelse. De større områder repræsenterer ofte flere landskabstyper. Karakteristisk for mange er kyst-, klit- og hedelandskaber, ikke mindst skydeområderne, hvor de åbne landskaber bruges som nedslags- og målområder. En meget stor del udgøres af egentlige kulturlandskaber, særligt åbne områder, der er udviklet igennem agerbrug og skove, hvoraf store dele er skabt igennem målrettet klitplantning eller egentlige skovbrugsformål, men hvor der også er væsentlige militære interesser, f.eks. i form af uddannelse i kamp i lukket terræn. En række arealer, særligt øvelsesarealerne, er præget af landskaber, der kan karakteriseres som "halvåbne", dvs. åbne arealer med spredt og ofte gruppevis bevoksning. Denne struktur er i mange tilfælde et produkt af en målsætning om at kunne tilrettelægge øvelser, så der skabes mulighed for kombineret skjul og fremrykning i samme område. Det halvåbne landskab er ligeledes et resultat af et åbent landskab, der er under naturlig tilgroning. De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder.

Det er på dette grundlag hensigtsmæssigt at udvikle tre typer af landskaber: Det åbne, det halvåbne (kratlandskab) og det lukkede (skovbevokset) - styret overordnet af en række vektorer, hvoraf de militære målsætninger og hensynet til naturbeskyttelse vægtes højest, og hvor publikumshensyn inddrages i størst muligt omfang. Forsvarsministeriet har derfor udviklet et værktøj til arealplanlægning på terrænerne (FBE, 2013). Med denne grundstruktur kan udviklingen af det enkelte areal systematiseres i arealudviklingstyper, der for de åbne og halvåbne områder betegnes naturudviklingstyper og for de lukkede (skovbevoksede) områder betegnes skovudviklingstyper. Opdelingen bygger ikke på en fordring om, at "natur" og "skov" ansues adskilt, men på at der i dansk skovbrug igennem de sidste 10 år er udviklet et koncept for skovudviklingstyper, som er institutionaliseret og bredt anerkendt. Beskrivelsen af naturudviklingstyper skal ses som en parallel hertil dækkende ikke-bevoksede og delvist bevoksede områder, således at ethvert areal som udgangspunkt pålægges en arealudviklingstype. Skovudviklingstyper vil typisk

dække skovbevoksede arealer, mens naturudviklingstyper vil dække øvrige arealer (undtaget bebyggede områder, baneanlæg, veje etc.), hvoraf en stor del er pålagt administrative reguleringer efter naturbeskyttelses- og miljømålslovgivningen, mens visse arealer er ubeskyttede. Der er høj grad af interaktion imellem typerne. Grundlæggende er mange såvel bruger- som naturbeskyttelsesinteresser tilknyttet overgangszonen fra et areal til et andet, og ud fra visionen om en integreret og holistisk arealforvaltning skal skovudviklingstyperne og naturudviklingstyperne ses i meget tæt sammenhæng. Den eneste årsag til, at der her sondres er, at skovudviklingstyperne er et defineret og anerkendt koncept til udvikling af naturudviklingstype-begrebet først er formuleret for nyligt.

Strukturen i form af landskabstyper og natur- og skovudviklingstyperne er skitseret på Figur 9-1, hvor det fremgår, at arealudviklingstyperne kan henføres til enten et åbent eller et halvåbent landskab. Med dette kan der foretages en systematisering, idet det åbne og halvåbne

Figur 9-1: Diagram over flowet fra landskab over areal til arealudviklingstype. Den lodrette stiplede linje indikerer den administrative opdeling i planlægning for skov (skovudviklingstyper) og natur (naturudviklingstyper), men samtidig at skov og natur ud fra en biodiversitetssynsvinkel ikke kan adskilles. Den vandrette pil nederst tilkendegiver muligheden for, at der med naturudviklingstyper på sigt kan udvikles arealer og landskaber, der er lukkede, og tilsvarende at der med skovudviklingstyper kan udvikles halvåbne arealer og landskaber. Landskabs- og naturelementer er mindre enheder, men fortsat vigtige for den samlede funktionalitet.

landskab grundlæggende kan defineres og derefter parres med de forskellige naturudviklingstyper, mens skovudviklingstyperne vil høre sammen med det lukkede landskab.

9.1.1 LANDSKABSTYPER

De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder. Mindre arealer, der er bevokset med træer, f.eks. hegn, krat og remiser, er at opfatte som landskabs- og naturelementer. Det samme gælder søer og vandløb.

Landskabstyper skal have en sammenhængskraft og en vis individuel størrelse. Samtidig bør de ud fra en naturmæssig vurdering planlægges, så de giver harmoni, det vil sige at den halvåbne type sikrer overgangen fra åben til lukket, selvom der kan være militære brugsformål, der tilsiger en mere brat overgang fra tæt bevoksning (skjul) til helt åbent areal (ildterræn).

Landskabstyper skal ydermere ses i en topografisk kontekst. Topografien skaber i sig selv et landskab, og bevoksningsgraden skal afstemmes med topografiske forhold, herunder såvel æstetik, udsigtsforhold, kystnærhed mv., som militære fordringer i forhold til dækning og udsyn, hvor topografien i sig selv er en afgørende faktor.

Et vigtigt forhold er landskabstypernes funktionalitet i forhold til opretholdelse og styrkelse af biodiversitet. I

denne sammenhæng skal der lægges vægt på såvel et højt naturindhold i form af stabile naturtyper og levesteder som på landskabets strukturelle sammenhængskraft, der skal sikre plante- og dyresamfundenes naturlige spredning og genetiske udveksling.

ÅBENT LANDSKAB

Et yderpunkt i forhold til bevoksningsgrad er landskabet helt uden træbevoksning. Dette er kendetegnende for en stor del af de landskaber og naturtyper, der findes på Forsvarsministeriets arealer, f.eks. de store klit- og hedeområder på Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn og eng- og strandengsarealer på en række kystnære skydeområder. Naturmålsætningen for disse arealer vil som udgangspunkt være at sikre det helt åbne landskab, men de militære interesser kan fordrer en vis grad af f.eks. gruppevis bevoksning. Den naturlige udvikling er, at sådanne områder på sigt gror til, og der vil kræves en konstant plejeindsats for at hindre denne naturlige proces. De relevante behandlingsmodeller vil typisk være rydning, slåning, afbrænding eller afgræsning, hvormed man vil kunne bevare det åbne landskab.

En variation af det åbne landskab er landskabet med enkeltstående træer eller enkelte indslag af grupper af træer, f.eks. en lille lund, et krat eller et levende hegn. Sådanne strukturer medfører ikke en grad af halvåbenhed, men skal ses som naturelementer i det åbne landskab.

Åbent landskab.

Halvåbent landskab.

HALVÅBENT LANDSKAB

Det halvåbne landskab kan have en karakter af jævnt spredt bevoksning – typisk i tilfælde, hvor der sker en naturlig indvandring af træer gennem frøspredning. Tætheden af træer vil her typisk være størst tæt på frøkilden. Den spredte bevoksning kan også opstå ved bevidst pleje, så der ved rydning og slåning efterlades enkelttræer med en nogenlunde konstant afstand. Graden af åbenhed kan f.eks. angives ved en bevoksningskvotient.

Mere typisk er det dog, at det halvåbne landskab har en gruppevis bevoksning af træer, enten som produkt af, at klynger af træer udvikler sig i læ af hinanden, eller i kraft af topografi og små variationer i jordbunds- og hydrologiforhold. Den gruppevis struktur kan også skabes aktivt ved jordbearbejdning og plantning, og er i mange

tilfælde en ideel struktur i forhold til militære øvelsesaktiviteter.

Det åbne og det halvåbne landskab udvikles gennem etablering af naturudviklingstyperne, se afsnit 9.1.2.

LUKKET LANDSKAB

Det lukkede landskab er i denne sammenhæng synonym med skov, men der findes mange skovstrukturer og grader af lukkethed. Også skoven kan være jævnt eller gruppevis bevokset, og lukketheden skal ses vertikalt, hvor et tætsluttende kronedække giver en åben og artsfattig karakter i skovbunden, mens stort lysindfald vil sikre et mere udbredt bunddække og et lukket skovbunds billede.

Blandt de egentlige skovudviklingstyper vil græsnings-skoven være åben. Det samme gælder skovengen,

Lukket landskab.

som rettelig er en naturudviklingstype, snarere end en skovudviklingstype, men som traditionelt medregnes til skovudviklingstyperne.

Skovudviklingstyperne er strukturmæssigt meget varierede, og der vil i de fleste kunne findes delarealer, der har en meget lukket karakter. Det vil dog oftest være typer med lystræarter som hovedtræart, der giver den tætteste underskov, f.eks. egedominerede skove. Den urørte skov vil også skabe en tæt underskov og et kaotisk skovbillede. Det lukkede landskab udvikles gennem etablering af skovudviklingstyperne, se afsnit 9.1.3.

9.1.2 NATURUDVIKLINGSTYPER

På Forsvarsministeriets arealer udgør hede, overdrev, eng, mose, og slette til sammen en meget stor del af det samlede areal. Der er på dette grundlag foretaget en systematisering, der har resulteret i syv naturudviklingstyper: "Kysthede", "Indlandshede", "Overdrev", "Eng", "Mose", "Strand" og "Slette".

9.1.3 SKOVUDVIKLINGSTYPER

Skovudviklingstyper beskriver på grundlag af kortlægning af dyrkningsvilkår på en givne lokalitet den bevoksningstype, der ønskes på lang sigt og er således Forsvarsministeriets redskab til at gennemføre den skovpolitik, der er fastlagt. Skovudviklingstypen omfatter desuden en vurdering af muligheden for produktion samt en beskrivelse af de naturmæssige, kulturhistoriske og rekreative udviklingsmål for skovtypen. Skovens biologiske diversitet med fokus på at fremme den lysåben skov og med løbende konvertering til løvskov prioriteres højt.

9.2 Modeller

Mange aktiviteter går igen fra areal til areal og i øvrigt fra terræn til terræn. Det er derfor hensigtsmæssigt at samle de overordnede beskrivelser af identiske typer af aktiviteter, også kaldet "modeller". Samlet fungerer modellerne således som en værktøjskasse for beskrivelsen af de konkrete aktiviteter, der fremgår af det følgende afsnit, og som henfører aktivitetstyperne til de enkelte delarealer. Det er i nogle tilfælde tilstrækkeligt alene at henvise til en model, men i de fleste tilfælde suppleres

med en yderligere beskrivelse af aktiviteten på den konkrete lokalitet. I en række tilfælde er tiltagene på det enkelte areal dog så individuelle, at det ikke er fundet hensigtsmæssigt at udarbejde en egentlig model. Her vil aktiviteten beskrives specifikt - i visse tilfælde med reference til en separat projektbeskrivelse.

Forsvarsministeriets har vedtaget en række generelle retningslinjer for arealdrift og -pleje formuleret som bestemmelser. Materialet er retningsgivende for de opstillede aktivitetsmodeller, og en række af bestemmelsernes forskrifter er overført til modellerne og ligeledes til de generelle regelsæt, der er opstillet for Antvorskov Øvelsesplads. For yderligere oplysninger henvises til de enkelte bestemmelser (FBE, 2011):

- Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for drifts- og plejeplaner.
- Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for drift og pleje af skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
- Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for drift og pleje af lysåbne natur- og landbrugsarealer samt bevoksede.
- Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for bevarelse og pleje af fortidsminder og andre kulturspor.
- Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for forebyggelse og bekæmpelse af invasive plante- og dyrearter.
- Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for vildtpleje, jagt, regulering og fiskeri .
- Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for offentlighedens rekreative anvendelse af Forsvarsministeriets arealer.

En beskrivelse af de modeller, der tages i anvendelse på Antvorskov Øvelsesplads, er gennemgået detaljeret nedenfor. Det drejer sig om modeller, der beskriver rydninger og slåninger af lysåben natur, kultivering, pleje af bevoksninger, vedligeholdelse af vandhullerne, bekæmpelse af invasive plante- og dyrearter, hensyn til publikum og hensyn til særlige beskyttelseskrævende dyrearter. Beskrivelsen af modellerne foretages på et

overordnet niveau. Den konkrete lokale anvendelse af modellerne på Antvorskov Øvelsesplads er beskrevet i kapitel 7.

En række aktiviteter kan kræve myndighedstilladelse forud for gennemførelse. Hovedreglen er, at ethvert tiltag, der ikke regelmæssigt og igennem en årrække lovligt har været gennemført på et areal, kræver enten anmeldelse til eller tilladelse hos myndighederne. Emnet er uddybet under beskrivelsen af de enkelte aktivitetsmodeller. Kun de modeller, som er relevante for Antvorskov Øvelsesplads, nævnes.

Model 1. Rydning

Rydning kan iværksættes på alle lysåbne naturtyper, der er tilgroet eller er under tilgroning med træagtig opvækst mindre end ca. 10 cm (diameter). Særligt slette, græsland og mose og mange landskabselementer som f.eks. fortidsminder plejes ved rydning. Fældning af plantede skovbevoksninger med efterfølgende konvertering til lysåbne naturtyper betragtes i denne forbindelse også som rydning.

Rydningens gennemførelse afhænger af tilgroningens karakter. Hvor tilgroningen er massiv, vil der være behov for en relativt omfattende førstegangspleje, der kan muliggøre efterfølgende løbende vedligeholdelse ved eksempelvis slåning, afgræsning eller –brænding. Tiltagene kan udføres såvel motormanuelt som maskinelt afhængig af situationen. Rydningen kan gennemføres som en total rydning, hvor i princippet al opvækst nedskæres og fjernes. Af hensyn til blandt andet militæranvendelse, landskabsæstetik samt større dyr og fugle kan rydningen undertiden gennemføres som en delvis rydning, hvor der efterlades enkelte eller grupper af træer og buske. Rydningens ønskede karakter indgår for de enkelte rydningsprojekter i aktivitetsbeskrivelserne. På beskyttede naturarealer skal det nedskårne materiale fjernes fra arealerne, hvis dette er muligt.

Som hovedregel gælder for alle ubefæstede arealer i landzone en rydningspligt (undtaget blandt andet fredskovspligtige arealer), der omfatter både traditionelle landbrugsarealer samt halvkulturarealer som f.eks. eng

og hede (Bekendtgørelse nr. 460 af 13. juni 2005). På disse arealer må der ikke forekomme opvækst af træer og buske ældre end 5 år regnet fra 2004. Lavtvoksende dværgbuske på hedearealer (f.eks. hedelyng og revling) betragtes ikke som opvækst.

Rydning medfører oftest en ændring af naturtilstanden og må på beskyttede naturarealer som udgangspunkt ikke udføres uden dispensation fra den relevante myndighed. For fredskovspligtige arealer kan der også kræves dispensation, hvis ikke skovlovens generelle muligheder for etablering af nye åbne naturarealer kan finde anvendelse.

Model 2. Ekstensiv slåning

Slåning er velegnet til vedligeholdende pleje på hede, slette og strandeng samt brandbælter, hvor eventuel træagtig opvækst er mindre end ca. 1 cm (diameter). Slåning gør i en række tilfælde øvelsesaktiviteter lettere at gennemføre og kan endvidere anvendes som forberedelse til afbrænding og lette styringen heraf.

Slåning foretages maskinelt. Ved slåning af græsarealer og lignende skal der sigtes mod en mosaikstruktur, hvor slåede og ikke-slåede arealer indgår. Slåningerne kan f.eks. ske i mindre områder på 50 x 100 meter. Risikoen for at dræbe vildt skal minimeres, f.eks. ved forudgående bortskræmning eller langsom fremkørehastighed, og større græsarealer slås cirkulært fra markcentrum mod kanten. Afslået lyng skal fjernes fra arealerne og det tilstræbes ligeledes, at afslået græs bortskaffes. En variant af slåning er høslæt, hvor afslået græs tørres eller wrappes til bortkørsel og anvendelse som foder eller brændsel, afhængig af kvalitet og efterspørgsel.

Græsarealer kan med fordel slås minimum en gang årligt, hvorimod slåning af hede skal ske mindre hyppigt med henblik på en rotation, hvor det enkelte areal ved slåning eller andre plejemetoder ikke forynges hyppigere end cirka hvert 10. år. Slåning på hedearealer skal betragtes i sammenhæng med afskrælning af lyngtørven (morlaget), der fjerner mange næringsstoffer, der er den væsentligste trussel mod hedens eksistens.

Af hensyn til dyrelivet må slåning kun gennemføres i perioden 15/7 – 15/4. På arealer, hvor vegetationen holdes kortklippet gennem hele perioden, må slåning dog gennemføres hele året. For lyngarealer er det bedste tidspunkt i februar og marts måned. Andre tidspunkter for slåning kan der være aktuelle i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter.

Forstegangsslåninger vil umiddelbart kræve dispensation i relation til naturbeskyttelsesloven på beskyttede naturtyper.

Model 3. Opsamling af afslået materiale

Opsamling af afslået materiale gennemføres for at fjerne flest mulige næringsstoffer. På den måde bidrager det på næringsfattige naturtyper til opretholdelse af de ønskede vækstbetingelser.

Opsamling af afslået materiale kan gennemføres både på arealer, hvor der er foretaget slåning og på arealer, hvor der foretages slåning/knusning. Opsamling udføres så mindst 90 % af det afslåede materiale fjernes. Opsamling skal ske enten i samme arbejdsgang som slåning eller senest 1 uge efter slåningen. Disse kvalitetskrav skal være overholdt for minimum 80 % af arealet. Afvigelser må ikke være samlet et sted, men skal være jævnt fordelt over hele terrænet. Det afslåede materiale skal presses i baller og deponeres ved kørefast vej, eller det kan deponeres i løs form ved kørefast vej efter nærmere anvisning. Hvilke muligheder der anvendes er afhængig af terræn, type af materiale, afsætningsmuligheder og fremkomsten af nye anvendelsesmuligheder.

Model 4. Kultivering

Kultivering kan iværksættes som indsats på de fleste arealer, hvor man ønsker en succession startet, f.eks. hvor biodiversiteten i forvejen er begrænset. Det gælder græsland (bl.a. mark/ager), heder, der tidligere har været pløjet, brandbælter, vildtagre og gammel nåleskov. Den kan anvendes i mosaik og i sammenhæng med andre modeller, herunder afgræsning og afbrænding. Kultivering foretages ved fræsning, stubharvning eller pløjning. Der må højst pløjes til tidligere pløjedybde. På arealer med høj vegetation afslås og fjernes denne i

slutningen af vækstsæsonen. Kultivering gennemføres efterfølgende, dog mest optimalt det efterfølgende forår, så der er grønsvær vinteren over. Kultivering af naturprægede arealer bør ikke foregå fra 15. april til 15. august.

Kultivering kan også være aktuelt som forberedende arbejde til afslåning, typisk hvor terrænet på grund af kørsel med terrængående køretøjer er for ujævnt til at blive slået.

Model 5. Beplantningspleje

Levende hegn og beplantninger skal løbende plejes, så de bevares lysåbne med mulighed for udvikling af dækningsgivende buske og en rig bundflora. I levende hegn, krat og beplantninger skal gamle og døende træer bevares. Fremtidens gamle træer skal udvikles gennem en målrettet hugst, der skaber plads til udvikling af kroner og rodnet på udvalgte træer/grupper af træer.

Eksisterende dødt ved i form af stående og væltede døde træer efterlades. Hule træer, nedfaldne grene og kvasbunker fjernes ikke, og i områder uden tilstrækkelig forekomst af dødt ved gennemføres en aktiv indsats for at skabe såvel stående som liggende dødt ved. Mangel på rede-, raste- og opholdssteder bør på kort sigt aktiv afhjælpes gennem opsætning af redekasser eller til eksempelvis småfugle, ugler, tårnfalk og flagermus.

Nye beplantninger må som udgangspunkt alene etableres på arealer, der ikke er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven. Ved etablering må alene anvendes hjemmehørende, lokalitetstilpassede træer og buske.

Langs levende hegn og beplantninger skal der findes/ anlægges en udyrket fodpose af græs og urter.

Model 6. Hydrologi, udgravning og oprensning

De foranstående modeller er primært målrettet mod tørre eller halvtørre arealudviklingstyper og landskabselementer. En vigtig type af modeller er imidlertid metoder til at sikre, genskabe og etablere akvatisk natur, hvad enten der er tale om egentlige søer eller vandhuller. Bevarelse og genskabelse af naturlige hydrologiske

forhold, hvor disse gennem dræning er blevet forandret, er væsentlige elementer i Forsvarsministeriets naturforvaltning.

Gennem aktiv lukning af grøfter eller dræn reetableres våde områder, hvor det vil understøtte væsentlige naturbeskyttelsesmæssige formål, eksempelvis ved genskabelse af mose- og sumpområder, søer mv. samt for at forhindre nedbrydning af tørvelag (mindskning af CO₂-frigivelse og okkerforurening).

Eksisterende grøfter opretholdes dog, hvor den militære anvendelse, lovgivningsmæssige forpligtelser i forhold til eksempelvis naboer, hensyn til veje/transportlinjer eller landskabelige, friluftsmæssige, kulturhistoriske eller biodiversitetsmæssige grunde taler herfor. Hvor grøftning opretholdes, sikres minimal påvirkning af det omkringliggende areal.

Alle indgreb, der ændrer hydrologiske forhold, vil som udgangspunkt kræve tilladelse efter naturbeskyttelsesloven og/eller planloven og/eller skovloven. I forbindelse hermed vil der blive opstillet særlige betingelser for fremgangsmåde.

Egentlig udgravning og oprensning af vandområder har til formål at skabe eller genskabe mindre søer og vandhuller af hensyn til især vandlevende dyrearter, f.eks. padder. En væsentlig funktion er at skabe sammenhæng i landskabet samt sikre trædesten og forbindelseslinjer for arter med begrænset spredningsmobilitet.

Pleje af vandhuller må alene gennemføres i perioden 1. august til 31. marts. Her skal man dog være opmærksom på regionale forskelle i paddefaunaen og dennes forskellige yngleperioder.

Model 7. Invasive arter

Invasive arter udgør en væsentlig trussel for en række af de naturtyper og arter, der findes på Forsvarsministeriets terræner. Invasive arter er plante- eller dyrearter, der ved menneskets direkte eller indirekte hjælp er flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker biodiversiteten negativt.

Modellen opstilles som redskaber til forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter for at værne hjemmehørende og beskyttelseskrævende arter og naturtyper samt øvrige driftsmålsætninger på Forsvarsministeriets terræner mod negative effekter af invasive arter og for at modvirke, at terrænerne udgør udviklingssteder og spredningsveje for invasive arter.

Der er 20 terrestriske og 4 akvatiske plantearter, der er registreret som invasive arter i Danmark. Hertil kommer et mindre antal arter som forekommer i Danmark i forholdsvis begrænset antal, men som vurderes at kunne optræde invasivt på sigt. Der er store regionale forskelle på de invasive arters udbredelse, hyppighed, spredningspotentiale og skadevirkning. På Forsvarsministeriets arealer er der særlig fokus på følgende arter: Rynket rose, bjergfyr, kæmpe-bjørneklo, japansk pileurt/kæmpe-pileurt og glansbladet hæg.

Alle invasive plantearter bekæmpes igennem en række af de ovenstående modeller, såsom rydning, slåning, afgræsning og afbrænding. I visse tilfælde er opgravning/rykning praktisk overkommeligt. Kæmpe-bjørneklo kan bekæmpes kemisk under særlige forudsætninger, men ellers ved rodstikning, skærmkapning, slåning og afbrænding. Bekæmpelsesmetoden afhænger af antallet af individer i bestanden, hvilket stadie bestanden befinder sig i, samt dens voksested.

Model 8. Artsbeskyttelse

For at tilgodese særligt beskyttelseskrævende arter er der for alle Forsvarsministeriets arealer opstillet nedenstående retningslinjer, for så vidt angår aktiviteterne tidsmæssige gennemførelse. Se Figur 9-2.

Aktivitet	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skovning, flisning, knusning												
Fældning redetræer, koloniugere												
Fældning redetræer, rovfugle og ugle												
Fældning hule træer og træer m. stork, rød glente												
Fældning redetræer, ørne, sort stork, rød glente												
Ødelægge digesvalereder												
Afbrænding af hede												
Slåning og rydning af hede												
Slåning af græsarealer 1. gang												
Oprensning af vandhuller												

Signatur	Forklaring
	Aktiviteten må ikke gennemføres
	Aktiviteten bør ikke gennemføres
	Aktiviteten kan gennemføres

Figur 9-2: Aktivitetstypernes tilladte gennemførselsperioder (FBE, 2011).

Model 9. Publikumshensyn

Forsvarsministeriets arealer vil normalt være åbne for publikum efter de retningslinjer, der fremgår af ordensreglementet (placeret ved indfaldsveje til terrænet), når der ikke foregår militær aktivitet på arealerne (typisk helligdage, weekender og aftener). Visse skydeområder, flyvestationer, depot- og tankområder, tekniske installationer mv. kan være permanent afspærret for publikum af sikkerhedsmæssige hensyn, eksempelvis fare for udetoneret, sprængfarlig ammunition i området.

For at udvikle mulighederne for den offentlige rekreative brug af arealerne arbejder Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse målrettet på at etablere og vedligeholde samarbejder med relevante interesseorganisationer.

De arealer, der ikke permanent er afspærrede, vil være åbne for publikums færdsel på befæstede veje, når disse ikke anvendes til uddannelses- og øvelsesformål. På arealer, der er åbne for offentligheden, vil det som udgangspunkt også være muligt at cykle eller ride. Ordensreglementerne vil indeholde beskrivelser af, hvorledes cyklister og ryttere kan anvende arealerne. Der kan udlægges særlige ridestier.

Gennemførelse af organiserede aktiviteter kræver forudgående tilladelse fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. I vurderingen af, om et arrangement kan gennemføres, lader Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse indgå lokale hensyn til naboer, naturbeskyttelse mv. For særlige aktiviteter kan Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse af praktiske hensyn udarbejde en kvote for, hvor mange arrangementer, der årligt kan gennemføres.

På de arealer, der er omfattet af en drifts- og plejeplan, og hvortil offentligheden har adgang, skal der gennemføres formidling af natur-, kultur- og friluftsinteresser målrettet det omkringliggende samfund. Formidlingen skal ske i samarbejde med lokale offentlige og private aktører.

Drifts- og plejeplanerne er centrale redskaber i formidlingen, og disse skal derfor fremstå informative og være let tilgængelige. Drifts- og plejeplaner og tilhørende formidling udgives i et godkendt layout. I forbindelse med udarbejdelse og revision af drifts- og plejeplaner udgives en vandretursfolder, der skal være tilgængelig på såvel papirform som i en elektronisk udgave på Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses hjemmeside. Ved indfaldsveje og stier til terrænet opsættes informationsstandere, hvor blandt andet vandretursfoldere samt yderligere information er tilgængelig. På arealer, der helt eller i store dele er permanent lukket for offentlighedens adgang, gennemføres guidede ture.

9.3 Retningslinjer for Forsvarsministeriets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner

Retningslinjerne er fastlagt af Skov- og Naturstyrelsen i 1990'erne i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4, her bearbejdet i medfør af kommunalreform og ændret jagtadministration.

Store dele af militærets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er naturbeskyttelseslovens §§ 3-4 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også militærets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg mv.

Såfremt Forsvarsministeriet ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændrin-

ger i tilstanden derimod kræve tilladelse. En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende kommune, jfr. lovens §§ 3-4 og § 65, stk. 3.

Militære aktiviteter

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn) vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens §§ 3-4 bør derfor ske på grundlag af intensiteten af det pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozning, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bæltekøretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bæltespor indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse, i hvert fald inden for ret vide rammer. Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bæltekøretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtype-definition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet.

Tvivlstilfælde

I tilfælde hvor militæret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i naturtypebekendtgørelsens § 8 kunne anvendes.

Des. Det vil sige, at militæret kan rette henvendelse til kommunen, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 f i vejledningen om naturbeskyttelsesloven.

9.4 Arealtypekoder

Kode	Træart/anvendelse
	Bøg
BØG	Bøg
	Eg
EG	Eg
	Andet løv
ALØ	diverse løvtræ
ASK	ask
ASP	asp
BIR	birk
EL	el
ELM	elm
HEL	hvidel
KIR	kirsebær
LIN	lind
PIL	pil
POP	poppel
REG	rødeg
REL	rødel
RØN	røn
ÆR	ahorn

Kode	Træart/anvendelse
	Gran
RGR	rødgran
SGR	sitkagran
	Andet nål
ANÅ	andet nål
AGR	grandis
CYP	cypres
DGR	douglas
EUL	europæisk lærk
HGR	hvidgran
HYL	hybrid lærk
JAL	japansk lærk
LÆR	lærk
OMO	omorika
ÆGR	ædelgran
	Skovfyr mm
BJF	bjergfyr
COF	contortafyr
FBF	fransk bjergfyr
SKF	skovfyr
ØSF	østrisk fyr

Kode	Træart/anvendelse
	Pyntegrønt
NGR	nordmannsgran
NOB	nobilis
	Uproduktiv
KRT	krat
UKU	ukultiveret
FRI	fri tilgroning
MLU	afdrifter
	Ubevokset
AAN	anden anvendelse
AGE	ager
BAN	bane
BRL	brandlinie
BÆL	bæltespor
ENG	eng
FUT	træningsbane
GRU	grusgrav
GRÆ	græs
HED	hede
HUS	hus og have

Kode	Træart/anvendelse
KLG	kaserne
KLI	klit
LUØ	granatbane
MAR	mark
MOS	mose
ORE	overdrev
PUB	publikum
REK	rekreativt areal
SKB	skydebane
SKR	skrænt
SLE	slette
STB	strandbred
STG	strandeng
STS	strandsump
SØ	sø
VEJ	privat vej
VLB	vandløb

9.5 Høringsnotat vedrørende indkomne forslag til "Antvorskov Øvelsesplads 2015-2029"

9.5.1. Baggrund

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse gennemfører gennem drifts- og plejeplaner en 15. årig planlægning for Forsvarsministeriets arealer.

Der er tradition for, at forslag til drifts- og plejeplaner efter den interne bearbejdning forelægges til ekstern høring blandt myndigheder, organisationer og øvrige interesserede. Denne proces blev for nærværende drifts- og plejeplanen for Antvorskov Øvelsesplads igangsat jf. høringsskrivelse d. 12. august 2015, hvor høringsmaterialet (Drifts- og plejeplan med tilhørende kort) var vedlagt. Høringsfristen blev fastsat til perioden den 14. august 2015 til den 11. september 2015.

I nedenstående tabel fremgår det hvilke interessenter, som er blevet hørt, samt hvilke høringssvar der er modtaget inden for høringsfristens udløb:

Institution	Høringssvar
Naturstyrelsen Storstrøm,	✓
Slagelse Kommune	✓
Kulturstyrelsen	
Danmarks Naturfredningsforening	
WWF – Verdens Naturfond	
Dansk Ornitologisk Forening	
Danmarks Jægerforbund	
Friluftsrådet	
Dansk Entomologisk Forening	✓
Dansk Pattedyrforening	
Rana-Consult Aps	
Valdemarskilde Gods v. Michael Neergaard	
Nordisk Herpetologisk Forening	✓

Høringssvarene kan ses i bilag 9.6 i deres fulde ordlyd. Relevante høringssvar er indarbejdet i de pågældende

kapitler i nærværende drifts- og plejeplan og beskrives temavist i det følgende. En evt. indarbejdelse af høringssvar foretages uden yderligere formel høring.

9.5.2. Gennemgang af temaer

I de følgende afsnit gennemgås de indkomne høringssvar. Der refereres først til høringssvaret - i visse tilfælde med konkrete citater. Derefter foretages der en sammenfattende vurdering (*kursiv*) og til slut beskrives en beslutning om opfølgning (**fed**).

Generelt

Det helt overordnede indtryk af høringssvarene er, at der er en god opbakning og anerkendelse af drifts- og plejeplanen. Slagelse Kommune skriver bl.a. at "... planen i høj grad vil kunne bidrage til at sikre og forbedre naturværdierne på øvelsespladsen". Nordisk Herpetologisk Forening synes f.eks. at planen er "... yderst fyldestgørende, da der er beskrevet konkrete mål i forhold til naturbevarelse, hensynet til offentligheden samt de militære hensyn og hvilke løsningsoptioner der er, for at opnå disse mål."

De nævnte generelle bemærkninger tages til efterretning, idet det vurderes, at drifts- og plejeplanen 2015-2029 for Antvorskov Øvelsesplads som helhed accepteres af de hørte instanser.

Dansk Entomologisk Forening har, efter gennemlæsning af drifts- og plejeplanen, flere kommentarer og uddybninger i forhold til en række af planens emner og problemstillinger omkring naturindholdet på Antvorskov Øvelsesplads. Foreningen tilbyder ligeledes, at Dansk Entomologisk Forening og/eller Entomologisk Fagudvalg kan være behjælpelig med en eventuel entomologisk monitorering.

Forsvarsministeriet noterer sig med glæde, at Dansk Entomologisk Forening udviser så stor interesse for planen. Det vurderes ud fra bemærkningerne, at Dansk Entomologisk Forening overordnet set mener, at planen er dækkende, og takker for tilbuddet om hjælp til monitorering. I nærværende høringsnotat vil der kun blive fremhævet og

kommenteret på nogle få konkrete emner. Høringssvaret fra Dansk Entomologisk Forening fremgår i sin fulde ordlyd af Bilag 9.6.

Der foretages ingen ændringer.

Beskyttet overdrev

Slagelse Kommune og Dansk Entomologisk Forening gør opmærksom på, at udbredelsen af det beskyttede overdrev i den nordlige del af Antvorskov Øvelsesplads er ændret i forhold til den tidligere drifts- og plejeplan, og at det fremsendte forslag ikke svarer til den udbredelse, der er registreret på Danmarks Miljøportal.

Slagelses Kommune skriver endvidere at: "Slagelse Kommune var i 2012 i dialog med Forsvaret om udbredelsen af beskyttet overdrev på Antvorskov. Den 28. august 2012 fremsendte vi (Slagelse Kommune – red.) en foreløbig vurdering til Forsvaret. På grund af en ressourcekrævende indsats med udarbejdelse af Natura-2000 handleplaner på dette tidspunkt (både hos Forsvaret og Kommunen) blev denne dialog ikke afsluttet. Den opdatering, som Naturstyrelsen har foretaget for nyligt er sammenfaldende med vores foreløbige vurdering af 28.8.2012 vedrørende de arealer, som i vores registrering tydeligst opfylder de botaniske kriterier for beskyttet overdrev. Det er vores vurdering, at den faktiske udbredelse af § 3-beskyttet overdrev på Antvorskov i øjeblikket svarer til den, som d.d. ses på Arealinformation."

Forsvarsministeriet tager Slagelse Kommunes vurdering mht. til udbredelsen af det beskyttede overdrev til efterretning. Det vurderes, at de planlagte plejetiltag ikke skal ændres, da den planlagte rydning af vedopvækst samt de efterfølgende slåninger med opsamling er tilstrækkelige virkemidler til at sikre overdrevsarealernes naturtilstand. Det skal nævnes, at Forsvarsministeriet er klar over, at disse plejetiltag kræver en myndighedsgodkendelse.

Det beskyttede overdrev ændres på kortbilag 1, så det svarer til den afgræsning der fremgår af Miljøportalen.

Planen rettes igennem, så teksten passer med kortbilaget.

Friluftsliv

Naturstyrelsen foreslår, at der opsættes information om adgangen til øvelsespladsen på naturstien Fodsporet, der går tæt forbi Antvorskov Kasserne.

Forslaget hilses velkomment, da en af målsætningerne for Antvorskov Øvelsesplads er, at området skal kunne anvendes rekreativt som udflugtsmål og oplevelsessted under hensyntagen til militære og naturmæssige interesser. Forsvarsministeriet kan dog ikke påtage sig opgaven med at opsætte og opdatere infotavler andre steder end ved indfaldsvejene til Antvorskov Øvelsesplads. For at tilgodese publikums adgang til øvelsespladsen vil de eksisterende infotavler blive opdateret i den nærmeste fremtid, nye publikumsfoldere er under udarbejdelse og hjemmesiden www.forsvaret.dk vil blive opdateret.

Der foretages ingen ændringer i nærværende plan.

Afgræsning

Slagelse Kommune foreslår afgræsning af udvalgte arealer, f.eks. på de lavtliggende arealer omkring Nysø, hvor afgræsning vil være til gavn for engfugle som eksempelvis engsnarren, der er rapporteret hørt i området.

Antvorskov Øvelsesplads anvendes primært til intensiv brug af infanterikampkøretøjer og pansrede mandskabsvogne, hvor der bl.a. køres på tværs af hele terrænet. Det er derfor på nuværende tidspunkt ikke muligt at gennemføre afgræsning af hele eller dele af terrænet, da det vil være i konflikt med den militære brug.

Der foretages ingen ændringer.

Naturpleje

Naturstyrelsen efterlyser et afsnit i planen omhandlende plejetiltag i forhold til Natura 2000.

Grundlaget for Natura 2000-udpegningen er EU's naturbeskyttelsesdirektiv, som består af fuglebeskyttelsesdi-

rektivet og habitatdirektivet. Antvorskov Øvelsesplads er ikke udpeget som Natura 2000-område, og nærmeste Natura 2000-område er beliggende ca. 8 km øst for terrænet. Forsvarsministeriet vurderer derfor, at drifts- og plejetiltagene på Antvorskov Øvelsesplads ikke vil kunne påvirke omkringliggende Natura 2000-områder, og der er derfor ikke beskrevet nogen plantiltag i forhold til Natura 2000-udpegningen i drifts- og plejeplanen.

Jf. Habitatdirektivet skal medlemslandene ligeledes sikre en generel beskyttelse af bestemte arter, kaldet Bilag IV arterne. De bilag IV arter, der er konkret viden om eller som potentielt kan forekomme på Antvorskov Øvelsesplads, er beskrevet i planens afsnit 4.5.2 om beskyttede arter, og det er Forsvarsministeriets vurdering, at planens virkemidler, er tilrettelagt således, at arternes yngre- og rasteområder ikke påvirkes væsentligt.

Der foretages ingen ændringer.

Artsbeskyttelse

Nogle af Dansk Entomologisk Forenings kommentarer, omhandler beskyttelse af forskellige arter. Der nævnes bl.a., at selv om levende hegn overordnet set er en stor fordel for insekter og fugle, så vil bl.a. "... humlebier, visse dagsommer og enlige bier vil opfatte et højt levende hegn som en stor barriere. ... Det er derfor vigtigt, at der regelmæssigt laves passende huller, så disse insekter har mulighed for at komme rundt på hele arealet."

Bemærkningen tages til efterretning. Såfremt det er foreneligt med de militære hensyn, så vil den fremtidige pleje af de levende hegn på Antvorskov Øvelsesplads blive tilrettelagt, så de nævnte arters mobilitet kan sikres bedst muligt.

Dansk Entomologisk Forening ønsker, at vandfyldte kørespor ikke fyldes op, da de kan være gode habitater for mange paddler.

Antvorskov Øvelsesplads vurderes at være en af Danmarks vigtigste lokaliteter for løvfrøen, og der er stor fokus på at sikre arten i den fremtidige drift og pleje af terrænet. Det vurderes, at plejen af vandhullerne med tilhørende bredvegetation er tilstrækkelig til at sikre en fortsat sund bestand af løvfrøer i området. Af hensyn til den militære anvendelse, er det til tider nødvendigt at foretage vejvedligeholdelse. Idet terrænet i øvrigt er så rigt på vandhuller, vurderes det, at områdets paddler har gode levesteder også udenfor køresporene.

Dansk Entomologisk Forening nævner, at opsætning af fuglekasser til småfugle på andre terræner, har vist at have en stor betydning for hulrugende fugle, og Dansk Entomologisk Forening foreslår, at Forsvarsministeriet sætter redekasser op til ugler, tårnfalke og flagermus på Antvorskov Øvelsesplads.

Derudover nævnes at: "Brandbælter og meget lav vegetation som timian, kan være levested for myrer af slægten myrmica, som foretrækker at bo under sten. Netop myrmica arterne er værtsmyrer for flere blåsommerfuglearter, men frem for alt også fødekilde for vendehalsen."

Antvorskov Øvelsesplads fremstår som et varieret landskab med bl.a. store åbne slettearealer, levende hegn og mange vandhuller. Drift- og plejeindsatsen på Antvorskov Øvelsesplads er bl.a. tilrettelagt for at sikre forskellige naturinteresser, og det vurderes, at drift- og plejeindsatsen er med til at sikre en stor biologisk mangfoldighed på området, og dermed også fremmer områdets insekter, fugle og flagermus.

Der foretages ingen ændringer.

9.6. Høringssvar

Fra: Claus Jespersen [<mailto:CJE@nst.dk>]

Sendt: 11. september 2015 00:53

Til: FES-MINA18 Olsen, Henrik

Cc: Torben Hviid; Anders Walther Hansen

Emne: SV: Antvorskov - webudgave [RELEASABLE TO INTERNET TRANSMISSION]

(FKIT besked: Denne mail kommer fra Internettet.)

Naturstyrelsens bemærkninger til drifts og plejeplanen for Antvorskov

Friluftsliv

Fodsporet (tidligere nedlagte jernbane Slagelse Dalmose) går ret tæt forbi Antvorskov Kaserne, så der kunne måske være en mulighed for en afstikker fra Fodsporet til øvelsesterrænet, hvis man opsatte en information om det, der hvor Fodsporet passerer Antvorskov.

Naturpleje

Det foreslås at der indsættes et afsnit i planen om hvordan den hidtidige driftsplan har gennemført N2000 handleplanen med sine tiltag . Tilsvarende opgøres de nye plejeplanstiltag i forholde til N2000 så der løbende kan gøres status på om planerne realiseres.

Med venlig hilsen

Claus Jespersen

Skovrider

Storstrøm

Dir tlf.: (+45) 72 54 32 54

Mobil: (+45) 22 49 65 75

cje@nst.dk

Miljø- og Fødevareministeriet

Naturstyrelsen | Hannenovej 22 | 4800 Nykøbing F | Tlf.: +45 72 54 30 00 | nst@nst.dk | www.nst.dk

Forsvarministeriets Ejendomsstyrelse
Arsenalvej 55
9800 Hjørring

Teknik og Miljø
Natur, Vej og Trafik
Dahlsvej 3
4220 Korsør

Tlf. 58 57 36 00
teknik@slagelse.dk
www.slagelse.dk

Høringssvar, Antvorskov Øvelsesplads Drifts- og Plejeplan 2015-2029

Hermed Slagelse Kommunes høringssvar til Antvorskov Øvelsesplads, drifts- og plejeplan 2015-2029.

11. september 2015
Sagsnr.: 330-2015-62172

Det er vores opfattelse af planen i høj grad vil kunne bidrage til at sikre og forbedre naturværdierne på øvelsespladsen, og vi har kun få konkrete bemærkninger.

Kontaktperson:
Knud H Larsen
Direkte tlf. 58 57 47 89

Vedr. beskyttede overdrev

På Arealinformation (Danmarks Miljøportal) ses det, at udbredelsen af registreret beskyttet overdrev på Antvorskov svarer til udbredelsen af overdrev i Drifts- og Plejeplan 2002-2017. Naturstyrelsen har for nyligt foretaget opdateringen i forbindelse med den landsdækkende opdatering af § 3-arealer.

E-mail khlar@slagelse.dk
Ean. nr. 5798007388331

Slagelse Kommune var i 2012 i dialog med Forsvaret om udbredelsen af beskyttet overdrev på Antvorskov. Den 28. august 2012 fremsendte vi en foreløbig vurdering til Forsvaret. På grund af en ressourcekrævende indsats med udarbejdelse af Natura-2000 handleplaner på dette tidspunkt (både hos Forsvaret og Kommunen) blev denne dialog ikke afsluttet.

Den opdatering, som Naturstyrelsen har foretaget for nyligt er sammenfaldende med vores foreløbige vurdering af 28.8.2012 vedrørende de arealer, som i vores registrering tydeligst opfylder de botaniske kriterier for beskyttet overdrev.

Det er vores vurdering, at den faktiske udbredelse af § 3-beskyttet overdrev på Antvorskov i øjeblikket svarer til den, som d.d. ses på Arealinformation.

En tilretning § 3-overdrevets udbredelse, vil medføre en del konsekvensrettelser i planens tekst og kortbilag.

Side2/2

Andre bemærkninger

Afgræsning frem for slæt ville på udvalgte steder sandsynligvis kunne bidrage til en øget biodiversitet. F.eks. ville afgræsning på de lavtliggende arealer omkring Nysø kunne skabe enge til gavn for engfugle (engsnarre er rapporteret hørt i området) og flora/fauna i øvrigt. Der må selv sagt være tale om arealer, hvor tilstedeværelse af kreaturhegn ikke konflikter med militære aktiviteter.

Vi har ingen andre bemærkninger til planen.

Venlig hilsen

Knud H Larsen
Biolog

Dansk Entomologisk Forening

c/o Zoologisk Museum - Universitetsparken 15 - 2100 København Ø

Hjemmeside: www.entoweb.dk E-mail: def@entoweb.dk

Formand for DEF & EFU: Uffe Terndrup E-mail Uffe@Euconsult.dk phone +45 28591503

Skæring Parkvej 8, 8250 Egå

2015-09-05

Ang. Ekstern høring vedrørende ny drifts- og plejeplan for Antvorskov Øvelsesplads.

Efter at have modtaget plejeplanen, har jeg nøje gransket denne, og det overordnede indtryk er, at den er ganske udmærket. I og med at arealerne er meget benyttet til træning og øvelser, vil det være disse, der bestemmer alt. Jeg vil dog alligevel foreslå små ændringer og forbedringer i forhold til naturen.

1. Invasive arter s 18 , 34, (mangebladet lupin , glansbladet hæg s. 63, kæmpebjørneklo, japansk pileurt, rosa rugosa s. 38.
2. Terrænets landskabelige udvikling s. 8-9.
3. Løvfrø s. 25.
4. Beskyttet overdrev. Mindre beskyttet overdrev s. 26.
5. Hasselmus s. 27 spredningkorridorer s. 62 ikke omtalt.
6. Insekter er ikke omtalt.
7. Beplantningspleje s. 51 etableringen af levende hegn (blandet løv og nål).
8. Monitoring s. 53.
9. Redekasser s. 62 til småfugle, ugler, tårnfalke, flagermus.
10. Driftklasseinddeling s. 66.
11. Brandbælter uden vegetation.

Ad pkt. 1. Under invasive arter på Antvorskov Øvelsesplads er ikke nævnt glansbladet hæg¹ og jeg ved ikke om den overhovedet optræder her. Men hvis ikke, så er det alligevel en plante der er i kraftig ekspansion, især på lette jorde. I hele Vestjylland optræder den ekspansivt og den vil på længere sigt blive dominerende i mange læhegn og på heder, da den bliver fuglespredt.² Den skal holdes nede, straks den bliver spottet. Japansk pileurt og nærbeslægtede arter er meget vanskelig at udrydde, jævnfør naturstyrelsen, så er det nærmest umuligt. I Vejle har man forsøgt ved at lægge en lystæt presenning og en rimelig mængde jord over og på den måde skygge og udpine den. Med hensyn til mangebladet lupin, kæmpebjørneklo, rosa rugosa så er det sikkert en utilsigtet introduktion. mangebladet lupin er sikkert introduceret med frøblandinger på vildagre, rosa rugosa kan være i fordums tid være plantet i Øvelseområde eller udenfor og blevet fuglespredt, men også unge mennesker kan have smidt med hyben, tilsvarende kastanjer, som man hævder bliver spredt af skolebørn. Den forslåede bekæmpelsesstrategi anses for dækkende. Kæmpebjørneklo skal blot holdes nede og udpines, alternativ kan får nedgræsse dem.

Ad pkt. 2. Den nævnte naturudviklingstype med åbne og halvåbne landskaber med overdrev, er en mangel i Danmark og er en naturtype, som er en habitat for mange småfugle og insekter. Levende hegn giver føde og ly til fuglene, og søerne er helt nødvendige som drikkested, men også udlækningssted for padder og vandinsekter.

¹ Vistnok en plante, der er introduceret af Hede Danmark i læbælter.

² Dette er allerede sket på Borris Hede, hvor planterne visse steder optræder i store sammenhængende bevoksninger.

Mange padder kan også udvikles i vandfyldte kørespor efter infanterikampkøretøjer og pansrede mandskabsvogne, de lever af det nedkørte plantemateriale og døde dyr, samme levested som efterårs-damrokke. Det er derfor nødvendigt at undgå at opfylde disse spor. Modsat spor, der har en hældning og derfor ikke kan holde en rimelig vandmængde.

Ad pkt. 3. Citat fra F&N: Små isolerede populationer på Lolland og Sjælland med ringe fertilitet gav mistanke om indavlsdepressioner. Som et forskningsprojekt udsattes således løvfrøer (indsamlet som æg) fra to små sydsjællandske populationer på det militære øvelsesterræn ved Antvorskov nær Slagelse fra 1994 til 1998, hvilket skulle fungere som et "levende laboratorium" for at registrere, om tegnene på indavl hermed ville blive reduceret eller elimineret. Men beklageligvis blev det videnskabelige aspekt af projektet spoleret, eftersom en person ulovligt udsatte løvfrøer fra Århus i området ved Antvorskov i 1998. Denne population er nu veletableret. I dag tyder det på, at den ene af de to oprindelige sydsjællandske populationer (fra området mellem Vordingborg og Kalvehave) er uddød eller uddøende. Andre egenhændige og uautoriserede udsættelser kendes også, f.eks. på Knudshoved Odde og det sydvestlige Fyn. Sidstnævnte stammer fra genudsætninger fra omkring 1999, og iflg. Fog (in litt. 2007) skulle bl.a. analyser af mtDNA vise, at de er indslæbt fra Sønderjylland.

- Løvfrøer foretrækker lavvandede fiskefrie småvandhuller uden skyggende træer, der hindrer opvarmning af vandet. Deres haletudser lever overvejende af planter og alger, men som hos andre frøer også af døde artsfæller. Begrundet i en overlevelsesstrategi, er der ikke mad nok, så er det bedre at nogle overlever, end at alle går til grunde. De tilstødende bredder skal være fri for høj skyggende vegetation, men gerne planter med klatrevenlige stængler.

Ad pkt. 4. Ændringen fra beskyttet overdrev 22,2 ha til mindre beskyttet overdrev 3 ha er måske en teknisk ændring. Området har næppe ændret sig så radikalt, og man bør under alle omstændigheder passe og plejede det som tidligere. Overdrev er en stor mangel i det nuværende landskab.

Ad pkt. 5. En omtale af denne syvsoverart, hasselmusen er fundet i nabolaget. Det er meget vanskeligt at påvise hasselmusen og birkemus. På Hvidkilde Gods har man opsat overvintringskasser, og man ved nu, at der er en rimelig bestand. Man kan sikkert få nærmere instruktion og hjælp herfra. Skulle det ikke være tilfældet, så kontakt undertegnede, da jeg har rigtig mange kontakter.

Ad pkt. 6 Insekter er ikke omtalt, og det er derfor vanskeligt at komme med konkrete tiltag som hjælper disse. Omtalen af de mange vandhuller, giver dog en forventning om, at der er mange arter af guldsmede og vandnympher. I og med man har en stor bevidsthed om padder, så vil et vandhul med rent vand, der kan rumme padder også kunne rumme en alsidig vandinsektfauna. Man skal dog huske, at haletudser og salamanderlarver er alsidige i deres fødevalg, og at især salamanderlarver er rovdyr, der gør et stort indhug i alle de øvrige ikke kun insekter, men også haletudser af alle arter³.

Ad pkt. 7. Levende hegn er en stor fordel for insekter og fugle. Man skal dog være opmærksom på at humlebier, visse dagsommer og enlige bier vil opfatte et højt levende hegn som en stor barriere.

³ Alle mine skruptudsehaletudser blev ædt af salamandre lige før de ville være fritsvømmende.

Ja for humlebier⁴ kan en meter endog være for meget. Dvs. at de ikke vil kunne findes der, hvor man forventer dem. Det er derfor vigtigt at der regelmæssigt laves passende huller, så disse insekter har mulighed for at komme rundt på hele arealet.

Ad pkt. 8. Angående monitorering så vil EFU, ved en henvendelse prøve at finde en egnet entomolog.

Ad pkt. 9 I Borris Sønderland har anbringelse af fuglekasser til småfugle vist, at det har stor betydning for hulerugende fugle, især vendehal. Enten kan forsvaret selv sætte dem op, eller man kunne få lokale DOF medlemmer til det. Redekasser til ugler, tårnfalke og kasser til flagermus bør forsvaret selv overveje at opsætte, ide man sikkert har det nødvendige hjælpemateriel. De vil også være relevant, om man kunne finde et frostfri sted i en bygning, hvor man gav flagermus adgang til at overvinde.

Ad pkt 10. Blandt foreslåede træer og buske burde enkelte arter udgå, da de ikke er danske. Især inden for nåletræer er hovedparten udenlandske. Vi har skovfyr, enebær, og taks som oprindelige.

- Asp bedre kendt som bævreasp/ *Populus tremula* er rigtig god for mange insekt og småfugle, og bør plantes, hvor det er hensigtsmæssigt. Den kan have en tendens til at danne løbende rodskud ligesom som sortpoppe og sølvpoppe. Man skal derfor plante den, hvor dette ikke skader hensigten, eller hvor militære køretøjer ødelægger skuddene, så man ikke skal bruge ressourcer på at fjerne disse. Asfalt i form af veje er ingen hindring for nye skud.
- Lind. Her bør man overveje at bruge småbladet lind/ *Tilia cordata*, som også er dansk.
- Rødegran bør udgå, Det er en amerikansk plante, som ikke har værdi på en habitat for insekter. Brug vintereg eller stilkeg.
- Poppe. Overvej hvilke, der er danske og nogle, der ikke er for dominerende.
- Pil: Der er ikke angivet hvilke arter man overvejer, der er ca. 50 at vælge imellem + diverse krydsninger, men overvej øret pil/ *Salix aurita* som kan blive op til 3m, selje pil/ *Salix caprea* op til 15m, båndpil/ *Salix viminalis* op til 10m. Alle er i udstrakt grad en næringskilde for insektlarver og for de to førstnævnte er raklerne nødvendige for enlige bier og svirrefluer, da der ikke er mange nektarkilder i det tidlige forår.
- Røn: her bør der foretrækkes alm. røn/ *sorbus aucuparia*. Bærrene er en god fødekilde for fugle.
- Der er omtalt ahorn. Måske skulle man i stedet overveje spidsløn/acer *plantoides*, den er rigtig god for mange insekter, og gror ikke så hurtigt som ahorn⁵. Den har dog samme tendens til at frøformere sig i meget stort omfang i nærmeste omegn. Navr/ *Acer campestre* er ikke nævnt, men den bliver ikke så høj, og er især egnet i læbælter, og er en god insektplante.
- Sitkagran, grandis, rødgran, hvidgran, bjergfyr, contortafyr, fransk bjergfyr, østrigsk fyr bør ikke bruges, da de ikke er danske, og ikke har nævneværdig værdi insektmæssigt eller fuglemæssigt.
- Elletræer og ellesumpe er vigtige levesteder for svirrefluer, fx gulhannet svirreflue/ *Xanthandrus comtus* og sortfodet busksvirreflue/ *Parasyrphus nigritarsis* på elleblade med bladbiller, dunet urtesvirreflue/ *Cheilosia pubera* på engnellikerod, vedsvirrefluer/ *temnostoma* i store grene og ellestammer som ligger fugtigt, og

⁴ Frueskoorkideerne i Rold Skov formerede sig overhovedet ikke ved frø, idet man havde sat et åbent raftehegn op, som humlebieerne ikke kunne/vilde flyve over /igennem. Tilsvarende ville sommerfuglen m. arion/sortplette blåfugl ikke flyve over læhegnene på Møn. Det var måske for farligt.

⁵ Ahorn kan let gro op til 80 cm om året.

Dansk Entomologisk Forening – side 4

bjørnesvirrefluer/arctophila tilsvarende. Det gælder både hvidel og rød. Fældede stammer bør derfor efterlades.

- Ædelgran ikke er hjemmehørende i DK, men omvendt skal man være opmærksom på, at mange rovfugle og ugler ofte søger ly i disse træer. Derfor bør man overveje at lade en samlet klump være eller etablere en sådan. Flere arter af svirrefluer er tilknyttet bladlus på ædelgran.

Ad pkt. 11. Brandbælter og meget lav vegetation som timian, kan være levested for myrer af slægten myrmica, som foretrækker at bo under sten. Netop myrmica arterne er værtsmyrer for flere blåsommerfuglearter⁶, men frem for alt også fødekilde for vendehalsen.

Mvh.

Uffe Terndrup

⁶ Disse findes pt. ikke på Sjælland men nogle i Jylland og en anden på Møn

Forsvar for naturen

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner anvendes til militær uddannelse, men samtidig udgør arealerne nogle af de største og bedst bevarede naturområder i Danmark.

Sammenlagt forvalter Forsvarsministeriet 33.000 ha enestående natur, hvor den militære benyttelse går hånd i hånd med værdifulde danske naturtyper og arters beskyttelse.

Mange militære arealer er i perioder åbne for publikum, så også offentligheden kan besøge og opleve de unikke naturarealer.

I samarbejde med Miljøministeriet har Forsvarsministeriet udviklet et særligt koncept for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for terrænerne. Igennem planerne sikrer Forsvarsministeriet en passende afvejning mellem militære uddannelsesmæssige behov, naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Information om Forsvarsministeriets naturforvaltning kan findes på www.Forsvaret.dk.

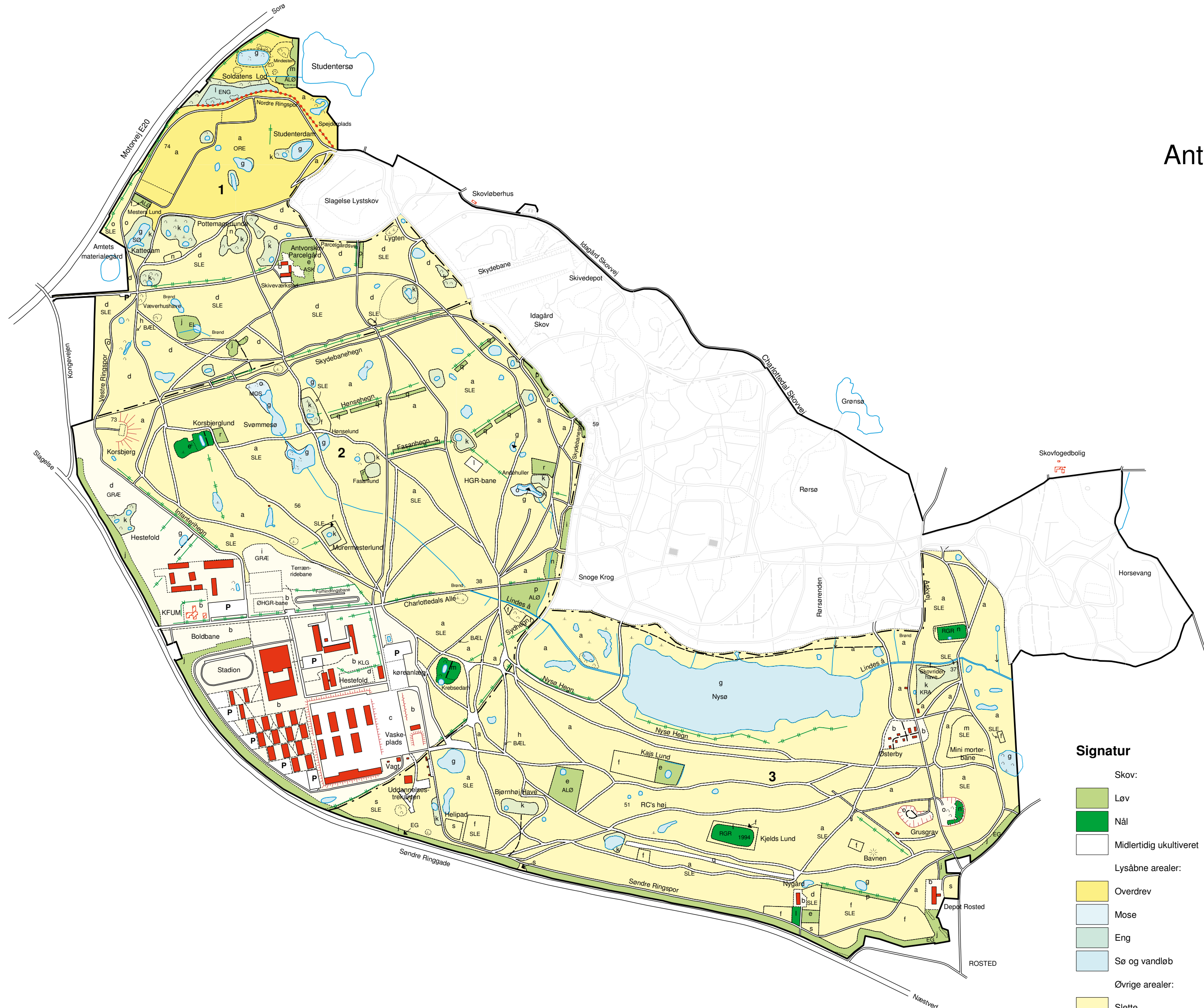

Kortbilag 1

Grundkort

Antvorskov Øvelsesplads

401 ha

Signatur

Skov:		
Løv	17 ha	
Nål	2 ha	
Midlertidig ukultiveret	0,5 ha	
Lysåbne arealer:		
Overdrev	20 ha	
Mose	0,5 ha	
Eng	1 ha	
Sø og vandløb	21 ha	
Øvrige arealer:		
Slette	248 ha	
Øvrige ubevoksede arealer	83 ha	
Krat	8 ha	

Veje:

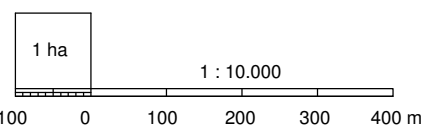
-----	Bæltespor
-----	Spor
-----	Sti
-----	Vej

Signatur:

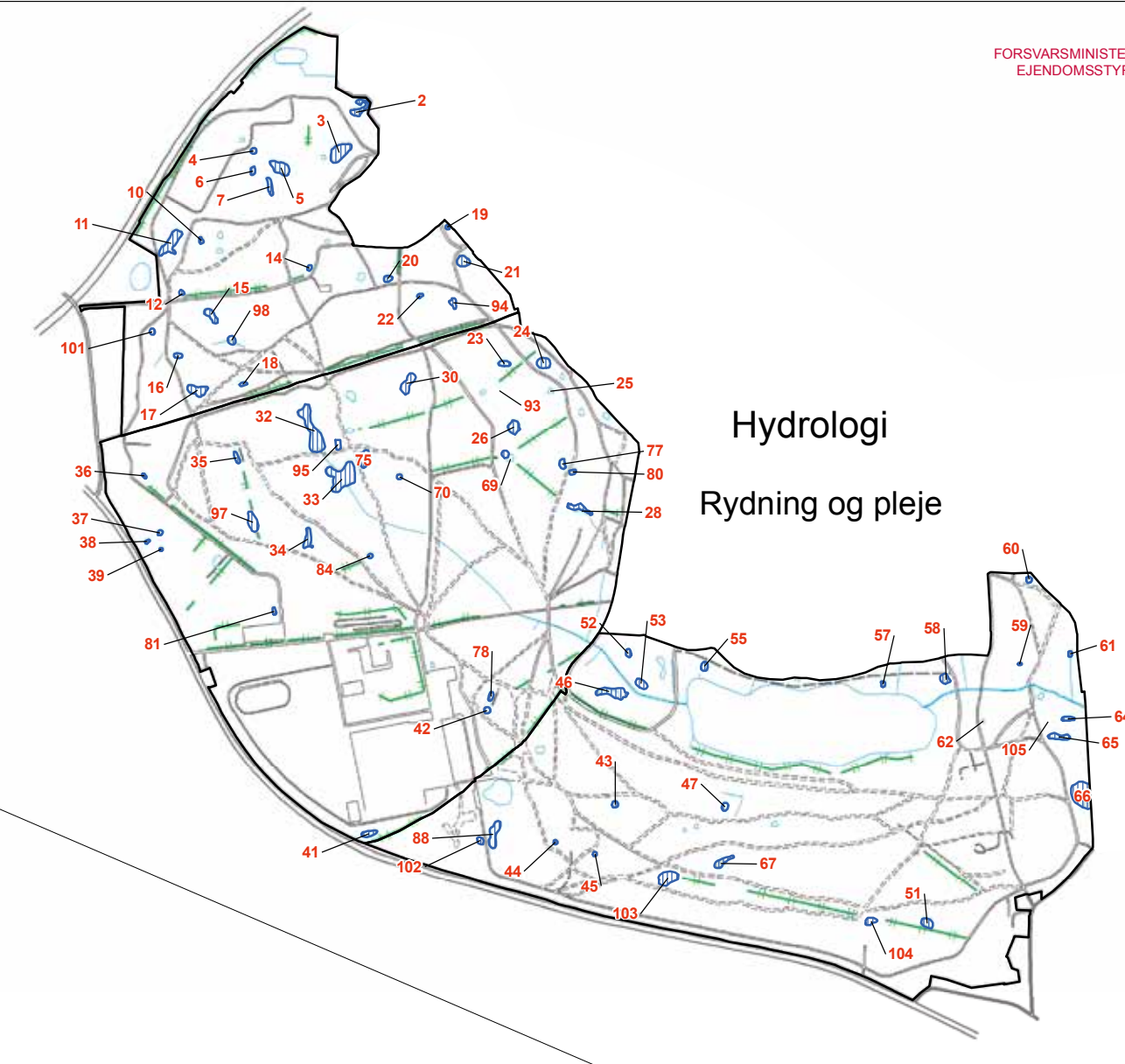
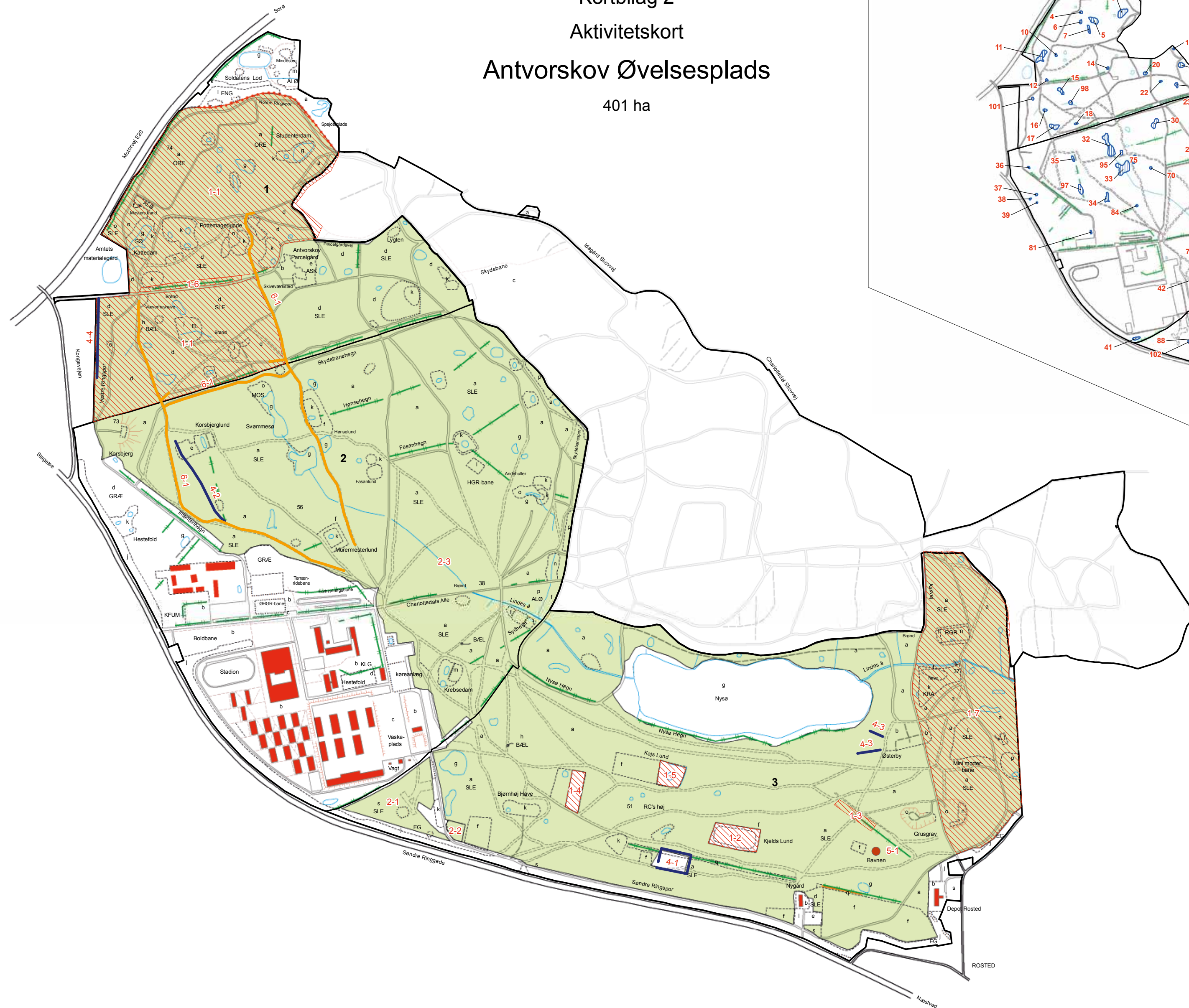
○	Krat
✱	Fortidsminde
⋮	Mose, rør/siv
⋮	Blødbund

Linier:

— · —	Afdelingsgrænse
.....	Dellittra
-----	Fast hegn
-----	Litra
-----	Læhegn
-----	Strømpil
-----	Søbred/vandløb
-----	Ydergrænse

Kortbilag 2
Aktivitetskort
Antvorskov Øvelsesplads
401 ha

Hydrologi

Rydning og pleje

Signatur

- Etablering af nye læhegn
- Kun nænsom vejvedligeholdelse uden tilførsel af vejmateriale udefra
- Fortidsminder
- ▨ Rydning
- Slåning
- ▨ Hydrologi
- 1-3 Aktivitets ID

